

Türkmenistanyň Jenaýat kodeksi - 2010-njy ýylyň 10-njy maýynda № 104-IV « Türkmenistanyň Jenaýat kodeksine üýtgetmeler we goşmaçalar girizmek hem-de ony rejelenen görnüşde tassyklamak hakynda» Türkmenistanyň kanuny esasynda rejelenen görnüşde beýan edilen.

TÜRKMENISTANYŇ JENAÝAT KODEKSI

UMUMY BÖLEK

I BÖLÜM. TÜRKMENISTANYŇ JENAÝAT KANUNÇYLYGY

1 BAP. JENAÝAT KANUNÇYLYGYNÝŇ WEZIPELERI WE ÝÖRELGELERI

1 madda. Türkmenistanyň jenaýat kanunçylygy

(1) Türkmenistanyň jenaýat kanunçylygy Türkmenistanyň Konstitusiýasyna, halkara hukugynyň umumy ykrar edilen ýörelgelerine we normalaryna esaslanýar hem-de şu Kodeksden ybaratdyr.

(2) Jenaýat jogapkärçiligini belleýän aýry-aýry kanunlar şu Kodekse goşulmaga degişlidir.

2 madda. Jenaýat kanunçylygynyň wezipeleri

(1) Türkmenistanyň jenaýat kanunçylygy şahsyýeti, graždanlaryň hukuklaryny we azatlyklaryny, jemgyýetiň we döwletiň bähbitlerini, eýeçiligi, jemgyýetçilik tertibini, Türkmenistanyň garaşsyzlygyny, konstitusion gurluşyny we bitaraplyk statusyny, parahatçylygy we adamzadyň howpsuzlygyny jenaýatçylykly hyýanatçylyklardan goramak, şeýle hem jenaýatlaryň önüni almak wezipelerinden ybaratdyr.

(2) Bu wezipeleri amala aşyrmak üçin Türkmenistanyň jenaýat kanunçylygy jenaýat jogapkärçiliginiň esaslaryny we ýörelgelerini berkidýär, jemgyýetçilik howply bolan haýsy etmişleriň jenaýatlar

bolup durýandygyny kesgitleýär we şolaryň edilendigi üçin jezalary we gaýry jenaýat-hukuk täsir çärelerini belleýär.

3 madda. Jenaýat kanunçylygynyň ýörelgeleri

(1) Türkmenistanyň jenaýat kanunçylygy kanunylyk, kanunyň öňünde graždanlaryň deňligi, günäkärlik jogapkärçiligi, adalatlylyk we ynsanperwerlik ýörelgelerine esaslanýar.

(2) Etmiş jenaýatçylyklydygy, şoňa jeza berilmelidigi we gaýry jenaýat-hukuk netijeleri jenaýat kanuny, arkaly kesgитlenýär.

(3) Adam günäsi belli edilen, diňe zyýanly netijelere getiren hereketleri (herekesizligi) üçin jenaýat jogapkärçiligine degişlidir.

(4) Suduň hökümi boýunça we kanuna laýyklykda günäkär diýlip hasaplanylmasa we jenaýat jezasy berilýän bolmasa, hiç kim jenaýat etmekde günäkär diýlip hasap edilip bilinmez, oňa jenaýat jezasy berlip bilinmez.

(5) Jenaýat eden adamlar kanunyň öňünde deňdirler we jynsyna, teniniň renkine, milletine, emläk we wezipe ýagdaýyna, dine garaýşyna, ynançlaryna, jemgyýetçilik birliklerine degişliligine garamazdan, jenaýat jogapkärçiligine degişlidirler.

(6) Jenaýat eden adama ulanylmaga degişli jeza we gaýry jenaýat-hukuk täsir çäresi adalatly bolmalydyr, jenaýatyň agyrlygyna, onuň edilen ýagdaýlaryna we günäkäriň şahsyýetine berk laýyk gelmelidir.

(7) Jenaýat eden adamlara ulanylýan jeza we gaýry jenaýat-hukuk täsir çäreleri fiziki taýdan ejir çekmeler ýetirmegi ýa-da adam mertebesiniň kemsidilmegini öz maksady edinip bilmez.

(8) Şol bir jenaýat üçin hiç kim jenaýat jogapkärçiligini iki gezek çekip bilmez.

4 madda. Jenaýat jogapkärçiliginiň esasy

Jenaýat kanunynda göz öňünde tutulan jenaýat düzüminiň ähli alamatlaryny özünde saklaýan etmiş edilmegi jenaýat jogapkärçiliginiň esasy bolup durýar.

2 BAP. JENAÝAT KANUNYNYŇ HEREKET EDÝÄN

WAGTY WE GIŇIŞLIGI

5 madda. Jenaýat kanunynyň hereket edýän wagty

(1) Etmiş jenaýatçylyklydygy we jeza berilmelidigi şol etmiş edilen wagtynda hereket eden kanun boýunça kesgitlenilýär.

(2) Jenaýatyň amala aşyrylan wagty diýlip, onuň netijeleriniň, başlanýan wagty hasap edilýär, emma jogapkärçilik jenaýat kanunynda göz öňünde tutulan hereketiň (hereketsizligiň) edilen fakty üçin bellenen ýagdaýlarda bolsa, şol hereketiň (hereketsizligiň) edilen wagty hasap edilýär.

6 madda. Jenaýat kanunynyň güýjüniň yzyna hereket etmegi

(1) Jenaýat eden adamyň jenaýat jogapkärçiligini aradan aýyrýan, jezasyny ýeňilleşdirýän ýa-da ýagdaýyny başga hili gowulandyryýan kanunyň güýji yzyna hereket edýär, ýagny ol bu kanun güýje girmezinden öň degişli etmiş eden adamlara, şol sanda jezasyny çekýän ýa-da jezasyny çeken, ýöne sud edilenlik aýby bolan adamlara hem degişlidir. Etmiş jenaýatçylyklydygyny belleýän, jezany güýçlendirýän ýa-da adamyň ýagdaýyny ýaramazlaşdyryýan kanunyň güýji yzyna hereket etmeýär.

(2) Eger täze jenaýat kanuny etmiş üçin jezasyny çekýän adamyň etmişine jeza bermegini ýeňilleşdirse, bellenen jeza täze kanunda göz öňünde tutulan çäklere laýyklykda gysgaldylmaga degişlidir.

7 madda. Türkmenistanyň territoriýasynda jenaýat eden adamlar barada jenaýat kanunynyň hereketi

(1) Türkmenistanyň territoriýasynda jenaýat eden adamlar Türkmenistanyň jenaýat kanuny boýunça jogapkärçilige degişlidirler.

(2) Türkmenistanyň territorial suwlarynyň ýa-da howa giňişliginiň çäklerinde edilen jenaýatlar Türkmenistanyň territoriýasynda edilen diýlip hasap edilýär. Şu Kodeksiň güýji şeýle

hem Türkmenistanyň kontinental şelfinde we deňiz ykdysady zonasynda edilen jenaýatlara degişlidir.

(3) Türkmenistanyň portuna ýazylan, Türkmenistanyň çäklerinden daşyndaky suw ýa-da howa giňişliginde bolan gämide jenaýat eden adam, eger Türkmenistanyň halkara şertnamasynda başgaça göz önünde tutulmadyk bolsa, Türkmenistanyň jenaýat kanuny boýunça jogapkärçilik çekýär.

(4) Jenaýat döwletleriň ikisiniň ýa-da şondan-da köpüsiniň territoriýasynda edilende, eger jenaýat Türkmenistanyň territoriýasynda tamamlansa ýa-da onuň öňi alynsa, jogapkärçilik Türkmenistanyň jenaýat kanuny boýunça başlanýar.

(5) Daşary ýurt döwletleriniň diplomatik wekilleriniň we immunitetden peýdalanýan gaýry adamlaryň jenaýat jogapkärçiligi hakyndaky mesele, şol adamlar tarapyndan Türkmenistanyň territoriýasynda jenaýat edilen mahalynda halkara hukugynyň normalarynyň we Türkmenistanyň halkara şertnamalarynyň esasynda çözülýär.

8 madda. Türkmenistanyň çäkleriniň daşynda jenaýat eden adamlar barada jenaýat kanunynyň hereketi

(1) Türkmenistanyň graždanlary, şeýle hem Türkmenistanda hemişelik ýaşayan graždanlygy bolmadyk adamlar Türkmenistanyň çäklerinden daşarda, Türkmenistanyň jenaýat kanunynda göz önünde tutulan jenaýaty edende, eger edilen etmiş üçin jogapkärçilik onuň edilen territoriýasyndaky döwletiň jenaýat kanunynda göz önünde tutulan bolsa we eger şol adamlar daşary ýurt döwletinde sud edilmedik bolsa, Türkmenistanyň jenaýat kanunlary boýunça jogapkärçilige degişlidirler. Şunda jenaýatyň edilen ýerinde hereket edýän kanunda göz önünde tutulan jezanyň yokary çäginden aňry geçýän jeza belleniş bilmez.

(2) Daşary ýurtly graždanlar, şeýle hem Türkmenistanda hemişelik ýaşamaýan, graždanlygy bolmadyk adamlar Türkmenistanyň çäklerinden daşanda eden jenaýat üçin, eger jenaýat Türkmenistanyň ýa-da onuň graždanlarylyň garşysyna gönükdirilse, şeýle hem Türkmenistanyň halkara şertnamalarynda göz önünde tutulan halatlarda, eger olar daşary ýurt döwletinde sud edilmedik bolsa we Türkmenistanyň territoriýasynda jenaýat

jogapkärçilige çekilmedik bolsa, Türkmenistanyň jenaýat kanunlary boýunça jogapkärçilige degişlidir.

9 madda. Jenaýat eden adamlaryň berilmegi

(1) Daşary ýurt döwletiniň territoriýasynda jenaýat eden Türkmenistanyň graždanlary şol döwlete berilmäge degişli däldir.

(2) Türkmenistanyň çäkleriniň daşynda jenaýat eden we Türkmenistanyň territoriýasynda bolýan daşary ýurtly graždanlary we graždanlygy bolmadyk adamlary Türkmenistanyň goşulyşan halkara şertnamalaryna, Türkmenistanyň ylalaşyklaryna, konwensiýalaryna we gaýry halkara-hukuk aktlaryna laýyklykda jenaýat jogapkärçiligine çekmek ýa-da jezasyny çekdirmek üçin daşary ýurt döwletine berlip bilner.

II BÖLÜM. JENAÝAT

3 BAP. JENAÝAT DIÝEN DÜŞÜNJE, JENATLARYŇ KATEGORIÝALARY WE GÖRNÜŞLERI

10 madda. Jenaýat diýen düşünje

Jenaýat kanuny tarapyndan goralýan obýektlere zyýan ýetirýän ýa-da zyýan ýetirmäge howp döredýän, edilen (hereket ýa-da hereketsizlik) jemgyýetçilik howply günä etmişi jenaýat diýlip hasap edilýär.

11 madda. Jenaýatlaryň kategoriýalary

(1) Günäniň agyrlyk derejesine we formasyna baglylykda şu Kodeksde göz öňünde tutulan etmişler uly bolmadyk agyr, ortaça agyr, agyr we aýratyn agyr jenaýatlara bölünýär.

(2) Uly bolmadyk agyr jenaýatlar diýlip, edilen etmişler üçin jenaýat kanunynda ýokary jezasyny iki ýyldan köp bolmadyk möhlet bilen azatlykdan mahrum etmek görnüşinde göz öňünde tutulan bilkastlaýyn we seresapsyzlykly etmişler hasaplanylýar.

(3) Ortaça agyr jenaýatlar diýlip, edilen etmişler üçin jenaýat kanunynda iň ýokary jezasyny sekiz ýyla çenli möhlet bilen

azatlykdan mahrum etmek görnüşinde göz öňünde tutulan bilkastlaýyn we seresapsyzlykly etmişler hasap edilýär.

(4) Agyr jenaýatlar diýlip, edilen etmişler üçin jenaýat kanunynda iň ýokary jezasy on baş ýyla çenli möhlet bilen azatlykdan mahrum etmek görnüşinde göz öňünde tutulan bilkastlaýyn we seresapsyzlykly etmişler hasaplanylýar.

(5) Aýratyn agyr jenaýatlar diýlip, edilen etmişler üçin jenaýat kanunynda ýigrimi baş ýyla çenli möhlet bilen azatlykdan mahrum etmek jezasy görnüşinde göz öňünde tutulan bilkastlaýyn jenaýatlar hasaplanylýar.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý., № 1, 3-nji madda).

12 madda. Gutarylan we gutarylmadyk jenaýat

(1) Eger adam tarapyndan edilen etmişde jenaýat kanunynda göz öňünde tutulan jenaýat düzüminiň alamatlarynyň hemmesi bar bolsa, jenaýat gutaran diýlip hasap edilýär.

(2) Jenaýata taýýarlyk görmek ýa-da jenaýat kastyna düşmek gutarylmadyk jenaýat diýlip hasap edilýär.

(3) Jenaýata taýýarlyk görmek ýa-da jenaýat kastyna düşmek üçin jogapkärçilik şu Kodeksiň 13 we 14 maddalaryna salgylanmak bilen gutaran jenaýatyňky ýaly jenaýat kanunynyň şol maddasy boýunça bolýar.

13 madda. Jenaýata taýýarlyk görmek

(1) Serişdeleri we gurallary gözläp tapmak, taýýarlamak ýa-da ulanmaga taýýarlamak, jenaýat etmek üçin dilleşmek ýa-da jenaýat etmek üçin gaýry şertleri bilkastlaýyn döretmek, eger şunda jenaýat adama bagly bolmadyk ýagdaýlar boýunça ahyryna çenli ýetirilmese, jenaýata taýýarlyk diýlip hasap edilýär.

(2) Jenaýat jogapkärçiligi diňe ortaça agyr jenaýata, agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýata taýýarlyk üçin düşýär.

14 madda. Jenaýat kastyna düşmek

Gös-göni jenaýat etmäge gönükdirilen bilkastlaýyn hereket ýa-da hereketsizlik, eger şunda jenaýat adama bagly bolmadyk

ýagdaýlar boýunça ahyryna çenli ýetirilmese, jenaýat kastyna düşmek diýlip hasap edilýär.

15 madda. Uzaga çekýän jenaýat

(1) Uzaga çekýän jenaýat diýlip, etmişň alamatlary jenaýat kanunynyň bir maddasynda ýa-da maddasynyň böleginde göz önünde tutulan şol etmiş amala aşyrmaklyk kesgisiz wagtyň dowamynda durýan etmiş hasap edilýär.

(2) Uzaga çekýän jenaýat amala aşyrylan etmişň bes edilen pursatyndan ýa-da onuň dowam etmegine päsgel berýän wakanyň başlanan pursatyndan gutaran diýlip hasap edilýär.

16 madda. Dowam edýän jenaýat

(1) Dowam edýän jenaýat diýlip, alamatlary jenaýat kanunynyň bir maddasynda ýa-da maddasynyň böleginde göz önünde tutulan we ýeke-täk niýeti gurşap alýan we umumy maksady bolan birmeňzeş etmişleriň ikisinden ýa-da şondan hem köpüsinden ybarat etmiş hasap edilýär.

(2) Dowam edýän jenaýat soňky jenaýatçylykly etmişň tamamlanan pursatyndan başlap, gutaran diýlip hasap edilýär.

17 madda. Jenaýatlaryň gaýtalanmagy

(1) Şu Kodeksiň Aýratyn böleginiň bir maddasynda ýa-da maddasynyň böleginde göz önünde tutulan jenaýatlaryň ikisiniň ýa-da şondan hem köpüsiniň edilmegi jenaýatlaryň gaýtalanmagy diýlip hasap edilýär. Jenaýat kodeksiniň dürli maddalarynda göz önünde tutulaň iki ýa-da şondan hem köp jenaýatlaryň edilmegi diňe Jenaýat kodeksiniň Aýratyn böleginde ýörite görkezilen ýagdaýlarda şolaryň gaýtalanmagy diýlip hasap edilip bilner.

(2) Eger öňki edilen jenaýatlar üçin olary eden adam jenaýat jogapkärçiliginden ýa-da jezasyndan boşadylsa ýa-da şol jenaýatlar üçin kanunda bellenen tertipde sud edilenlik aýby öz-özünden aýrylsa ýa-da aýrylsa, jenaýat gaýtalanman diýlip hasap edilmeýär.

18 madda. Jenaýatlaryň umumy jemi

(1) Jenaýat kanunynyň dürli maddalarynda ýa-da maddasynyň böleklerinde göz öňünde tutulan etmişleriň ikisiniň ýa-da şondan hem köpüsiniň edilmegi, şolaryň biri üçin hem adama sud edilmedik bolsa, jenaýatlaryň umumy jemi diýlip hasap edilýär.

(2) Jenaýat kanunynyň maddalarynyň ikisinde ýa-da şondan hem köpüsinde göz öňünde tutulan bir etmişi adamyň eden halatlary hem jenaýatlaryň umumy jemi diýlip hasap edilýär.

(3) Eger jenaýat umumy we ýörite normada göz öňünde tutulan bolsa, jenaýatlaryň umumy jemi bolmaýar we jogapkärçilik ýörite norma boýunça düşýär.

(4) Jenaýatlaryň umumy jeminde adam her bir edilen jenaýat üçin jenaýat kanunynyň degişli maddasy we maddanyň bölegi boýunça jogapkärçilik çekýär.

19 madda. Jenaýatlaryň residiwi

(1) Öň edilen bilkastlaýyn jenaýaty üçin sud edilenlik aýby bolan adam tarapyndan bilkastlaýyn jenaýatyň edilmegi jenaýatlaryň residiwi diýlip hasap edilýär.

(2) Aşakdaky halatlarda jenaýatlaryň residiwi howply diýlip hasap edilýär:

a) eger öň bilkastlaýyn jenaýaty üçin iki gezek azatlykdan mahrum edilip sud edilen adam tarapyndan bilkastlaýyn jenaýat edilende;

b) eger öň bilkastlaýyn agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýaty üçin sud edilen adam tarapyndan bilkastlaýyn agyr jenaýat edilende.

(3) Aşakdaky halatlarda jenaýatlaryň residiwi aýratyn howply diýlip hasap edilýär:

a) eger öň bilkastlaýyn agyr ýa-da ortaça agyr jenaýat üçin sud edilen adam üç ýa-da şondan-da köp gezek azatlykdan mahrum edilen bolsa, ol bilkastlaýyn eden jenaýaty üçin azatlykdan mahrum edilse;

b) eger öň ol aýratyn agyr jenaýaty üçin sud edilen adam tarapyndan aýratyn agyr jenaýat edilende.

(4) On sekiz ýaşa çenli edilen jenaýatlar üçin sud edilenlik aýby, şeýle hem şu Kodeksiň 81 maddasy arkaly bellenen tertipde

aýratyn ýa-da öz-özünden aýrylan sud edilenlik aýby residiw hasap edilende nazara alynmaýar.

4 BAP. JENAÝAT JOGAPKÄRÇILIGINE DEGIŞLI ADAMLAR

20 madda. Jenaýat jogapkarçiliginiň umumy şertleri

Jenaýat jogapkarçiligine şu Kodeks arkaly bellenen ýaşa ýeten, akyly düzüw fiziki tarap degişlidir.

21 madda. Jenaýat jogapkarçiliginiň düşýän ýaşy

(1) Jenaýat jogapkarçiligine jenaýat eden wagtyna çenli on alty ýaşy dolan adamlar düşýär.

(2) On dört ýaşdan on alty ýaşa çenli bolan adamlar jenaýat edende, bilkastlaýyn adam öldürendigi üçin (101 madda), saglyga bilkastdan agyr şikes ýetirendigi üçin (107 madda), saglyga bilkastdan orta agyrlykdaky şikes ýetirendigi üçin (108 madda), zorlandyş üçin (134 madda), ogurlyk edendigi üçin (227 madda), talaňçylyk edendigi üçin (230 madda), garakçylyk edendigi üçin (231 madda), gorkuzyp alandygy üçin (232 madda), kesekiniň transport serişdesini bikanun eýeländigi üçin (234 madda), emlägi bilkastda ýok edendigi ýa-da zaýalandygy üçin (235 maddanyň ikinji bölegi), ýaragy, ok-därileri, partlaýjy maddalary we partladyjy enjamlary ogurlandygy ýa-da gorkuzyp alandygy üçin (291 madda), narkotiki serişdeleri ýa-da psihotrop jisimleri satmak maksady bilen bikanun taýýarlandygy, gaýtadan işländig, edinendigi, saklandygy, daşandygy, iberendigi üçin (292 madda), narkotiki serişdeleri ýa-da psihotrop jisimleri ogurlandygy ýa-da gorkuzyp alandygy üçin (294 madda) jenaýat jogapkarçiligine degişlidir.

22 madda. Akyly düzüwlik

Jenaýat eden mahalynda öz hereketleriniň (hereketsizliginiň) häsiýetine we ähmiýetine düşünen we olardan ugur alan adam akyly düzüw diýlip hasap edilýär.

23 madda. Akyly ýerinde dälilik

(1) Jenaýat kanunynda göz önünde tutulan etmişi eden mahalynda öz hereketleriniň (hereketsizliginiň) häsiýetine we ähmiýetine, olaryň jemgyýetçilik howplydygyna akyly ýetirip bilmedik ýa-da psihiki taýdan kesellemegi, psihiki bozulmagyň wagtlaýyn keselliligi ýa-da akyly kemligi netijesinde şolara erk edip bilmedik adam jenaýat jogapkärçiligine çekilmeýär.

(2) Jenaýat kanunynda göz önünde tutulan etmişi akyly ýerinde dälilik ýagdaýynda eden adama sud tarapyndan şu Kodeksde göz önünde tutulan medisina häsiýetli mejburi çäreler belenilip bilner.

24 madda. Psihiki ösüşde yza galan akyly düzüm adamlaryň jenaýat jogapkärçiligi

Jenaýat eden mahalynda akyly düzüm bolan, ýöne öz hereketleriniň (hereketsizliginiň) häsiýetine we ähmiýetine düşünmekde kynçylyk çeken ýa-da psihiki ösüşde yza galmagy ýa-da psihiki kesellilik ýagdaýy sebäpli şolara erk etmeginde kynçylyk çeken adam jenaýat jogapkärçiligine degişlidir. Görkezilen ýagdaýlar jezanyň görnüşi we möçberi belenilende nazara alynýar.

25 madda. Serhoşlyk ýagdaýynda jenaýat eden adamlaryň jenaýat jogapkärçiligi

(1) Alkogoly, narkotiki ýa-da seri dumanladyjy beýleki maddalary ulanmak netijesinde dörän serhoşlyk mahalynda jenaýat eden adam jenaýat jogapkärçiligine degişlidir.

(2) Serhoşlygyň sebäpleri, serhoşlygyň derejesi we jenaýat edilmegine onuň täsiri jeza belenilende nazara alynýar.

5 BAP. GÜNÄ

26 madda. Günä we onuň formalary

(1) Günä munuň özi niýetlilik ýa-da seresapsyzlyk formasynda aňladylan, edýän jenaýatyna adamyň düşünjeli - erkli psihiki gatnaşygydyr.

(2) Diňe jemgyýetçilik howply etmişi bilkastdan ýa-da seresapsyzlyk boýunça eden adam jenaýatda günäkär diýlip hasap edilip bilner.

(3) Seresapsyzlyk boýunça edilen etmiş munuň özi diňe jenaýat kanuny tarapyndan göni nazarda tutulan halatlarda jenaýat diýlip hasap edilýär.

27 madda. Bilkastdan edilen jenaýat

(1) Göni ýa-da gytaklaýyn niýet bilen edilen jemgyýetçilik howply etmiş bilkastdan edilen jenaýat diýlip hasaplanylýar.

(2) Eger jenaýaty eden adam öz hereketiniň ýa-da hereketsizliginiň jemgyýetçilik howply häsiýetine akyl ýetirse, onuň jemgyýetçilik howply netijelerini öňünden görse, şolaryň bolmagyny islege ýa-da netijeleriň bolmagynyň gutulgysyzdygyny öňünden görse, jenaýat göni niýet bilen edilen diýlip hasap edilýär.

(3) Eger jenaýaty eden adam öz hereketiniň ýa-da hereketsizliginiň jemgyýetçilik howply häsiýetine akyl ýetirse, onuň jemgyýetçilik howply netijelerini öňünden görse, islemese, ýöne şeýle netijeleriň bolmagyna düşünjeli ýol berse ýa-da olara parhsyz garasa, jenaýat gytaklaýyn niýet bilen edilen diýlip hasap edilýär.

28 madda. Seresapsyzlyk boýunça edilen jenaýat

(1) Jemgyýetçilik üçin howply netijeleriň bolmagyna getiren, özüne ynam edijilik ýa-da harsallyk boýunça edilen jemgyýetçilik howply etmiş seresapsyzlyk boýunça edilen jenaýat diýlip hasap edilýär.

(2) Eger jenaýaty eden adam, öz hereketiniň ýa-da hereketsizliginiň jemgyýetçilik üçin howplydygyna akyl ýetirse, jemgyýetçilik howply netijeleriň, bolmak mümkinçiligini öňünden görse, ýöne olaryň öňüni alaryn diýip ýeňilkellelik bilen hasap etse, özüne ynam edijilik boýunça edilen jenaýat diýlip hasap edilýär.

(3) Eger jenaýaty eden adam öz hereketiniň ýa-da hereketsizliginiň jemgyýetçilik üçin howplydygyna akyl ýetirmese,

jemgyýetçilik howply netijeleriň bolmak mümkinçiligi öňünden görüp bilmese, hatda zerur ünsülik we hüşgärlik bolanda şolary öňünden görmeli we görmegi mümkin bolan ýagdaýdaky jenaýat harsallyk boýunça edilen diýlip hasaplanylýar.

29 madda. Niýet we seresapsyzlyk utgaşanda edilen jenaýat üçin jogapkärçilik (günäniň ikileýin formasy)

(1) Günäniň ikileýin formasy bilkastdan edilen jenaýat bilen we şeýle jenaýat netijesinde bolan netijeler babatynda seresapsyzlyk bilen häsiýetlendirilýär. Tutuşlygyna şeýle jenaýat bilkastdan edilen diýlip hasap edilýär.

(2) Eger bilkastdan jenaýat etmegiň netijesinde onuň bolýan netijelerini kanun has berk jeza bilen baglanyşdyrsa, eger adam şeýle netijeleriň bolmak mümkinçiligi öňünden görüp bilmese, ýöne görmeli ýa-da öňünden görmegi mümkin bolsa ýa-da eger adam olaryň bolmak mümkinçiligini öňünden görse, ýöne olaryň öňüni alaryn diýip, ýenilkellelik bilen hasap etse, diňe şeýle halatda şeýle netijeler üçin jenaýat jogapkärçiligi bolup biler.

30 madda. Günäsiz zyýan ýetirmek (tötänlik)

(1) Eger adam etmişiň jemgyýetçilik üçin howplydygyna akyl ýetirmese ýa-da öz hereketiniň (hereketsizliginiň) jemgyýetçilik howply netijeleriniň bolmagynyň mümkinçiligini öňünden görmese we işiň ýagdaýlary boýunça olary öňünden görüp bolmasa ýa-da görüp bilmese, etmiş günäsiz edilen diýlip hasaplanylýar.

(2) Eger jenaýat eden adam jemgyýetçilik howply netijeleriniň bolmak mümkinçiligini öňünden gören hem bolsa, ýöne onuň psihofiziologik sypatlarynyň ekstremal şertlere ýa-da nerw-psihologik taýdan salynýan agrama laýyk gelmezligi netijesinde olaryň öňüni alyp bilmese, şeýle etmiş günäsiz edilen diýlip hasaplanylýar.

31 madda. Ýuridik we hakyky ýalňyşlyk

(1) Adam eger jenaýat kanunynda göz öňünde tutulan etmişi edip, onuň hukuga garşydygyna düşünmese we işiň ýagdaýlary boýunça düşüniş bilmeýse, ol jenaýat jogalkärçiligine degişli däl.

(2) Adam eger jenaýat kanunynda göz öňünde tutulan etmişi edip, şol jenaýatyň düzümine degişli hakyky ýagdaýlar babatynda sap ýüreklilik bilen ýalňyşan bolsa, onda şol etmişiň bilkastdan edilendigi üçin jogapkärçilik çekip bilmez.

(3) Eger kanun has berk jezany belli bir hakyky ýagdaýlaryň bolmagy bilen baglanyşdyrsa, ýöne jenaýaty eden adam şol ýagdaýlar babatynda sap ýüreklilik bilen ýalňyşan bolsa, onda ol has berk jogapkärçilige degişli bolup bilmez.

6 B A P. JENAÝATA BILE GATNAŞMA

32 madda. Jenaýata bile gatnaşma diýen düşünje

Bilkastdan jenaýaty etmäge iki ýa-da şondan-da köp adamynyň bilkastdan bilelikde gatnaşmagy jenaýata bile gatnaşýjylyk diýlip hasap edilýär.

33 madda. Şärikleriň görnüşleri

(1) Jenaýaty ýerine ýetiriji bilen bir hatarda jenaýaty guraýjy, meçew beriji we ýaran jenaýatyň şärikleri diýlip hasap edilýär.

(2) Jenaýaty gös-göni eden adam ýa-da beýleki adamlar (bilelikde ýerine ýetirijiler) bilen bilelikde etmäge gös-göni gatnaşan, şeýle hem kanunyň güýjüne görä jenaýat jogapkärçiligine degişli bolmadyk, beýleki adamlary peýdalanmak arkaly jenaýat eden jenaýaty ýerine ýetiriji diýlip hasap edilýär.

(3) Jenaýat etmegi guran ýa-da onuň ýerine ýetirilmegine ýolbaşçylyk eden, şeýle hem jenaýat etmek üçin topary ýa-da jenaýatçylykly bileleşigi döreden ýa-da olara ýolbaşçylyk eden adam jenaýaty guraýjy diýlip hasap edilýär.

(4) Razy etmek, bermit bermek, haýbat atmak ýa-da başga usul arkaly jenaýat etmäge yran adam jenaýat etmäge meçew beriji diýlip hasap edilýär.

(5) Maslahatlary, görkezmeleri bilen, habarlary, jenaýat etmegiň gurallaryny ýa-da serişdelerini bermek ýa-da

päsgelçilikleri ýok etmek bilen jenaýat edilmegine ýardam beren adam, şeýle hem jenaýatçyny, ýaragy ýa-da jenaýat etmegiň gaýry serişdelerini, jenaýatyň yzlaryny ýa-da jenaýatçylykly ýol bilen edinilen predmetleri gizlemegi öňünden wada beren adam, şeýle hem şeýle predmetleri edinmegi ýa-da satmagy öňünden wada beren adam ýaran diýlip hasap edilýär.

34 madda. Deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary, guramaçylykly topar ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan jenaýatyň edilmegi

(1) Eger jenaýaty bilelikde etmek hakynda oňa deslapdan dilleşmek boýunça iki we şondan-da köp adam gatnaşsa, deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilen jenaýat diýlip hasap edilýär.

(2) Eger bir ýa-da birnäçe jenaýatlary etmek üçin öňünden birleşen adamlaryň durnukly topary tarapyndan jenaýat edilse, jenaýat guramaçylykly topar tarapyndan edilen diýlip hasap edilýär.

(3) Agyr we aýratyn agyr jenaýatlary etmek üçin döredilen, deslapdan durnukly, jebis, dolandyrylýan gurama toplanýan adamlar tarapyndan edilse, jenaýat jenaýatçylykli bileleşik tarapyndan edilen diýlip hasap edilýär.

(4) Jenaýatçylykly bileleşigi guran ýa-da oňa ýolbaşçylyk eden adam jenaýatçylykly bileleşigi gurandygy we ýolbaşçylyk edendigi üçin, şeýle hem onuň niýeti bilen gurşalyp alynsa, bileleşik tarapyndan edilen ähli jenaýat üçin jogapkärçilik çekýär. Jenaýatçylykly bileleşigiň beýleki gatnaşyjylary oňa gatnaşandygy we olaryň gatnaşan jenaýaty edendigi ýa-da taýýarlandygy üçin jogapkärçilik çekýärler.

(5) Deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary, guramaçylykly topar ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan jenaýatyň edilmegi şu Kodeks esasynda we ol tarapyndan bellenen çäklerde has berk jeza berilmegine eltýär.

35 madda. Şärikleriň jogapkärçiligi

(1) Şarikleriň jogapkärçiligi jenaýat etmekde olaryň her biriniň gatnaşygynyň derejesi we häsiýeti bilen kesgitlenýär.

(2) Bilelikde ýerine ýetirijiler özleriniň bilelikde eden jenaýaty üçin jenaýat kanunynyň bir maddasy boýunça jogap berýärler.

(3) Guramaçynyň, meçew berijiniň we ýaranyň jogapkärçiligi şu Kodeksiň 33 maddasyna salgylanmak bilen ýerine ýetiriji ýaly Jenaýat kodeksiniň Aýratyn böleginiň şol maddasy boýunça degişli bolýar.

(4) Eger özüne bagly bolmadyk ýagdaýlara görä, ýerine ýetiriji tarapyndan jenaýat ahyryna çenli ýetirilmedik halatynda, jenaýatyň galan şarikleri jenaýat edilmegini taýýarlamaga we jenaýat etmegiň kastyna düşmäge bile gatnaşandygy üçin jogapkärçilik çekýärler.

36 madda. Ýerine ýetirijiniň kadadan çykmagy

Beýleki şarikleriň niýetini gurşap almaýan, ýerine ýetiriji tarapyndan jenaýatyň edilmegi ýerine ýetirijiniň kadadan çykmagy diýlip hasap edilýär. Ýerine ýetirijiniň kadadan çykmagyna beýleki şarikler jenaýat jogapkärçiligine degişli däldirler.

7 B A P. ETMIŞIŇ JENAÝATÇYLYKLYDYGyny ARADAN AÝYRÝAN ÝAGDAÝLAR

37 madda. Zerur goranyş

(1) Eger çozuş goranyşyň ýa-da başga adamyň jany üçin howply zorluk ulanmak ýa-da gös-göni şeýle zorlugy ulanmak haýbatyny atmak bilen edilse, hyýanat edýäne islendik zyýan ýetirmek arkaly şahsyýetiň, goranyşyň, başga adamyň, jemgyýetiň we döwletiň hukuklarynyň we kanuny bähbitleriniň goralmagy jenaýat bolmaýar we kanunylyga laýyk hasap edilýär.

(2) Goranyşyň ýa-da başga adamyň jany üçin howply bolan zorluk bilen ýa-da şeýle zorluk ulanmak haýbaty bilen baglanyşykly bolmadyk çozuşdan goranmak, eger şunda zerur goranyşyň çäklerinden aňry çykmaga ýol berilmedik bolsa, ýagny hyýanatçylygyň häsiýetine we howpuna aýk laýyk gelmeýän

bilkastlaýyn hereketlere ýol berilmedik bolsa, ol kanunylyga laýyk hasaplanylýar.

(3) Hyýanatçylykdan gutulmaga ýa-da başga adamlara ýa-da häkimiýet organlaryna kömek üçin ýüz tutmaga mümkinçilige garamazdan, adama zerur goranyşa bolan hukuk degişlidir.

38 madda. Jenaýat eden adam saklananda zyýan ýetirilmegi

(1) Jenaýat eden adam häkimiýet organlaryna eltmek we täze jenaýatlary etmek mümkinçiliginiň önüni almak üçin saklananda, eger ol garşylyk bildirse we başga serişdeler bilen şeýle adamy saklamak mümkin bolmasa we şunlukda munuň üçin zerur çärelerden aňry geçmäge ýol berilmedik bolsa, oňa zyýan ýetirilmegi jenaýat däldir.

(2) Jenaýat eden adamy saklamak üçin zerur bolan çärelerden aňry geçilmegi diýlip, saklanylan adam tarapyndan edilen etmişiň häsiýetine we howpuna we saklamagyň ýagdaýlaryna olaryň aýk laýyk gelmezligi, haçanda şol adama zerurlyk bolmazdan, ýagdaýyň talap etmeýän hetdenaşa aýk zyýanyň ýetirilmegi hasap edilýär. Şeýle çäkden çykmaklyk diňe bilkastlaýyn zyýan ýetirilen halatlarynda jogapkärçilige eltýär.

39 madda. Bialaç zerurlyk

(1) Bialaç zerurlyk ýagdaýynda hukuk goralýan bähbitlere zyýan ýetirilmegi, ýagny şol adamyň ýa-da başga adamlaryň janyna, saglygyna, hukuklaryna we kanuny bähbitlerine, jemgyýetiň hem-de döwletiň bähbitlerine gös-göni howup salýan howpy aradan aýyrmak üçin, eger bu howp şol ýagdaýlarda gaýry serişdeler bilen aradan aýrylyp bilinmese we şunda bialaç zerurlygyň çäklerinden çykylmagyna ýol berilmedik bolsa, şonuň ýaly hereket jenaýat bolmaýar.

(2) Bialaç zerurlygyň çäklerinden çykylmagy diýlip, salynýan howpuň we howpuň aradan aýrylan ýagdaýyna, onuň häsiýetine we derejesine aýk laýyk gelmeýän zyýan ýetirilmegi, haçanda öňi alynýana garanda hukuk goralýan bähbitlere has köp zyýan

ýetirilende hasap edilýär. Şeýle çäkden çykylmagy diňe bilkastlaýyn zyýan ýetirilen halatlarynda jogapkärçilige eltýär.

40 madda. Fiziki we psihiki taýdan mejbur etmek

(1) Fiziki ýa-da psihiki taýdan mejbur etmek netijesinde hukuk goralýan bähbitlere zyýan ýetiren adamyň hereketi (hereketsizligi), eger şeýle mejbur etmegiň netijesinde ol öz hereketlerine erk edip bilmese, şeýle hereket jenaýat bolmaýar.

(2) Başga halatlarda fiziki ýa-da psihiki taýdan mejbur etmek netijesinde hukuk goralýan bähbitlere zyýan ýetirilendigi üçin jogapkärçilik hakyndaky mesele şu Kodeksiň 39 maddasynyň düzgünlerini nazara almak bilen çözülýär.

41 madda. Esaslandyrylan töwekgelçilik

(1) Sossial taýdan peýdaly maksada ýetmek üçin obýektiv esaslandyrylan töwekgelçilik mahalynda hukuk goralýan bähbitlere zyýan ýetirilmegi jenaýat bolmaýar.

(2) Eger goýlan maksada töwekgelçilik bilen baglanyşyksyz hereketler bilen ýetirilip bolmasa we töwekgelçilige ýol beren adam hukuk goralýan bähbitlere zyýanyň önüni almak üçin zerur çäreleri gören bolsa, töwekgelçilik esaslandyrylan diýlip hasap edilýär.

(3) Eger töwekgelçilik adamlaryň saglygyna ýa-da janyna howp salmak, ekologik heläkçiligi ýa-da jemgyýetçilik betbagtçylygy bilen görnetin baglanyşykly bolan bolsa, töwekgelçilik esaslandyrylan diýlip hasap edilmeýär.

42 madda. Buýrugy ýerine ýetirmek

(1) Bellenilen tertipde we degişli formany berjaý etmek bilen onuň üçin hökmany buýrugy ýa-da başga görkezmäni ýerine ýetirmek üçin hereket edýän adam tarapyndan hukuk taýdan goralýan bähbitlere zyýan ýetirilmegi jenaýat dälidir.

(2) Bikanun buýrugy ýa-da başga görkezmäni ýerine ýetirmegiň netijesinde hukuk taýdan goralýan bähbitlere zyýan ýetirilmegi, eger adam onuň bikanun häsiýetine akyl ýetirmese, jogapkärçiligi aradan aýyrýar. Şu ýagdaýda bikanun buýrugy ýa-

da görkezmäni ýerine ýetirmek üçin edilen etmiş üçin jogapkärçiligi şeýle buýrugy ýa-da görkezmäni beren adam çekýär.

(3) Görnetin jenaýatçylykly buýrugy ýa-da başga görkezmäni ýerine ýetirmeklik jenaýat jogapkärçiligine eltýär, ýöne jeza çäresini ýeňilleşdirýän ýagdaý diýlip ykrar edilip bilner.

(4) Görnetin bikanun ýa-da jenaýatçylykly buýrugy ýa-da başga görkezmäni ýerine ýetirmezlik jenaýat jogapkärçiligini aradan aýyrýar.

III BÖLÜM. JEZA

8 BAP. JEZA DIÝEN DÜŞÜNJE, ONUŇ MAKSATLARY WE GÖRNÜŞLERI

43 madda. Jeza diýen düşünje we onuň maksatlary

(1) Jeza edilen jenaýat üçin berilýän jeza temmisidir. Döwletiň mejburi çäresi hökmünde, suduň hökümi bilen bellenýän jeza, jenaýat etmekde günäkär diýlip ykrar edilen adama ulanylýar we jenaýat kanunynda göz öňünde tutulýşy ýaly, ony hukuklaryndan we azatlyklardan mahrum etmekden ýa-da çäklendirmekten ybarat bolup durýar.

(2) Jeza sosial adalatlylygy dikeltmek, şeýle hem sud edilen adamy düzetmek, täze jenaýatlaryň edilmeginiň önüni almak maksatlary bilen ulanylýar.

44 madda. Jezanyň görnüşleri

(1) Jezanyň görnüşleri şular hasaplanylýar:

a) ýetirilen zyýany düzetmek borjuny üstüne ýüklemek;

b) jerime;

w) belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek;

g) döwlet sylaglaryndan, harby atlardan we beýleki atlardan mahrum etmek;

d) düzediş işleri;

ýe) belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek;

j) emlägini konfiskasiýalamak;

z) azatlykdan mahrum etmek;

(2) Harby gullukçylara harby gulluk boýunça çäklendirmeler we harby- düzediş bölümünde saklamak görnüşindäki jeza çäresi ulanylyp bilner.

(1998-nji ýylyň 26-njy martyndaky, 2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky, 2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky - Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 1, 11-nji madda; 2000 ý., № 1, 3-nji madda; 2002 ý. № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

45 madda. Esasy we goşmaça jezalar

(1) Düzediş işleri, harby gulluk boýunça çäklendirme, harby- düzediş bölümünde saklamak, azatlykdan mahrum etmek, diňe esasy jezalar hökmünde ulanylýar.

(2) Ýetirilen zyýany düzetmek borjuny üstüne ýüklemek, jerime salmak, belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek, belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek esasy, şeýle hem goşmaça jezalar hökmünde ulanylýar.

(3) Döwlet sylaglaryndan, harby atlardan we beýleki atlardan mahrum etmek, emlägini konfiskasiýa etmek diňe goşmaça jeza hökmünde ulanylýar.

(1998-nji ýylyň 26-njy martyndaky, 2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky, 2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky - Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 1, 11-nji madda; 2000 ý., № 1, 3-nji madda; 2002 ý. № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

46 madda. Ýetirilen zyýany düzetmek borjuny üstüne ýüklemek

(1) Ýetirilen zyýany düzetmek borjuny üstüne ýüklemek, munuň özi ýetirilen zyýany hakykatdan-da aradan aýyrmakdan, maddy we moral zyýanyň öwezini dolmakdan we ejir çekenden jemagat önünde ötünç soramakdan ybaratdyr.

(2) Ýetirilen zyýany düzetmek borjuny üstüne ýüklemek görnüşinde jeza, haçanda sud ýetirilen zyýanyň möçberini, ony düzetmegiň hakyky mümkinçiliginiň bardygyny we günäkäriň şahsyýeti baradaky maglumatlary hasaba almak bilen sud edilýäniň ýetirilen zyýany düzetmäge ukyplydygyny ykrar edýän halatynda, bellenilip bilner.

(3) Eger sud edilen adam ýetirilen zyýany düzetmek borjuny ýerine ýetirmekden boýun gaçyryýan bolsa, onda sud şol jezany

jerime salmak ýa-da şu Kodeksiň Aýratyn böleginiň haýsy maddasy bilen sud edilen bolsa, şonda bellenen çäklerde düzediş işleri bilen çalşyryp biler. Eger jezanyň görkezilen görnüşleri maddanyň sanksiýasynda göz önünde tutulmadyk bolsa, onda olar şu Kodeksiň 47 we 50 maddalarynda kesgitlenen iň pes möçberde belleniýär.

47 madda. Jerime

(1) Jerime şu Kodeks bilen göz önünde tutulan çäklerde salynýan, jeza belleniýän pursatyna çenli Türkmenistanyň kanunçylygy tarapyndan zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň belli bir sanyna laýyk gelýän möçberinde pul töletmekdir.

(2) Jerime zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden iki ýüzüsine çenli möçberinde belleniýär.

(3) Jerimäniň möçberi edilen jenaýatyň agyrlygyna baglylykda, sud edileniň emläk ýagdaýy nazara alnyp, sud tarapyndan belleniýär.

(4) Jerime goşmaça jeza görnüşinde, eger ol degişli jenaýat üçin gös-göni jogapkärçiligi kesgitleýän normada diňe goşmaça jeza hökmünde göz önünde tutulan bolsa, diňe şeýle halatlarda belleniş bilner.

(5) Sud tarapyndan esasy jeza çäresi hökmünde bellenen jerimäni töledip almaga mümkinçilik bolmadyk halatynda ýa-da jerimäni tölemekden bilgeşleýin boýun gaçyrylan halatynda, düzediş işlerinde işletmegiň bir aýyny zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberi üçin bir aýynyň hasabyna almak bilen jerime sud tarapyndan düzediş işleri bilen, ýöne iki ýyldan köp bolmadyk möhlete çalşyrylýar.

(6) Jerimäni azatlykdan mahrum etmek bilen ýa-da azatlykdan mahrum etmegi jerime bilen çalşyrmaga ýol berilmeýär, şu Kodeksiň 59 maddasynda göz önünde tutulan halatlary muňa girmeyär.

(7) Jerime özbaşdak girdejisi bolmadyk adamlara, şeýle hem çagyryş boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylara jeza hökmünde ulanylmaýar.

48 madda. Belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek

(1) Belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek, munuň özi döwlet gullugynda, ýerli öz-özüňi dolandyryş organlarynda, eýeçiligiň islendik görnüşlerindäki kärhanalarda ýa-da jemgyýetçilik birleşiklerinde belli bir wezipede işlemegi ýa-da belli bir professional ýa-da başga iş bilen meşgullanmagy gadagan etmekden ybaratdyr.

(2) Belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek esasy jeza hökmünde bir ýyldan baş ýyla çenli möhlete, goşmaça jeza hökmünde bir ýyldan üç ýyla çenli möhlete bellenilýär.

(3) Belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmeklik, eger günäkäriň eden jenaýatynyň häsiýeti boýunça we şahsyýeti hakyndaky maglumatlary hasaba almak bilen onuň belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir professional ýa-da başga bir iş bilen meşgullanmak hukugyny onda galdyrmagy sud mümkin däl diýip hasap eden ýagdaýynda, ol degişli jenaýat üçin jezanyň görnüşi hökmünde görkezilmedik halatlarynda-da goşmaça jeza hökmünde bellenilip bilner.

(4) Bu jeza jerimä we düzediş işlerine goşmaça jeza hökmünde bellenende, şeýle hem şertleýin iş kesilende, onuň möhleti hökümiň kanuny güýje giren pursatyndan hasaplanylyp başlanýar. Bu jeza azatlykdan mahrum etmäge ýa-da harby -düzediş bölümüne ibermäge goşmaça hökmünde bellenende, onuň möhleti esasy jezanyň dolan pursatyndan başlap hasaplanylýar.

(2002-nji ýylyň 14-nji derkabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý. № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

49 madda. Döwlet sylaglaryndan, harby atlardan ýa-da beýleki atlardan mahrum etmek

(1) Agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýat edenligi üçin sud edilen mahalda, harby, ýörite ýa-da beýleki ady bar bolan adam suduň hökümi boýunça şol atdan mahrum edilip bilner.

(2) Türkmenistanyň ordeni, medaly bilen sylaglanan ýa-da Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan dakylan hormatly ady ýa-da harby ady ýa-da başga bir ady bolan adama agyr ýa-da aýratyň agyr jenaýat üçin sud edilen mahalynda, sud höküm çykaranda günäkäriň şahsyýeti hakyndaky maglumatlary hasaba almak bilen sud edilen adamy ordenden, medaldan, hormatly atdan, harby atdan ýa-da başga atdan mahrum etmek barada Türkmenistanyň Prezidentine teklip bermegiň maksada laýyklygy hakynda meseläni çözüär.

50 madda. Düzediş işleri

(1) Düzediş işleri iki aýdan iki ýyla çenli möhlet bilen belleniýär we suduň hökümüne laýyklykda, bu düzediş işleri sud edilen adamynyň işleýän ýerinde ýa-da sud edilen adamyň ýaşaýan raýonyndaky beýleki ýerlerde geçirilýär. Düzediş işlerine höküm edilen adamynyň gazanjyndan suduň höküminde bellenen möçberde, gazanjyň baş prosentinden ýigrimi prosentine çenli bolan çäklerde döwletiň haýryna pul tutulyp alnyp galynýar.

(2) Düzediş işleri zähmet çekmäge ukypsyzlara, on alty ýaşyna ýetmedik adamlara, göwreli aýallara we çagany idetmek üçin rugsatda bolýan aýallara, pensiýa ýaşyna ýeten adamlara, şeýle hem harby gullukçylara, okuwçylara we ýokary okuw jaýlarynyň talyplaryna ulanylmaýar.

(3) Düzediş işleriniň dolunýan wagty umumy zähmet stažyna goşulmaýar. Düzediş işlerinde bolýan döwründe ak ýürekli işläň bolsa we özüni görelde alyp baran bolsa, sud edileniň jeza möhletini dolduranyndan soňra, zähmet kollektiwiniň haýyşy boýunça, şeýle hem sud edileniň haýyşy boýunça düzediş işlerinde bolan döwri sud umumy zähmet stažyna goşup biler.

(4) Düzediş işlerinde bolmakdan zannyýamanlyk bilen boýun gaçyrýan mahalynda, sud düzediş işleriniň gutarmadyk möhletini azatlykdan mahrum etmegiň bir gününü düzediş işleriniň üç gününe hasaplamak bilen azatlykdan mahrum etmek görnüşindäki jeza bilen çalşyryp biler.

51 madda. Harby gulluk boýunça çäklendirme

(1) Ofiserler düzüminden bolan harby gullukçylara, şeýle hem borçnama boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylara sud edilende şu Kodeks bilen göz öňünde tutulan halatlarda iki aýdan iki ýyla çenli möhlet bilen harby gulluk boýunça çäklendirme ulanylýar, şonuň ýaly-da sud işiň ýagdaýyny we sud edilen adamyň şahsyýetini nazara alyp, iki ýyldan ýokary bolmadyk möhlete azatlykdan mahrum etmegiň deregine hut şol möhlete harby gulluk boýunça çäklendirme ulanmagy maksada laýyk diýip hasaplan ýagdaýynda ulanylýar.

(2) Harby gulluk boýunça çäklendirmä sud edilen adamyň pul girdejisinden suduň hökümi bilen bellenilen möçberde, baş prosentden ýigrimi prosente çenli çäklerde pul tutulyp, döwletiň girdejisine geçirilýär. Sud edilen adam harby gulluk boýunça çäklendirme jzasyny çekýän döwründe onuň wezipesi, harby ady ýokarlandyrylyp bilinmez, emma jeza möhleti oňa nobatdaky harby ady dakmak üçin we köp wagt gulluk edeni üçin pensiýa bellemäge gulluk ediş möhleti hökmünde hasap edilmeýär.

51¹ madda. Belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek1

(1) Belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek sud edilen belli bir ýerde hökmany ýerleşdirmek bilen, ony ýaşayan ýerinden daşlaşdyrmakdan ybaratdyr.

(2) Belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek esasy jzasy hökmünde baş ýyldan on baş ýyla çenli möhlete we goşmaça jeza hökmünde iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete bellenilýär.

(3) Jenaýat edilýänçä on sekiz ýaşy dolmadyk adamlar barasynda, şeýle hem birinji we ikinji topardaky maýyplar, pensiýa ýaşyna ýeten adamlar, göwreli aýallar we sekiz ýaşyna çenli çagalary bolan aýallar barasynda belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek ulanylmaýar.

(4) Belli bir ýerde ýaşamak borjy ýüklenen jzany çekmekden zannyýamanlyk bilen boýun gaçyran we şu maksatlar bilen hokmany ýaşamaly ýerden onuň giden halatynda jzany ýerine ýetirýan edaranyň tekliptomasy boýunça sud öz kesgitlemesi bilen şeýle adamy azatlykdan mahrum etmek görnüşinde jzany çekmek üçin düzediş koloniýasyna ibermäge haklydyr. Şunda hokmany ýaşamaly ýerlerde bolnan wagt belli bir ýerde hokmany ýaşalan bir

güni azatlykdan mahrum etmegiň bir gününe deň diýlip hasaba alynýar. Jezany çekmekden boýun gaçyrmak maksady bilen, hokmany ýaşamaly ýerini taşlap giden wagt belli bir ýerde hökmany ýaşamaly möhletiň hasabyna alynmaýar.

(5) Eger sud edilip, belli bir ýerde ýaşamak borjy ýüklenilen adam jenaýat etse, sud oňa şu Kodeksiň 64 maddasynyň kadalary boýunça jeza belleýär.

Kodekse 51¹ maddasy 1998-nji ýylyň 28-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanuny esasynda girizildi - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 1, 11-nji madda.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

52 madda. Emlägi konfiskasiýalamak

(1) Emlägi konfiskasiýalamak sud edilen adamynyň şahsy eýeçiliginde durýan, kanun tarapyndan gadagan usul bilen edinilen emlägi döwlet eýeçiligine mejburiýet suratda mugt almakdan ybaratdyr.

(2) Emlägi konfiskasiýalamak betnebislik maksatlary bilen amala aşyrylan ortaça agyr jenaýatlar üçin, agyr we aýratyn agyr jenaýatlar üçin kesgitlenilýär we ol diňe jenaýat kanunçylygynda göz öňünde tutulan halatlarda bellenilip bilner.

(3) Sud edilen adam üçin ýa-da onuň eklenjindäki adamlar üçin zerur bolan zatlar, şu Kodekse goşulýan Goşundyda berilýän sanawa laýyklykda konfiskasiýa edilmäge degişli däldir.

53 madda. Azatlykdan mahrum etmek

(1) Azatlykdan mahrum etmek sud edileni düzediş koloniýasyna ýa-da türmä ýerleşdirmek arkaly ony üzňelikde saklamakdan ybaratdyr.

(2) Azatlykdan mahrum etmek alty aýdan ýigirmi ýyla çenli möhlet bilen bellenilýär. Şu Kodeksde göz öňünde tutulan aýratyn halatlarda azatlykdan mahrum etmek ýigirmi bäş ýyla çenli möhlet bilen bellenilýär.

(3) Jenaýatlaryň jemi boýunça we hökümleriň jemi boýunça jeza bellenende azatlykdan mahrum etmegiň möhletleri bölekleýin ýa-da doly goşulan halatynda, azatlykdan mahrum etmegiň ýokary

möhleti ýigrimi ýyldan şu Kodeksde göz öňünde tutulan aýratyn halatlarda ýigrimi bäş ýyldan artyk bolup bilmez.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda- Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, -nji madda).

54 madda. Harby-düzediş bölümünde saklamak

(1) Çagyryş boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylar jenaýat kanunynda göz öňünde tutulan harby jenaýaty eden halatlarynda, olary üç aýdan iki ýyla çenli möhlet bilen harby-düzediş bölümünde saklamak bellenilýär, şeýle hem jenaýatyň häsiýeti we günäkäriň şahsyýeti baradaky maglumatlar iki ýyldan ýokary bolmadyk azatlykdan mahrum edilmegini harby-düzediş bölümünde kazyýete çekileni saklamak bilen çalşyrmagyň mümkindigine şaýatlyk edýän halatlarynda olary harby-düzediş bölümünde saklamak bellenilýär.

(2) Azatlykdan mahrum etmäge derek harby-düzediş bölümünde saklanylanda şu bölümde saklamagyň möhleti bir güne bir gün hasabyndan kesgitlenilýär».

Kodekse 54 maddasy 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanuny esasynda girizildi - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2005 ý., № 1, 13-nji madda.

55 maddany aýyrmaly - *2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanuny - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3 -nji madda.*

9 BAP. JEZANYŇ GÖRNÜŞINIŇ WE MÖÇBERINIŇ BELLENILMEGI

56 madda. Jeza bellemegiň umumy esaslary

(1) Jenaýat etmekde günäkär diýlip, sud tarapyndan ykrar edilen adama şu Kodeksiň Umumy böleginiň düzgünlerini hasaba almak bilen, şu Kodeksiň Aýratyn böleginiň degişli maddasy tarapyndan bellenilen çäklerde kesgitlenilýän jeza bellenilýär.

(2) Edilen jenaýat üçin şu Kodeksiň Aýratyn böleginiň degişli maddasynda göz öňünde tutulandakydan jezanyň has berk görnüşi, şu Kodeksiň 63 we 64 maddalaryna laýyklykda, jenaýatlaryň jemi boýunça we hökümleriň jemi boýunça bellenilip bilner. Edilen jenaýat üçin jenaýat kanunynda göz öňünde

tutulandakydan jezanyň has ýeňil görnüşini bellemek üçin esas şu Kodeksiň 59 maddasy tarapyndan kesgitlenilýär.

(3) Jezanyň görnüşini we möçberi bellenen wagtynda jenaýatyň häsiýeti we agyrlýgy, şeýle jenaýat etmegiň maksatlary we äheňleri, netijeleri, jogapkärçiligi ýenilleşdirýän we agyrlaşdyrýan ýagdaýlary, günäkäriň şahsyýeti, şeýle hem bellenen jezanyň günäkäriň jezasyny çekeninden soňra durmuşyň adaty şertlerine gaýtadan uýgunlaşmagyna we onuň maşgalasynyň durmuş şertlerine ýetirjek täsiri göz önünde tutulýar.

(4) Jenaýat eden adama adalatly jeza belleniilmelidir we onuň düzelmegi üçin zerur we ýeterlikli bolmalydyr.

57 madda. Jogapkärçiligi ýenilleşdirýän ýagdaýlar

(1) Şu aşakdaky ýagdaýlar jogapkärçiligi ýenilleşdirýän ýagdaýlar diýlip hasap edilýär:

- a) uly bolmadyk agyr jenaýatyň ilkinji gezek edilmegi;
- b) günäkär kämillik ýaşyna ýetmedik bolsa;
- w) göwrelilik;
- g) günäkäriň köp çagaly maşgalasynyň ýa-da kiçi ýaşly çagalarynyň bolmagy;
- d) kyn durmuş ýagdaýlarynyň gabat gelmegi zerarly jenaýatyň edilmegi;
- ýe) jenaýat haýbat atmagyň, gorkuzmagyň, mejbur etmegiň, täsiri astynda ýa-da maddy, gulluk taýdan garaşlylyk ýa-da başga bir garaşlylyk zerarly edilen bolsa, şeýle hem jenaýatçylykly ýa-da bikanun buýrugy ýa-da görkezmäni ýerine ýetiren halatynda edilen bolsa;
- j) zorluk ulanmak, erbet masgaralamak sebäpli ýüze çykan ruhy tolgunmanyň täsiri astynda ýa-da heläkçilik çekeniniň başga bikanun hereketleri netijesinde jenaýat edilen bolsa;
- z) zerur goranyşyň kanunylygynyň şertleriniň bozulan ýagdaýynda, jenaýat eden adamyny saklanda, ýiti zerurlyk ýüze çykanda, esasly töwekgelçilik ýagdaýynda jenaýat edilmegi;
- i) psihiki taýdan syrkawlyk ýagdaýyň täsiri astynda ýa-da psihiki ösüşinde yza galmagy, aklyly düzüwligi aradan aýyrmaýan ýagdaýynda jenaýat edilen bolsa;

k) heläkçilik çekenin hukuga ters gelýän hereketleri ýa-da ahlaksyzlygy jenaýat edilmegi üçin sebäp bolan bolsa;

l) günä boýun alnyp gellen halatda, jenaýatyň üstüni açylmagyna, jenaýata beýleki gatnaşanlary paş etmäge, jenaýat netijesinde edinilen emlägi gözläp tapmaga işeňňir ýardam edilmegi;

m) jenaýat edilmeginiň gös-göni yz ýanynda heläkçilik çekene medisina we başga kömekleriň berilmegi jenaýat zerarly maddy we ahlak taýdan ýetirilen zyýanyň öweziniň meýletin dolunmagy ýa-da düzedilmegi, heläkçilik çekene ýetirilen zeleti düzetmek üçin gönükdirilen beýleki hereketler.

(2) Eger şu maddanyň birinji böleginde görkezilen ýagdaý jenaýat kanunynyň edilen jenaýat üçin jogapkärçiligi hakyndaky degişli maddasynda göz önünde tutulan bolsa, onda şol ýagdaý jezany ýeňilleşdirýän ýagdaý hökmünde gaýtadan göz önünde tutulyp bilinmez.

(3) Jeza bellenende şu maddanyň birinji böleginde görkezilmedik ýagdaýlar hem ýeňilleşdirýän ýagdaýlar hökmünde göz önünde tutulyp bilner.

58 madda. Jogapkärçiligi agyrlaşdyrýan ýagdaýlar

(1) Jogapkärçiligi agyrlaşdyrýan ýagdaýlar diýlip, şular ykar edilýär:

a) jenaýatlaryň gaýtadan edilmegi, jenaýatlaryň gaýtalanmagy, pişe görnüşinde jenaýatlaryň edilmegi;

b) edilen jenaýatyň agyr netijelere getirmegi;

w) iki ýa-da şondan-da köp adam bolup deslapdan dilleşmezden jenaýatyň edilmegi, deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň toparynyň, guramaçylykly toparyň ýa-da jenaýatçylykly bileleşigiň düzüminde jenaýatyň edilmegi;

g) jenaýat etmekde aýratyn işjeň rol oýnan bolsa;

d) psihiki taýdan syrkawlyk zerarly bozulmalardan ejir çekýändigini günäkäre görnetin mälim bolan ýa-da serhoş ýagdaýynda bolan adamlary, şeýle hem jenaýat jogapkärçiligine ýaşýa ýetmedik adamlary jenaýat etmäge çekmegi;

ýe) milli ýa-da dini duşmançylyk bahanasy boýunça, beýleki adamlaryň kanuny hereketleri üçin ar almak sebäbi boýunça, şeýle

hem başga bir jenaýatyň edilmegini aňsatlaşdyrmak ýa-da jenaýatyň üstüni basyrmak maksady bilen jenaýatyň edilmegi;

j) göwrelidigi günäkäre görnetin mälim bolan aýal babatynda jenaýat edilen bolsa, şeýle hem ýaş çaga, beýleki gorawsyz ýa-da biçäre ýagdaýda galan adamlar babatynda ýa-da günäkäre garaşly bolan adam babatynda jenaýatyň edilmegi;

z) aýratyn rehimsizlik bilen, masgaralamak bilen ýa-da heläkçilik çekene ýa-da onuň ýakynlaryna ezyet bermek bilen jenaýatyň edilmegi;

i) ýarag ulanmak arkaly ýa-da fiziki ýa-da psihiki zorluk ulanmak arkaly jenaýatyň edilmegi;

k) adatdan daşary ýagdaýyň, şertlerini, tebigy ýa-da başga jemgyýetçilik betbagtçylygyny peýdalanmak arkaly, şeýle hem köpçülikleýin bidüzgünçilikler mahalynda jenaýatyň edilmegi;

l) gulluk ýa-da jemgyýetçilik borjuny ýerine ýetirýän adam babatynda jenaýatyň edilmegi;

m) jenaýat umumy howply usul bilen edilen bolsa;

n) jenaýatyň betnebislik meýiller bilen edilmegi.

(2) Eger şu maddanyň birinji böleginde görkezilen ýagdaý şu Kodeksiň degişli maddasy tarapyndan edilen jenaýat üçin jogapkärçiligi hakyndaky degişli maddasynda göz önünde tutulan bolsa, onda şol ýagdaý jezany agyrlaşdyrýan ýagdaý hökmünde gaýtadan hasaba alnyp bilinmez.

(3) Jeza bellenende, işiň ýagdaýlaryna baglylykda, şu maddanyň birinji böleginde sanalyp geçilen ýagdaýlary jogapkärçiligi agyrlaşdyrýan ýagdaýlar diýip hasap etmezlige suduň haky bardyr.

59 madda. Edilen jenaýat üçin göz önünde tutulan jezadan has ýeňilrägini bellemek

1) Etmişň maksatlary we delilleri, günäkäriň roly, jenaýat edilen mahaly ýa-da jenaýat edilip gutarylandan soňra onuň özüni alyp barşy we etmişň jemgyýetçilik howpunyň derejesini ep-esli peseldýän beýleki ýagdaýlar, şeýle hem toparlaýyn jenaýatçylyk gatnaşyjynyň topar bolup edilen jenaýatyň üstüni açmaga işjeň ýardam bermegi bilen baglanyşykly aýratyn ýagdaýlar bolan mahalynda:

a) günäkäre jenaýat kanunynyň degişli maddasynda göz öňünde tutulan aşak çäkden-de pes bolan jeza bellenilip bilner ýa-da sud şol maddada göz öňünde tutulandakydan jezanyň has ýeňil görnüşini belläp biler;

b) sud hökmany hökmünde göz öňünde tutulan goşmaça jezany ulanman biler.

(2) Käbir ýeňilleşdirýän ýagdaýlar, şeýle hem şu Kodeksiň 57 maddasynda görkezilen ýagdaýlar tutuşlygyna aýratyn ýagdaýlar hökmünde ykrar edilip bilner.

60 madda. Gutarylmadyk jenaýat üçin jezanyň bellenilmegi

(1) Gutarylmadyk jenaýat üçin jeza bellenilende, haýsy sebäplere görä jenaýatyň soňuna çenli alnyp barylmandygynyň ýagdaýlary göz öňünde tutulýar.

(2) Jenaýata taýýarlyk üçin jeza jenaýat kanunynyň degişli maddasynda gutarylan jenaýat üçin göz öňünde tutulýan jezanyň has berk görnüşiniň möçberiniň ýarsyndan köp bolup bilmez.

(3) Jenaýat kastyna düşülendigi üçin jeza jenaýat kanunyny degişli maddasynda gutarylan jenaýat üçin göz öňünde tutulýan jezanyň has berk görnüşiniň möçberiniň dörtdeň üç böleginden köp bolup bilmez.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

61 madda. Bilelikde edilen jenaýat üçin jezanyň bellenilmegi

(1) Bilelikde amala aşyrylan jenaýat üçin jeza bellenilende, adamyň ony amala aşyrmaga gatnaşygynyň häsiýeti we hakykatda onuň näderejede gatnaşandygy, jenaýatyň maksadyna ýetmek üçin şol gatnaşygynyň ähmiýeti, ýetirilen ýa-da ýetirilip bilinjek zyýanyň häsiýetine we möçberine onuň täsiri göz öňünde tutulýar.

(2) Şärikleriň biriniň etmişi we şahsyýeti bilen baglanyşykly ýeňilleşdirýän ýa-da agyrlaşdyrýan ýagdaýlar diňe şol gatnaşyja jeza bellenende göz öňünde tutulýar.

62 madda. Residiw mahalynda jezanyň bellenilmegi

(1) Residiw halatynda, howply residiw we aýratyn howply residiw halatynda jeza bellenilende ozalky jezanyň, düzediş täsiriniň ýeterlik bolmandygyna görä, amala aşyrylan jenaýatlaryň sany, häsiýeti, agyrlygy we netijeleri, ýagdaýlar, şeýle hem täze jenaýatlaryň häsiýeti, agyrlygy we netijeleri göz önünde tutulýar.

(2) Residiwde jeza amala aşyrylan jenaýat üçin jenaýat kanuny tarapyndan göz önünde tutulan jezanyň degişli görnüşiniň iň ýokary möçberiniň ýarysyndan pes bolmaly däldir; howply residiwde jeza amala aşyrylan jenaýat üçin göz önünde tutulýan has berk jezanyň ýokary möçberiniň üçden iki böleginden pes bolmaly däldir, aýratyn howply residiwde jeza amala aşyrylan jenaýat üçin göz önünde tutulýan has berk jezanyň ýokary möçberiniň dördten üç böleginden pes bolmaly däldir.

(3) Şu Kodeksiň 59 maddasynda göz önünde tutulan aýratyn ýagdaýlar bar bolan halatynda, residiw mahalynda, howply residiwde we aýratyn howply residiwde jeza şu maddanyň ikinji böleginde göz önünde tutulan çäklendirmeleri hasaba almazdan bellenilýär.

63 madda. Jenaýatlaryň jemi boýunça jezanyň bellenilmegi

(1) Jenaýatlaryň jeminde her bir jenaýat üçin aýratynlykda jeza bellenilýär.

(2) Eger jenaýatlaryň jemine uly bolmadyk agyr ýa-da ortaça agyr jenaýat goşulýan bolsa, onda onçakly berk bolmadyk jezany has berk jeza bilen gurşap almagy ýa-da jezalaryň bölekleyin ýa-da dolulygyna goşulmagy arkaly gutarnykly jeza bellenilýär. Şeýle halatlarda jezalar goşulanda gutarnykly jeza amala aşyrylan jenaýatlaryň iň agyry üçin göz önünde tutulýan iň ýokary jezadan ýokary bolup bilmez.

(3) Eger amala aşyrylan jenaýatlaryň jemine agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýat goşulýan bolsa, onda jezalary bölekleyin ýa-da dolulygyna goşmak arkaly gutarnykly jeza bellenilýär. Şeýle edilende azatlykdan mahrum etmek görnüşindäki gutarnykly jeza amala aşyrylan jenaýatlaryň iň agyry üçin bellenilýän jezanyň iň ýokary möhletinden ýokary bolup biler, ýöne ýigirmi ýyldan emma

şu Kodeksde göz öňünde tutulan aýratyn halatlarda bolsa ýigrimi baş ýyldan ýokary bolmaly däldir.

(4) Esasy jezanyň üstüne goşmaça jezalar goşulyp bilner. Gutarnykly goşmaça jeza bölekleyin ýa-da dolulygyna goşulan, mahalynda şu Kodeksiň Umumy bölegi tarapyndan jezanyň şol görnüşi üçin bellenen iň ýokary möhletden ýa-da möçberden ýokary bolup bilmez.

(5) Eger iş boýunça höküm çykarylandan soň, sud edilen adamyň birinji iş boýunça höküm çykarylmaýyndan öň başga jenaýat etmekde hem günäkärdigi takyklansa, onda jeza bermek edil şol düzgünler boýunça bellenilýär. Şu halatda birinji höküm boýunça çekilen jeza möhleti berlen jezanyň gutarnykly möhletine hasap edilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

64 madda. Hökümleriň jemi boýunça jezanyň bellenilmegi

(1) Hökümleriň jemi boýunça jeza bellenilende, soňky höküm boýunça bellenen jezanyň üstüne öňki höküm boýunça jezanyň çekilip gutarylmadyk bölegi doly ýa-da kem-käseleýin suratda goşulýar.

(2) Hökümleriň jemi boýunça gutarnykly jeza, eger ol harby-düzediş bölümüne ibermekden ýa-da azatlykdan mahrum etmekden pes bolmadyk halatynda, şu Kodeksiň Umumy bölegi tarapyndan jezanyň şu görnüşleri üçin bellenen ýokary möhletinden ýa-da möçberinden ýokary bolmaly däldir.

(3) Hökümleriň jemi boýunça azatlykdan mahrum etmek görnüşidäki gutarnykly jeza, soňky höküm boýunça jenaýat üçin jenaýat kanunynda göz öňünde tutulan jezanyň iň ýokary möhletinden artyk bolup biler, ýöne ýigrimi ýyldan emma şu Kodeksde göz öňünde tutulan aýratyn halatlarda bolsa ýigrimi baş ýyldan köp bolmaly däldir.

(4) Hökümleriň jemi boýunça gutarnykly jeza täze amala aşyrylan jenaýat üçin bellenen jezadan, şeýle hem öňki höküm boýunça jezanyň, çekilip gutarylmadyk böleginden köp bolmalydyr.

(5) Hökümleriň jemi boýunça jeza bellenen mahalynda onuň üstüne goşmaça jezalary goşmak şu Kodeksiň 63 maddasynyň

dördünji bölegi tarapyndan göz öňünde tutulan düzgünler boýunça geçirilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky - Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72 -nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

65 madda. Jezalar goşulan mahalynda şolaryň möhletlerini kesgitlemegiň tertibi

(1) Jenaýatlaryň jemi boýunça we hökümleriň jemi boýunça jezalar goşulan mahalynda azatlykdan mahrum etmegiň bir gününe şu aşakdakylar laýyk gelýär:

- a) harby-düzediş bölümünde bir gün saklanylmagy;
- b) düzediş işleriniň ýa-da harby gulluk boýunça çäklendirmeleriň üç günü.

(2) Ýetirilen zyýany düzetmek borjuny üstüne ýüklemek, jerime salmak, emlägini konfiskasiýalamak, döwlet sylaglaryndan, harby atlardan ýa-da beýleki atlardan mahrum etmek, şeýle hem belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek görnüşindäki jeza azatlykdan mahrum etmek, harby-düzediş bölümünde saklamak, harby gulluk boýunça çäklendirmeler ýa-da düzediş işleri bilen goşulanda olar özbaşdak ýerine ýetirilýär.

(1998-nji ýylyň 26-njy martyndaky, 2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky - Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 1, 11-nji madda; 2002 ý. № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

66 madda. Jeza möhletleriniň hasaplanmagy we jezalaryň hasaba alynmagy

(1) Belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek, düzediş işleri, harby gullugy boýunça çäklendirmeler, harby-düzediş bölümünde saklamak, belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek, azatlykdan mahrum etmek möhletleri aýlarda we ýyllarda hasaplanylýar.

(2) Şu maddanyň birinji böleginde görkezilen jezalar çalşyrylanda ýa-da goşulanda, şeýle hem jeza hasaba alnanda möhletler gün hasaby bilen hasaplanyp bilner.

(3) Doznaniýe, deslapky derňew we sud işine garalýan döwürde tussaglykda saklanylmagyň, her günü azatlykdan mahrum edilmeginiň iki gününüň ýa-da tussaglykda saklamagyň bir günü

harby-düzediş bölümünde saklamagyň iki gününüň hasabyna jeza möhleti hasap edilýär.

(4) Daşary ýurtda amala aşyrylan jenaýat üçin suduň hökümi bilen bellenen hökümiň kanuny güýje girmegine çenli tussaglykda saklanylmagy we azatlykdan mahrum edilmek görnüşinde jeza möhletini doldurýan wagty her günü bir güne hasap edilýär.

(5) Tussaglykda saklanylýan sud edilene jerime, belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugynda mahrum etmek görnüşindäki jeza çärelerini bellän mahalynda, tussaglykda saklanylan möhleti nazara alyp, sud bellenen jezany ýenilleşdirýär ýa-da ol jezany çekmekden boşadýar.

(6) Düzediş işlerine sud edilen adamyň tussaglykda saklanylýan wagty suduň hökümi bilen bellenen jeza möhletine tussaglykda bolýan bir günü düzediş işleriniň üç gününe barabar hasaplanylýar.

(1998-nji ýylyň 26-njy martyndaky, 2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky - Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 1, 11-nji madda; 2002 ý. № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

67 madda. Azatlykdan mahrum edilip sud edilenlere düzediş edarasynyň görnüşiniň bellenilmegi

(1) Bilkastlaýyn jenaýat üçin sud edilenlere jeza çekmek möhletini doldurmak azatlykdan mahrum etmek görnüşinde şu aşakdaky ýaly bellenilýär:

a) uly bolmadyk agyr ýa-da ortaça agyr bilkastlaýyn jenaýatlar üçin ilkinji gezek azatlykdan mahrum etmeklige sud edilenlere umumy düzgünli düzediş koloniýalarynda;

b) bilkastlaýyn edilen agyr, şeýle hem aýratyn agyr jenaýatlar üçin ilkinji gezek azatlykdan mahrum etmeklige iş kesilenlere we jenaýatlar residinde, eger sud edilen adam ozal bilkastlaýyn jenaýat edendigi üçin azatlykdan mahrum edilmek görnüşindäki jeza çekmek möhletini dolduran bolsa we aýallara howply resid halatynda berk düzgünli düzediş koloniýalarynda;

w) aýratyn howply residinde, aýratyn düzgünli düzediş koloniýalarynda.

(2) On sekiz ýaşyna ýeten, aýratyn agyr jenaýat üçin sekiz ýyldan ýokary möhlete sud edilen adamlara, şeýle hem aýratyn howply resid halatynda bellenen jeza möhletiniň belli bir

bölegini, ýöne baş ýyldan köp bolmadyk möhlet bilen türmede tussaglykda saklamak bellänilip bilner.

(3) Azatlykdan mahrum edilmäge sud edilen kämillik ýaşyna ýetmedikler jeza möhletini terbiýeleýiş koloniýasynda doldurýarlar.

(4) Seresapsyzlyk sebäpli jenaýat edip, sud edilen adamlara azatlykdan mahrum edilmek görnüşindäki jeza möhletini doldurmak koloniýalara mejbury göçürilip eltilen ýerlere bellänilýär.

(5) Höküm bilen bellänilen düzediş edarasynyň görnüşini üýtgetmek Türkmenistanyň jenaýat ýerine ýetiriji kanunçylygyna laýyklykda sud tarapyndan geçirilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý., № 1, 3 –nji madda).

68 madda. Şertleýin sud etmek

(1) Eger sud jezany azatlykdan mahrum etmek ýa-da harby-düzediş bölümünde saklamak görnüşinde belläp, iş kesilen jeza möhletini doldurmazdan düzetmek mümkindigi hakyndaky netijä gelse, onda ol bellenen jezany şertleýin hasaplamak hakynda karar çykarýar.

(2) Şertleýin sud edilen mahalynda sud amala aşyrylan jenaýatyň häsiýetini, agyrlygyny we getiren netijelerini, ýagdaýlary ýeňilleşdirýän we agyrlaşdyrýan, günäkäriň şahsyýeti baradaky maglumatlary nazara alýar. Aýratyn agyr jenaýat eden adamlara şertleýin sud etmek ulanylmaýar.

(3) Şertleýin sud edilende sud synag möhletini belleýär, şol möhletiň dowamynda iş kesilen adam özüni alyp barşy bilen özüniň düzelendigini subut etmelidir. Harby-düzediş bölümünde saklamaga ýa-da bir ýyl möhlete çenli azatlykdan mahrum etmäge sud edilen halatynda, synag möhleti alty aýdan az we üç ýyldan ýokary bolmaly däldir, bir ýyldan ýokary möhlete azatlykdan mahrum etmäge sud edilen halatynda bolsa, dokuz aýdan az we baş ýyldan ýokary bolmaly däldir.

(4) Şertleýin sud edilen mahalynda goşmaça jezalar bellänilip bilner.

(5) Sud şertleýin sud etmegi belläp, käbir borçlary ýerine ýetirmegi sud edileniň üstüne ýükläp biler, ýagny ýetirilen zyýany düzetmek, işe ýa-da okuwa girmek, şertleýin sud edileniň özüni

alyp barşyna gözegçiligi amala aşyrýan organdan rugsatsyz hemişelik ýaşayan ýerini üýtgetmezlik, käbir ýerlere barmazlyk, belli bir wagtdan soň öz ýaşayan ýerinde bolmak, alkogolizmden, narkomaniýadan, toksikomaniýadan ýa-da weneriki keselden bejermegiň kursuny geçmek, maşgalany maddy taýdan goldamagy amala aşyrmak. Sud şertleýin sud edileniň üstüne onuň düzelmegine ýardam berip biljek başga borçlary ýerine ýetirmegi hem ýükläp biler.

(6) Şertleýin sud edileniň özüni alyp barşyna gözegçilik içeri işler organy tarapyndan amala aşyrylýar, harby gullukçylar babatynda bolsa, harby bölümleriň we edaralaryň komandowaniýesi tarapyndan amala aşyrylýar.

(7) Synag möhletiniň dowamynda sud şertleýin sud edileniň özüni alyp barşyna gözegçiligi amala aşyrýan organyň ýazyp bermegi boýunça sud edilen adam üçin ozal bellenen borçnamalary doly ýa-da kem-käsleýin ýatyrp biler ýa-da şolaryň üstüne goşup biler.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky -Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

69 madda. Şertleýin sud edilmegi ýatyrmak ýa-da synag möhletini uzaltmak

(1) Eger şertleýin sud edilen adam synag möhletiniň gutarmagyna çenli özüni alyp barşy bilen düzelendigini subut etse, sud şertleýin sud edileniň özüni alyp barşyna gözegçiligi amala aşyrýan organyň ýazyp bermegi boýunça şertleýin sud etmegi ýatyrmak hakynda we sud edilen adaman sud edilenlik aýbyny aýyrmak hakynda karar kabul edip biler.

(2) Eger-de şertleýin sud edilen adam öz üstüne ýüklenen borçlary ýerine ýetirmekden boýun gaçyrýan bolsa ýa-da jemgyýetçilik tertibini bozsa, şonuň üçin oňa administratiw temmi berlen bolsa, sud şu maddanyň birinji böleginde görkezilen organyň ýazyp bermegi boýunça synag möhletini uzaldyp biler, ýöne ol uzaldyş bir ýyldan ýokary bolmaly däldir.

(3) Synag möhletiniň dowamynda sud edilen adam sud tarapyndan öz üstüne ýüklenen borçlary yzygiderli ýa-da bilkastlaýyn ýerine ýetirmändigi üçin sud şu maddanyň birinji böleginde görkezilen organyň ýazyp bermegi boýunça şertleýin sud

etmegi ýatyrmak we höküm boýunça bellenen jezany ýerine ýetirmek barada karara gelýär.

(4) Synag möhletiniň dowamynda şertleýin sud edilen adam tarapyndan täze, seresapsyzlyk sebäpli jenaýat edilen bolsa, şertleýin sud edilmegini ýatyrmak ýa-da saklamak hakyndaky mesele sud tarapyndan çözülýär.

(5) Synag möhletiniň dowamynda şertleýin sud edilen adam tarapyndan bilkastlaýyn jenaýat edilen halatynda, sud oňa şu Kodeksiň 64 maddasynda göz öňünde tutulan kadalar boýunça jeza belleýär. Eger-de sud şertleýin sud etmegi ýatyrýan bolsa, şol kadalar boýunça hem seresapsyzlyk sebäpli täze jenaýat eden halatynda, şol düzgünler boýunça hem jeza belleniýär.

69¹ maddasy güýjüni ýitiren – 2000-nji ýylyň 19-njy dekabryndaky Türkmenistanyň Kanuny- Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý, № 3-4, 41- nji madda.

IV BÖLÜM. JENAÝAT JOGAPKÄRÇILIGINDEN WE JEZADAN BOŞADYLMAGY

10 BAP. JENAÝAT JOGAPKÄRÇILIGINDEN BOŞADYLMAGY

70 madda. Jenaýatdan meýletin boýun gaçyrmagy bilen baglanyşyklylykda jenaýat jogapkärçiliginden boşadylmagy

(1) Eger adam gutarylmadyk jenaýatyny ahyryna ýetirmekden meýletin we gutarnykly ýüz öwürse, gutarmadyk jenaýaty üçin jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

(2) Gutarylmadyk jenaýaty ahyryna ýetirmekden meýletin ýüz öwren adam, eger onuň hakyky amal eden hereketi başga jenaýaty düzýän hereketlerden ybarat bolanda, diňe şeýle halatda, jenaýat jogapkärçiligine degişlidir.

(3) Jenaýaty guraýjynyň we öjükdirijiniň meýletin ýüz öwürmegi, eger bu adamlar häkimiýet organlaryna öz wagtynda habar bermek ýa-da öz wagtynda gören başga hili çäreleri arkaly jenaýaty ýerine ýetiriji tarapyndan ahyryna ýetirmegiň önüni alan bolsalar, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylmagy üçin esas bolýar. Ýaran, eger onuň özüni soňraky alyp barşy jenaýatyň amala

aşyrylmagynyň öňüniň alynmagy üçin özüne bagly bolan ähli çäreleri görendigine şaýatlyk etse, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

(4) Eger guraýjynyň ýa-da öjükdirijiniň şu maddanyň üçünji böleginde görkezilen hereketleri jenaýatyň amala aşyrylmagynyň öňüniň alynmagyna getirip bilmedik bolsa, onda olar jenaýat jogapkärçiliginden boşadylmaýarlar, ýöne olaryň gören çäreleri jeza belenilende ýeňilleşdirýän ýagdaý hökmünde ykrar edilip bilner.

71 madda. Çynlakaý ökünmegi mynasybetli jenaýat jogapkärçiliginden boşadylmagy

(1) Uly bolmadyk agyr jenaýaty ilkinji gezek amala aşyran adam, eger jenaýat edeninden soň ökünip, günäsini boýun alyp, meýletin gelip, jenaýatyň açylmagyna işjeň ýardam etse, ýetirilen zyýanyň öwezini dolsa ýa-da başga tär bilen jenaýatyň ýetiren zyýanyňy düzetse, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýp bilner.

(2) Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan şertler bar wagtynda başga kategoriýaly jenaýaty amala aşyran adam jenaýat jogapkärçiliginden diňe jenaýat kanuny tarapyndan ýörite göz öňünde tutulan halatlarda boşadylýp bilner.

72 madda. Ejir çeken bilen ýaraşmagy mynasybetli jenaýat jogapkärçiliginden boşadylmagy

Şu Kodeksiň 111, 112, 115 maddalarynda, 132 maddanyň birinji we ikinji böleklerinde, şeýle hem 133 maddada göz öňünde tutulan jenaýatlary ilkinji gezek amala aşyran adam, eger ol ejir çeken bilen ýaraşsa we ejir çekene ýetiren zyýanyňy düzetse, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýp bilner.

73 madda. Ýagdaýyň üýtgemegine göre jenaýat jogapkärçiliginden boşadylmagy

Uly bolmadyk agyr ýa-da ortaça agyr jenaýaty ilkinji gezek amala aşyran adam, eger ýagdaýyň üýtgemegi netijesinde ol adam

ýa-da onuň eden etmişi jemgyýetçilik howply bolmagyny bes eden bolsa, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylyp bilner.

74 madda. Wagt möhletiniň dolmagy sebäpli jenaýat jogapkärçiliginden boşadylmagy

(1) Eger jenaýatyň amala aşyrylan gününden başlap, şu aşakdaky möhletler geçen bolsa, adam jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar:

- a) uly bolmadyk agyr jenaýat amala aşyrylanyndan soň iki ýyl;
- b) ortaça agyr jenaýat, amala aşyrylanyndan soň, sekiz ýyl;
- w) agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýat amala aşyrylanyndan soň on baş ýyl.

(2) Jenaýatyň amala aşyrylan gününden başlap we hökümiň kanuny güýjüne giren pursatyna çenli bolan aralyk wagt möhleti hasaplanylýar. Şol adam täze jenaýaty amala aşyran halatynda wagt möhleti her jenaýat boýunça aýratynlykda geçýär.

(3) Eger adam derňewden ýa-da suddan boýun gaçyrýan bolsa, wagt möhletiniň dowamy togtadylýar. Şeýle halatda wagt möhletiniň dowamy adamyň tutulan ýa-da onuň öz günäsini boýun alyp gelen pursatyndan täzedan başlanýar.

(4) Aýratyn agyr jenaýaty amala aşyran adama wagt möhletini ulanmak hakyndaky mesele sud tarapyndan çözülýär.

(5) Parahatçylyga we adamzadyň howpsuzlygyna garşy jenaýaty amala aşyran adamlar babatda wagt möhleti ulanylmaýar.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý., № 1, 3 -nji madda).

11 BAP. JEZADAN BOŞADYLMAGY

75 madda. Jezadan şertleýin-möhletinden öň boşatmak

(1) Düzediş işlerinde işletmek, harby gulluk boýunça çäklendirmeler, azatlykdan mahrum edilmek görnüşindäki jeza çekmek möhletini doldurýan ýa-da harby-düzediş bölümünde saklanylýan adam, eger onuň düzelmegi üçin suduň bellän jezasyny çekmegiň möhletiniň doldurylmagy zerur däl diýlip, sud tarapyndan ykrar edilse, jezadan şertleýin möhletinden öň

boşadylyp bilner. Şonda ol adam goşmaça jezadan doly ýa-da bölekleyin boşadylyp bilner.

(2) Jezadan şertleýin-möhletinden öň boşatmagy ulanmak bilen sud şol adama şu Kodeksiň 68 maddasynyň başinji böleginde göz önünde tutulan borçlary ýükläp biler, şol borçlary ol adam jeza çekmek möhletiniň galan böleginiň dowamynda ýerine ýetirmelidir.

(3) Jezadan şertleýin-möhletinden öň boşatmak sud edilen adam tarapyndan hakyky jeza çekmek möhletiniň:

a) uly bolmadyk agyr ýa-da ortaça agyr jenaýat üçin bellenen jeza möhletiniň ýarysyndan az bolmadyk bölegini doldurandan soň;

b) agyr jenaýat üçin bellenen jeza möhletiniň üçin iki bölegini doldurandan soň;

w) aýratyn agyr jenaýat üçin bellenen jeza möhletiniň, şeýle hem ozal jezadan şertleýin-möhletinden öň boşadylan adama bellenen jezanyň dördten üç bölegini doldurandan soň, eger şertleýin-möhletinden öň boşatmak şu maddanyň altynjy böleginde göz önünde tutulan esaslary boýunça ýatyrylan bolsa, ulanylyp bilner.

(4) Adamyň azatlykdan mahrum edilmek görnüşinde jezasyny çekmegiň hakyky möhleti alty aýdan az bolup bilmez.

(5) şertleýin möhletinden öň boşatmak jezalary ýerine ýetirýän edaralaryň we häkimligiň ýanyndaky degişli gözegçilik toparynyň bilelikdäki tekliplamasy boýunça iş kesileniň jezasyny çekýän ýerinde ýerleşýän kazyýet tarapyndan ulanylyr.

(6) Şertleýin-möhletinden öň boşadylan adamyň özüni alyp barşyna gözegçilik içeri işler organlary, harby gullukçylar babatda bolsa, harby bölümleriň we edaralaryň komandowaniýeleri tarapyndan amala aşyrylyr.

(7) Eger jezanyň doldurylmadyk möhletiniň dowamynda:

a) iş kesilen adam jemgyýetçilik tertibini bozup, munuň üçin oňa administratiw temmi berlende ýa-da oňa şertleýin-möhletinden öň boşatmak ulanylanda, sud tarapyndan öz üstüne yüklenilen borçlary ýerine ýetirmekden bilgesleýin boýun gaçyrsa, şonda sud şu maddanyň başinji böleginde görkezilen organyň ýazyp bermegi boýunça şertleýin-möhletinden öň boşatmagy ýatyrnak we jeza çekmek möhletiniň doldurylman galdyrylan bölegini berjaý etmek hakynda karar kabul edýär;

b) sud edilen seresapsyzlykdan täze jenaýaty amala aşyrsa, şeýle ýagdaýda şertleýin-möhletinden öň boşatmagy ýatyrmak ýa-da saklamak baradaky mesele sud tarapyndan çözülýär;

w) sud edilen bilkastlaýyn jenaýat etse, sud oňa şu Kodeksiň 64 maddasynda göz önünde tutulan jezany belleýär. Eger sud şertleýin-möhletinden öň boşatmagy ýatyrsa, seresapsyzlyk zerarly jenaýaty amala aşyran halatynda, jeza ýene şol düzgünler boýunça belleniýär.

(8) Şertleýin-möhletinden öň boşatmak şeýle adama ulanylmaýar:

ozal aýratyn agyr jenaýat edeni üçin sud edilen we täzedan agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýat eden adama;

aýratyn agyr residiw ýagdaýynda jenaýat edene.

(1998-nji ýylyň 26-njy martyndaky, 2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky, 2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky, 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky we 2009-njy ýylyň 15-nji awgustyndaky - Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 1, 11-nji madda; 2000 ý. № 1, 3-nji madda; 2002 ý. № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda; 2009 ý., № 3, 59-njy madda).

75¹ maddasy güýjüni ýitiren – 2000-nji ýylyň 19-njy dekabryndaky Türkmenistanyň Kanuny- Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý., № 3-4, 41-nji madda.

76 madda. Jeza möhletiniň doldurylmadyk bölegini onuň ýeňilräk görnüşi bilen çalşyrmak

(1) Uly bolmadyk agyr ýa-da ortaça agyr jenaýat üçin azatlykdan mahrum edilmek görnüşinde jeza möhletini doldurýan adamyň jeza möhletiniň doldurylmadyk galan bölegini sud onuň jeza çekmek möhletini doldurýan döwründe özüni alyp baryş ýagdaýyny göz önünde tutmak bilen, jezanyň ýeňilräk görnüşi bilen çalşyryp biler. Şonda ol adam goşmaça jezadan doly ýa-da bölekleyin boşadylyp bilner.

(2) Jeza möhletiniň doldurylmadyk galan bölegini onuň ýeňilräk görnüşi bilen çalşyrmak iş kesilen jezanyň hakyky möhletiniň azyndan üçden bir bölegini geçireninden soň ulanylyp bilner.

(3) Jeza möhletiniň doldurylman galan bölegi çalşyrylanda jezanyň degişli görnüşi üçin belleniş çäklerde, şu Kodeksiň 44 maddasynda sanalyp geçilen jezanyň degişli görnüşlerine laýyklykda, sud islendik has ýumşak çäräni saýlap biler.

77 madda. Agyr kesellilik zerarly jezadan boşatmak

(1) Jenaýat edeninden soň öz hereketleriniň hakyky manysyna düşünmek ýa-da şolara ýolbaşçylyk edip bilmek mümkinçiliginden mahrum eden psihiki taýdan bozulma keseline ugran adam jezadan boşadylýar, jeza möhletini doldurýan adam bolsa, mundan beýläk möhletini doldurmakdan azat edilýär. Şeýle adama sud medisina häsiýetli mejbury çäreleri belläp biler.

(2) Jenaýat edeninden soň jeza möhletini doldurmaga päsgel berýän başga bir agyr kesele sezewar bolan adam sud tarapyndan jeza möhletini doldurmakdan boşadylyp bilner.

(3) Jenaýat edeninden soň zähmet çekmäge bolan ukybyny ýitiren ýa-da pensiýa ýaşyna ýeten adamlar sud tarapyndan düzediş işleri görnüşindäki jezadan boşadylyp bilner.

(4) Şu maddanyň birinji we ikinji böleklerinde görkezilen adamlar sagalan halatynda, eger şu Kodeksiň 74 we 79 maddalarynda göz önünde tutulan wagt möhleti geçmedik bolsa, jeza berilmegine degişli bolup biler.

78 madda. Göwreli aýallaryň we kiçi ýaşly çagalary bolak aýallaryň jezasyny çekmegini yza süýşürmek

(1) Sud edilen göwreli aýallara we sekiz ýaşyna çenli çagalary bolan aýallara, şahsyýete garşy agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýatlar üçin baş ýyldan ýokary möhlete sud edilenlerden başgalaryna, sud jeza möhletini doldurmagy çaga sekiz ýaşyna ýetýänçä yza süýşürüp biler.

(2) Eger şu maddanyň birinji böleginde görkezilen aýal sud edileniň özüni alyp barşyna kontrolygy amala aşyrýan organ tarapyndan duýduryş berlenden soňra çagadan ýüz öwürse ýa-da çagany terbiýelemekden boýun gaçyrmagyny dowam edýän halatynda, sud şol organyň haýyşnamasy boýunça şol aýalyň jeza möhletini doldurmagynyň yza süýşürilmegini ýatyryp biler we sud edilen aýaly suduň hökümüne laýyklykda jeza möhletini doldurmak üçin bellenen ýere iberip biler.

(3) Çaga sekiz ýaşyna ýetensoň, sud edilen aýaly sud jeza möhletiniň galan bölegini doldurmakdan boşadýar ýa-da jезanyň galan bölegini has ýeňil görnüşi bilen çalşyrýar ýa-da sud edilen

aýaly jeza möhletiniň galan bölegini doldurmak üçin degişli edara dolandyryp eltmek hakynda karar kabul edýär.

(4) Eger sud edilen aýal jezany doldurmak yza süýşürilen döwürde täze jenaýat etse, sud şu Kodeksiň 64 maddasy tarapyndan göz önünde tutulan düzgünler boýunça oňa jeza belleýär.

79 madda. Günä yglan edýän höküme wagt möhletiniň geçmegi sebäpli jeza möhletini doldurmakdan boşatmak

(1) Jenaýat edendigi üçin sud edilen adam eger günä yglan edýän höküm kanuny güýjüne giren gününden hasaplanylyp, şu aşakdaky möhletlerde ýerine ýetirilmedik bolsa, jeza çekmek möhletini doldurmakdan boşadylýar:

- a) uly bolmadyk agyr jenaýat üçin sud edilende iki ýyl;
- b) ortaça agyr jenaýat üçin sud edilende sekiz ýyl;
- w) agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýat üçin sud edilende on bäş ýyl möhletlerde ýerine ýetirilmedik bolsa.

(2) Eger sud edilen adam jeza möhletini doldurmakdan boýun gaçyrýan bolsa, müddetiň dowamy wagtlaýyn togtadylýar. Şeýle halatda şol adam tutulan ýa-da onuň öz günäsini boýun alyp gelen pursatydan wagt möhleti täzeden başlanýar. Günäkär adamyň jeza çekmek möhleti möhletini doldurmakdan boýun gaçyran pursatyna çenli geçen wagt möhleti hasaplanmaga degişlidir.

(3) Parahatçylyga we adamzadyň howpsuzlygyna garşy eden jenaýaty üçin sud edilen adamlara wagt möhleti ulanylmaýar.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

12 BAP. GÜNÄ GEÇME, REHIM ETME, SUD EDILENLIK AÝBY

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

80 madda. Günä geçme we rehim etme

(1) Jenaýaty amala aşyran adam günä geçme namasy esasynda jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar. Jenaýat edenligi üçin sud edilen adam günä geçme namasyna laýyklykda jeza çekmekden doly boşadylýp bilner, bellelilen jeza kemeldilip ýa-da

has ýeňli bilen çalşyrylyp bilner, şeýle adam goşmaça jezadan boşadylyp bilner.

(2) Jenaýat edendigi üçin sud edilen adam rehim etme namasy esasynda jeza çekmegiň mundan beýläkki möhletinden şertli ýa-da şertsiz boşadylyp bilner, oňa bellenilen jeza kemeldilip ýa-da has ýeňli bilen çalşyrylyp bilner.

(3) Eger şertli rehim edilen adam özüne bellenilen synag möhletiniň dowamynda gaýtadan bilkastlaýyn jenaýat etse, sud oňa şu Kodeksiň 64 maddasynda göz öňünde tutulan düzgünler boýunça jeza belleýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda- Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý., № 1, 3 -nji madda).

81 madda. Sud edilenlik aýby

(1) Jenaýat edendigi üçin sud edilen adam günä yglan edýän höküm kanuny güýjüne giren gününden sud edilenlik aýbynyň öz-özünden aýrylýan ýa-da aýrylýan pursatyna çenli sud edilen hasaplanylýar.

(2) Sud edilenlik aýby şeýle ýagdaýlarda öz-özünden aýrylýar:

- a) şertli sud edilenler babatda synag möhletiniň dolmagy bilen;
- b) azatlykdan mahrum etmekden has ýeňil jeza çäresi bilen sud edilen adamlar babatda bellenilen esasy we goşmaça jezasyny çekmek möhletini doldurmagy bilen;

w) uly bolmadyk agyr ýa-da ortaça agyr jenaýaty edendigi üçin azatlykdan mahrum etmek bilen sud edilen adamlar babatda esasy we goşmaça jezasyny çekmek möhletini dolduranyndan soň iki ýylyň geçmegi bilen;

g) agyr jenaýat edendigi üçin azatlykdan mahrum etmek bilen sud edilen adamlar babatda esasy we goşmaça jezasyny çekmek möhletini dolduranyndan soň dört ýylyň geçmegi bilen;

d) aýratyn agyr jenaýat edendigi üçin sud edilen adamlar babatda esasy we goşmaça jezasyny çekmek möhletini dolduranyndan soň alty ýylyň geçmegi bilen.

(3) Eger adam jeza çekmekden kanun arkaly bellenilen tertipde möhletinden öň boşadylan bolsa ýa-da jeza çekmegiň doldurylmadyk bölegi onuň has ýeňli bilen çalşyrylan bolsa, onda sud edilenlik aýbynyň öz-özünden aýrylmak möhleti esasy we

goşmaça jezasyny çekmegiň hakyky möhletini doldurmagyndan ugur alnyp hasaplanylýar.

(4) Eger sud edilen adam jeza çekmek möhletini dolduranyndan soň özüni bir kemsiz alyp baran bolsa, onda onuň haýyş etmegi boýunça sud onuň sud edilenlik aýbynyň öz-özünden aýrylýan möhleti gutarýança, ýöne bu möhletiň ýarysy dolmazdan öň däl, ondan sud edilenligi aýryp biler.

V BÖLÜM. KÄMILLIK ÝAŞYNA ÝETMEDIKLERIŇ JOGAPKÄRÇILIGI

13 BAP. KÄMILLIK ÝAŞYNA ÝETMEDIKLERIŇ JENAÝAT JOGAPKÄRÇILIGINIŇ WE JEZASYNYŇ AÝRATYNLYKLARY

82 madda. Kämilik ýaşyna ýetmedikleriň jenaýat jogapkärçiligi

(1) Jenaýaty amala aşyran pursatynda on dört ýaşyny dolduran, ýöne on sekiz ýaşy doldurmadyklar, kämlik ýaşyna ýetmedik adamlar diýlip ykrar edilýär. Degişli ýaş aýyrylan pursat doglan senesine gabat gelýän günün yz ýanyndaky günün başlanýan wagty hasaplanylýar.

(2) On sekiz ýaşyna çenli jenaýat eden adamyň jenaýat jogapkärçiligi şu Kodeksiň şu bölüminiň maddalary we umumy düzgünleri arkaly kesgitlenilýär.

(3) Jenaýat işini amala aşyran kämlik ýaşyna ýetmediklere jeza çäresi ýa-da şolara terbiýeçilik täsirli mejbury çäreler ulanylyp bilner.

83 madda. Jezanyň bellenişmegi

(1) Kämlik ýaşyna ýetmedige jeza bellenişde onuň ýaş aýyrylyş we terbiýeleniş şertleri, psihiki ösüş derejesi, şahsyýetiň beýleki aýratynlyklary, jenaýatyň äheňi, şeýle hem uly ýaşly adamlaryň we beýleki kämlik ýaşyna ýetmedikleriň täsiri göz önünde tutulýar.

(2) Kämlik ýaşyna ýetmezlik jogapkärçiligi ýeňilleşdirýän ýagdaý hökmünde jogapkärçiligi ýeňilleşdirýän we agyrlaşdyrýan beýleki ýagdaýlar bilen bilelikde göz önünde tutulýar.

84 madda. Jezanyň görnüşleri

(1) Kämillik ýaşyna ýetmedikler üçin jezanyň görnüşleri şulardyr:

- a) jerime;
- b) düzediş işleri;
- w) azatlykdan mahrum etmek.

85 madda. Jerime

Jerime diňe özbaşdak girdejisi bar bolan kämillik ýaşyna ýetmedikler babatda ulanylýar we zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ikisinden ýüzüsine çenli bolan çäklerde bellenilýär.

86 madda. Düzediş işleri

(1) Düzediş işleri diňe on alty ýaşyna ýeten, zähmet çekmäge ukyply kämillik ýaşyna ýetmediklere özleriniň iş ýerlerinde, eger kämillik ýaşyna ýetmedik işlemeýän we okamaýan bolsa, sud edileniň ýaşalýan ýeriniň raýonynda başga ýerlerinde bir ýyla çenli möhlet bilen ulanylýar.

(2) Kämillik ýaşyna ýetmedikler düzediş işleriniň möhletini doldurmakdan bilkastlaýyn boýun gaçyran ýagdaýynda sud düzediş işleriniň doldurylmadyk möhletini azatlykdan mahrum etmek bilen çalşyryp biler, emma onuň möhleti dört aýdan köp bolmaly däldir. Düzediş işlerini azatlykdan mahrum etmek bilen çalşyrmak şu Kodeksiň 50 maddasynyň dördünji böleginde göz önünde tutulan düzgünler boýunça geçirilýär.

87 madda. Azatlykdan mahrum etmek

(1) Kämillik ýaşyna ýetmedikleri azatlykdan mahrum etmek on ýyldan ýokary bolmadyk möhlete, aýratyn agyr jenaýat üçin bolsa on bäş ýyldan ýokary bolmadyk möhlete bellenilýär.

(2) Höküm çykarylan pursatynda on sekiz ýaşyna ýetmedik adama azatlykdan mahrum etmek görnüşindäki jeza möhletini doldurmak terbiýeleýiş koloniýasyna bellenilýär.

88 madda. Jezadan boşatmak

Uly bolmadyk agyr we ortaça agyr jenaýaty birinji gezek amala aşyran kämillik ýaşyna ýetmedigi, eger amal eden etmişiniň we onuň netijesiniň häsiýeti, şahsyýeti hem-de onuň işiniň başga ahwalatlary hakyndaky maglumatlar boýunça onuň düzelmegi jezany ulanmazdan mümkin bolsa, sud jezadan boşadyp we oňa terbiýeleýjilik häsiýetli mejbury çäreleri ulanyp ýa-da ony kämillik ýaşyna ýetmedikler üçin ýörite terbiýeleýiş ýa-da bejeriş-terbiýeleýiş edarasyna ýerleşdirip biler.

89 madda. Terbiýeçilik täsirli mejbury çäreleri ulanmak

(1) Uly bolmadyk agyr jenaýaty birinji gezek amala aşyran kämillik ýaşyna ýetmedik adam, eger onuň düzelmegini terbiýeçilik täsirli mejbury çäreleri ulanmak ýoly bilen gazanyp bolmagy mümkin diýlip ykrar edilse, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylyp bilner.

(2) Kämillik ýaşyna ýetmedige terbiýeçilik täsirli şu aşakdaky çäreler bellenilip bilner:

- a) duýduryş;
- b) ata-eneleriniň, olaryň ýerini tutýanlaryň ýa-da içeri işler organlarynyň gözegçiligi astyna bermek;
- w) ýetiren zyýanyny düzetmek borjuny üstüne ýüklemek;
- g) boş wagtyňy çäklendirmek we özüni alyp barşyna aýratyn talaplary bellemek.

(3) Kämillik ýaşyna ýetmedige bir wagtyň, özünde terbiýeçilik täsirli mejbury çäreleriň birnäçesini bellemek bolar. Şu maddanyň ikinji böleginiň «b» we «g» punktlarynda göz önünde tutulan terbiýeçilik täsirli mejbury çäreleri ulanmagyň möhletiniň dowamlylygy şol çäreleri bellän organ tarapyndan kesgitlenýär.

(4) Terbiýeçilik täsirli özüne bellenilen mejbury çärelerde göz önünde tutulan talaplary kämillik ýaşyna ýetmedigiň yzygiderli ýerine ýetirmeýän ýagdaýynda bu çäre ygtyýarly döwlet

organynyň görkezmesi boýunça ýatyrylýar we materiallar kämillik ýaşyna ýetmedigi jenaýat jogapkärçiligine çekmek üçin iberilýär.

90 madda. Terbiýeçilik täsirli mejbury çäreleriň mazmuny

(1) Duýdurys kämillik ýaşyna ýetmedige onuň etmiş bilen ýetirilen zyýany we jenaýat kanunda göz öňünde tutulan etmişleri gaýtalamak bilen ýetirilen zyýanyň netijelerini düşündirmekten ybaratdyr.

(2) Gözegçilik astyna bermek kämillik ýaşyna ýetmedige terbiýeçilik täsirli we onuň özünü alyp barşyna gözegçilik borçlaryny şu Kodeksiň 89 maddasynyň ikinji böleginde görkezilen adamlaryň üstüne ýüklemekden ybaratdyr.

(3) Ýetiren zyýanyny düzetmek borjuny üstüne ýüklemek kämillik ýaşyna ýetmedigiň emläk ýagdaýyny we onda degişli zähmet endikleriniň bardygyny hasaba almak bilen belenilýär.

(4) Boş wagtyňy çäklendirmek käbir ýerlere barmagy, boş wagtyň belli bir görnüşlerini, peýdalanmagy, hususan-da mehaniki transport serişdesini sürmek bilen baglanyşykly peýdalanmagy, gije-gündiziň belli bir wagtyndan soň öýünden daşarda bolmagy gadagan etmegi, içeri işler organlarynyň rugsady bolmasa, başga ýerlere gitmegi çäklendirmegi göz öňünde tutup biler. Şeýle hem kämillik ýaşyna ýetmedige okuw jaýyna gaýdyp barmak ýa-da ygtyýarly döwlet organynyň kömegi bilen işe ýerleşmek babatda talap bildirilip bilner.

Bu sanaw gutarnykly däldir.

91 madda. Jezadan şertleýin -möhletinden öň boşatmak

Düzediş işlerinde işletmäge ýa-da azatlykdan marhum edilmäge sud edilen kämillik ýaşyna ýetmedik babatda jezadan şertleýin-möhletinden öň boşatmagy:

a) uly bolmadyk agyr ýa-da ortaça agyr jenaýat üçin belenilen jeza möhletiniň azyndan üçden birini;

b) agyr jenaýat üçin belenilen jeza möhletiniň azyndan ýarysyny:

w) aýratyn agyr jenaýat üçin bellenen jeza möhletiniň azyndan üçden ikisini hakyky oturyp doldurandan soň ulanyp bolar.

92 madda. Müddet (wagt möhleti)

On sekiz ýaşy dolmanka jenaýat eden adamy jenaýat jogapkärçiliginden ýa-da jezadan wagt möhletiniň geçmegi bilen baglanyşyklylykda boşatmak şu Kodeksiň 74 we 79 maddalarynda göz öňünde tutulandakysyndan iki esse az möhleti ulanmak bilen geçirilýär.

93 madda. Sud edilenlik aýbynyň öz-özünden aýrylýan möhleti

On sekiz ýaşy dolmanka jenaýat eden adamlar üçin sud edilenlik aýbynyň öz-özünden aýrylýan möhleti şu Kodeksiň 81 maddasynyň ikinji böleginde göz öňünde tutulyşy boýunça gysgaldylýar we degişlilikde şulara deňdir:

- a) uly bolmadyk agyr ýa-da ortaça agyr jenaýat üçin azatlykdan mahrum etmek möhletini dolduranyndan soň bir ýyla;
- b) agyr jenaýat üçin jeza möhletini dolduranyndan soň üç ýyla;
- w) aýratyn agyr jenaýat üçin jeza möhletini dolduranyndan soň baş ýyla.

VI BÖLÜM. MEDISINA HÄSIÝETLI MEJBURY ÇÄRELERI ULANMAGYŇ ESASY WE TERTIBI

14 BAP. MEDISINA HÄSIÝETLI MEJBURY ÇÄRELER

94 madda. Medicina häsiýetli mejbur ediş çärelerini ulanmagyň esaslary

(1) Medicina häsiýetli mejbury çäreler sud tarapyndan şu adamlara bellenilip bilner:

- a) jenaýat kanunynda göz öňünde tutulan etmişi akyly düzüw däl ýagdaýda amala aşyrana;

b) jenaýaty amala aşyranýndan soň jezany bellemäge ýa-da ýerine ýetirmäge mümkinçilik bermeýän psihiki taýdan bozulma bilen keselläne.

(2) Medisina häsiýetli çäreler alkogolizmden, neşekeşlikden ýa-da toksikomaniýadan ejir çekýän, jenaýaty amala aşyran adamlar babatda olary bejermek we jezanyň maksadyna etmegi üçin ýardam edýän şertleri döretmek maksady bilen sud tarapyndan jeza bilen bir hatarda bellenilip bilner.

(3) Medisina häsiýeti mejbury çäreleri ýerine ýetirmegiň tertibi Türkmenistanyň jenaýat -ýerine ýetiriş kanunçylygy tarapyndan kesgitlenilýär.

(4) Uly bolmadyk agyr jenaýaty amala aşyran, şu maddanyň birinji böleginde sanalyp geçilen adamlar, şeýle hem özüniň psihiki ýagdaýy boýunça howp döretmeýän adamlar babatda sud olary bejermek ýa-da psihiatriki edaralara ibermek baradaky meseleleri çözmek üçin psihiatriki kömek we ol berlende graždanlaryň hukuk kepillikleri hakynda Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen tertipde zerur bolan materiallary saglygy goraýyş organlaryna berip biler.

95 madda. Medisina häsiýetli mejbury çäreleri ulanmagyň maksady

Medisina häsiýetli mejbury çäreler ulanylýan adamlaryň jenaýat kanunynda göz öňünde tutulan täze etmişleri etmeginiň öňüni almak, şeýle hem şol adamlary bejermek ýa-da olaryň psihiki ýagdaýyny özi ýa-da beýleki adamlar üçin howplulygy ýa-da başga bir düýpli zyýan ýetirmek howpuny aradan aýrar ýaly derejede gowulandyrmak maksady bilen ulanylýar.

96 madda. Medisina häsiýetli mejbury çäreleriň görnüşleri

(1) Sud medisina häsiýetli mejbur ediş çäreleriniň şu aşakdaky görnüşlerini belläp biler:

- a) ambulatoriýada mejbury gözegçiligi we bejerişi;
- b) umumy tipli psihiatriki stasionarda mejbury bejerişi;
- w) ýöriteleşdirilen tipli psihiatriki stasionarda mejbury bejerişi;

g) güýçli gözegçilikli ýöriteleşdirilen tipli psihiatriki stasionarda mejbury bejerişi.

(2) Jenaýat kanunynda göz öňünde tutulan hereketi üçin sud edilen we tüýs akyly ýerindäki, ýöne alkogolizmden, narkomaniýadan ýa-da toksikomoniýadan bejertmäge mätäç adama sud jeza bilen bir hatarda ambulatoriýa şertlerindäki mejbury gözegçilik we bejeriş görnüşinde medisina häsiýetli mejbury çäräni belläp biler.

(1998-nji ýylyň 26-njy martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 1, 11-nji madda).

15 BAP. MEDISINA HÄSIÝETLI MEJBURY ÇÄRELERIŇ BELLENILMEGI WE BES EDILMEGI

97 madda. Medisina häsiýetli mejbury çäreleriň bellenilmegi

(1) Ambulatoriýada mejbury gözegçilik we bejeriş şu Kodeksiň 94 maddasynda göz öňünde tutulan esaslar bar mahalynda, eger şol adam özüniň psihiki ýagdaýy boýunça psihiatriki stasionara ýerleşdirilmegine mätäçlik çekmeýän bolsa, bellenilip bilner.

(2) Psihiatriki stasionarda mejbury bejeriş şu Kodeksiň 94 maddasynda göz öňünde tutulan esaslar bar mahalynda, eger şol adamyň psihiki taýdan bozulma keseliniň häsiýeti we agyrlыgy diňe keselhana şertlerinde amala aşyryp bolýan bejermek, seretmek, saklamak we gözegçilik etmek şertlerini talap edýän bolsa, bellenilip bilner.

(3) Umumy tipli psihiatriki stasionarda mejbury bejeriş psihiki ýagdaýy boýunça keselhana ýerleşdirilmegine mätäç, ýöne güýçli gözegçiligi talap etmeýän adama bellenilip bilner.

(4) Ýöriteleşdirilen tipli psihiatriki stasionarda mejbury bejeriş özüniň psihiki ýagdaýy boýunça hemişelik gözegçiligi talap edýän adama bellenilip bilner.

(5) Güýçli gözegçilikli ýöriteleşdirilen tipli psihiatriki stasionardaky mejbury bejeriş özüniň psihiki ýagdaýy özi ýa-da beýleki adamlar üçin aýratyn howply bolup durýan we hemişelik hem-de güýçli gözegçiligi talap edýän bolsa, şol adama bellenilip bilner.

98 madda. Medisina häsiýetli mejbury çäreleri dowam etdirmek, üýtgetmek we bes etmek

(1) Medisina häsiýetli mejbur ediş çärelerini dowam etdirmek, üýtgetmek we bes etmek psihiator-wraçlar komissiýasynyň çykan netijesi esasynda psihiatrik kömek berýän edaranyň administrasiýasynyň ýazyp bermegi boýunça sud tarapyndan amala aşyrylýar.

(2) Medisina häsiýetli mejbur ediş çäresi bellenilen adam, şeýle çäräni bes etmek ýa-da üýtgetmek hakynda esaslaryň bardygyny baradaky meseläni çözmek üçin suda teklipli girizmek maksady bilen şu maddanyň birinji böleginde görkezilen komissiýa tarapyndan alty aýda azyndan bir gezek barlanylyp görülmägi degişlidir. Medisina häsiýetli mejbur ediş çäresini bes etmek ýa-da üýtgetmek üçin esaslary ýok bolsa, psihiatrik kömegi berýän edaranyň administrasiýasy mejbury bejerişi dowam etdirmek üçin suda öz gelene netijesini berýär. Mejbury bejerilişiniň birinji dowam etdirilmesi medisina häsiýetli mejbur ediş çäresiniň başlanan pursatyndan alty aý geçendinden soň amala aşyrylyp bilner.

(3) Medisina häsiýetli mejbury çäräni üýtgetmek ýa-da bes etmek şol adamyň psihiki ýagdaýy oň bellenilen çäräniň zerurlygy aradan aýrylýan derejede üýtgän ýa-da medisina häsiýetli başga bir çäräni bellemek zerurlygy ýüze çykan halatynda sud tarapyndan amala aşyrylýar.

(4) Psihiatriki stasionarda mejbury bejerişi bes edip, sud şol adama şu Kodeksiň 97 maddasynyň birinji bölegine laýyklykda mejbury ambulatoriýa gözegçiligini we bejerişi belläp biler.

99 madda. Medisina häsiýetli mejbury çäreleri ulanmagyň wagtyňyň hasaba alynmagy

Jenat edeninden soň psihiki taýdan bozulma bilen kesellän adama medisina häsiýetli mejbury çäreler ulanylan döwür onuň sagaldylan we oňa jeza bellenilen ýa-da onuň ýerine ýetirilmegi dikeldilen halatynda, jeza möhletine hasaba alynýar.

100 madda. Jezany ýerine ýetirmek bilen birleşdirilen mejbury bejeriş

(1) Şu Kodeksiň 96 maddasynyň ikinji böleginde göz öňünde tutulan halatlarda medisina häsiýetli mejbur ediş çäreleri azatlykdan mahrum edilmek görnüşinde jeza möhletini doldurýan ýerinde, jeza çekmegiň, başga görnüşü boýunça sud edilenler babatda ambulatoriýa psihiatrik kömegini berýän saglygy goraýyş organlarynyň edaralarynda ýerine ýetirilýär.

(2) Psihiator-wraçlar komissiýasynyň çykaran netijesi esasynda, eger ol sud edileniň psihiki ýagdaýyna we bejerişiň bähbidine esaslanýan bolsa, sud şeýle adamy psihiatriki stasionara ýa-da başga bejeriş edarasyna iberip biler. Şonda şu Kodeksiň 98 maddasynyň ikinji böleginde göz öňünde tutulan barlap görmegiň möhleti berjaý edilmelidir.

(3) Agzalan edaralarda bolunan wagt jezanyň möhletini dolduryş möhletine hasaba alynýar. Sud edileni agzalan edaralarda mundan beýläk bejermegiň zerurlygy aradan aýrylanda, ol suduň çözüdi boýunça şu maddanyň dördünji böleginde göz öňünde tutulan tertipde jeza möhletini doldurmak üçin iberilýär.

(4) Jezany ýerine ýetirmek bilen birleşdirilen medisina häsiýetli mejbur ediş çäresini bes etmek psihiator-wraçlar komissiýasynyň çykaran netijesine esaslanan jezany ýerine ýetirýän organyň görkezmesi boýunça berjaý edilýär.

AÝRATYN BÖLEK

VII BÖLÜM. ŞAHSYÝETE GARŞY JENAÝATLAR

16 BAP. JANA WE SAGLYGA GARŞY JENAÝATLAR

101 madda. Bilkastdan adam öldürmek

(1) Bilkastdan adam öldürmek,
iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, sekiz ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Bilkastdan adam öldürmek:

a) iki ýa-da şondan-da köp adamy;

- b) öz gulluk ýa-da jemgyýetçilik borjuny amala aşyrmagy bilen baglanyşykly adamy ýa-da onuň ýakyn adamlaryny;
- w) garawsyzlygy günäkäre görnetin bolup duran adamy, şeýle hem adamy ogurlamak ýa-da girewine almak bilen baglanyşyklylykda;
- g) göwreliligi günäkäre görnetin bolup duran aýaly;
- d) zorlamak ýa-da seksual häsiýetli zorlukly hereketler bilen baglanyşyklylykda;
- ýe) aýratyn zalymlyk bilen;
- ž) köp adamlaryň jany üçin görnetin howply usul bilen;
- z) deslap dilleşmezden iki ýa-da şondan-da köp adam, ýa-da deslap dilleşmek boýunça adamlaryň topary, guramaçylykly topar ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan;
- i) betnebislik niýeti bilen, şeýle hem hakyna tutma boýunça;
- k) huligançylyk niýeti bilen;
- l) başga jenaýaty ýaşyrmak ýa-da onuň amala aşyrylmagyny ýeňilleşdirmek maksady bilen;
- m) sosial, milli, jyns ýa-da dini ýigreniş ýa-da duşmançylykly garamak bilen;
- n) gan almak maksady bilen;
- o) gaýtadan, şu Kodeksiň 102 we 103 maddalarynda göz önünde tutulan etmişler muňa girmeyär;
- p) aýratyn howply residiwde,
iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, on ýyldan ýigrimi baş ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

102 madda. Gazaplanma ýagdaýynda adam öldürmek

Heläkçilik çekeniň zorluk ulanmagy, masgaralamagy ýa-da agyr kemsitmegi ýa-da gaýry bikanun ýa-da ahlaksyz hereketleri (herekesizligi), şeýle hem heläkçilik çekeniň yzygiderli hukuga ters gelýän ýa-da özüni ahlaksyz alyp barmagy bilen baglylykda dörän uzak wagtlap aklyly maýyp ediji ýagdaý netijesinde birden dörän güýçly ruhy tolgunmasy (gazaplanmasy) ýagdaýynda adam öldürene,

baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

103 madda. Zerur goranyş çäklerinden çykmak ýa-da jenaýat eden adamy tutmak üçin zerur çäklerden çykmak bilen adam öldürmek

(1) Zerur goranyş çäklerinden çykmak bilen bilkastdan adam öldürene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Jenaýat eden adamy tutmak üçin zerur çärelerden çykylyp, ony bilkastdan öldürene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

104 madda. Enäniň ýaňy dogran çagasyny bilkastdan öldürmegi

Çaga dogurýan wagtynda ýa-da gös-göni çaga dogranyndan soň, ýaňy dogran çagasyny bilkastdan öldüren enä, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

105 madda. Seresapsyzlyk boýunça adam öldümek

(1) Seresapsyzlyk boýunça adam öldürene, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk boýunça iki we şondan-da köp adam öldürene, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

106 madda. Öz-özüňi öldürmäge maýyl etmek we öz-özüňi öldürmäge mejbur etmek

(1) Öz-özüňi öldürmäge maýyl etmek, ýagny ynandyrmak, aldatmak arkaly ýa-da başga ýol bilen beýleki adamda öz-özüni öldürmegi ýüregine düwmegi oýarsa, eger şol adam öz-özüni öldürip, janyndan dynsa ýa-da oňa kast etse,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Adama haýbat atmak, töhmet atmak, çydamsyz günä salmak ýa-da onuň şahsy mertebesini birsyhly kemsitmek bilen ony öz-özünü öldürmäge mejbur edene ýa-da öz-özünü öldürmek kastyna düşürene,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň ikinji böleginde göz önünde tutulan etmişi, kämillik ýaşyna ýetmedik babatda edene,

sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

107 madda. Saglyga bilkastdan agyr şikes ýetirmek

(1) Syna bilkastdan agyr şikes ýetirilmegi adamyň janyna howp salsa ýa-da şonuň netijesinde adam görmekden, geplemekden, eşitmekden galsa, ýa-da haýsydyr bir organyny ýitirse, ýa-da haýsy-da bolsa bir organy, işlemekden kesilse, ýa-da ýüzi düzedip bolmajak bedroýlyga sezewar edilse, şeýle hem saglygyna, jany üçin howply bolan başga bir zyýan ýetip, umumy işe ýarawlylygynyň azyndan üçden bir bölegini uzak wagtlaýyn ýitirse, ýa-da professional işe ýarawlylygyny doly ýitirse, ýa-da göwresinden çagasy aýrylsa, ýa-da psihiki kesele ýoluksa,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger:

a) göwreliligi günäkäre görnetin bolup duran aýal babatynda;

b) adamyň öz gulluk ýa-da jemgyýetçilik borjuny ýerine ýetirmegi bilen baglanyşykly şol adam ýa-da onuň ýakyn adamlary babatynda;

w) deslapdan dilleşmezden iki ýa-da şondan-da köp adam tarapyndan ýa-da deslapky dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

g) azap bermek ýa-da jebir bermek häsiýetindäki usul bilen;

d) umumy howply usul bilen;

ýe) huligançylyk niýetleri bilen;

ž) sosial, milli, jyns ýa-da dini ýigrenç ýa-da duşmançylyk bilen;

z) guramaçylykly topar tarapyndan;

i) iki ýa-da köp adam babatynda;

k) gaýtadan edilse,

bäs ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan etmişler jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan edilse ýa-da seresapsyzlyk boýunça heläkçilik çekeniniň ölmegine eltse,

alty ýyldan on bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

108 madda. Saglyga bilkastdan orta agyrykdaky şikes ýetirmek

(1) Syna bilkastdan şikes ýetirmegi ýa-da saglyga gaýry zyýan ýetirilmegi adamyň jany üçin howply bolmasa we şu Kodeksiň 107-maddasynda göz öňünde tutulan netijelere getirmese, ýöne welin saglyga uzak wagtlaýyn zyýan ýetiren ýa-da umumy işe ýarawlylygyň üçden bir böleginden azynyň ep-esli wagtlap ýitirilmegine getiren bolsa, munuň üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger:

a) göwreliligi günäkäre görnetin bolup duran aýal babatda edilse;

b) iki ýa-da şondan-da köp adam babatda;

w) adamyň öz gulluk ýa-da jemgyýetçilik borjuny ýerine ýetirmegi bilen baglanyşykly şol adam ýa-da onuň ýakyn adamlary babatda;

g) iki ýa-da şondan-da köl adam tarapyndan deslapdan dilleşmezden ýa-da deslapky dilleşmek boýunça adamlar topary tarapyndan;

d) azap bermek ýa-da jebir bermek häsiýetindäki usul bilen;

ýe) huligançylyk niýeti bilen;

ž) sosial, milli, jyns ýa-da dini ýigrenç ýa-da duşmançylyk bilen;

z) gaýtdan edilse,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

109 madda. Gazaplanma ýagdaýynda saglyga bilkastdan agyr ýa-da ortaça agyr şikes ýetirmek

Heläkçilik çekenin zorluk etmegi, masgaralamagy ýa-da gaty kemsitmegi netijesinde ýa-da gaýry kanuna ters gelýän ýa-da ahlaksyz hereketleri (hereketsizligi), şonuň ýaly-da heläkçilik çekenin yzygiderli hukuga ters gelýän ýa-da özüni ahlaksyz alyp barmagy bilen döran uzak wagtlap akyla zeper ýetirýän ýagdaý netijesinde birden dörän güýçli ruhy tolgunmasy (gazaplanmasy) ýagdaýynda saglyga bilkastdan agyr ýa-da ortaça agyr şikes ýetirene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

110 madda. Zerur goranyş çäklerinden çykmak bilen ýa-da jenaýat eden adam tutulanda saglyga bilkastdan agyr ýa-da ortaça agyr şikes ýetirilmegi

(1) Zerur goranyş çäklerinden çykmak bilen saglyga bilkastdan agyr ýa-da ortaça agyr şikes ýetirene,

bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Jenaýat eden adamy tutmak üçin zerur bolan çäklerden çykmak bilen onuň, saglygyna bilkastdan agyr ýa-da ortaça agyr şikes ýetirene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

111 madda. Saglyga bilkastdan ýeňil şikes ýetirilmegi

Syna bilkastdan ýeňil şikesin ýa-da saglyga başga zyýanyň ýetirilmegi saglyga gysga wagtlaýyn zyýan ýetirilmegine ýa-da umumy işe ýarawlylyk wagtynyň birneme ýitirilmegine getiren bolsa,

zähmete hak tölemeginiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da alty aý azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

112 madda. Urmak

Adamy uranlygy ýa-da başga hili zorlukly hereketler edip, synany fiziki taýdan agyrdanlygy üçin, yöne welin, şu Kodeksiň 111 maddasynda göz önünde tutulan netijelere getirmedik bolsa, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden onusyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

113 madda. Horlamak

(1) Adamy birsyhly urmak ýa-da gaýry zorlukly usul bilen fiziki ýa-da psihiki ezýetler berilse, yöne ol şu Kodeksiň 107 we 108 maddalarynda göz önünde tutulan netijelere getirmese, munuň üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle etmişler, eger:

a) göwreliligi günäkäre görnetin bolup duran aýal babatda edilse;

b) adamyň öz gulluk ýa-da jemgyýetçilik borjuny ýerine ýetirmegi bilen baglanyşykly şol adam ýa-da onuň ýakyn adamlary babatda;

w) kämillik ýaşyna ýetmedik babatda ýa-da biçäre ýagdaýdadygy günäkäre görnetin bolup duran ýa-da günäkäre maddy ýa-da başga hili garaşly bolan adam babatda, şeýle hem ogurlanan ýa-da girew hökmünde tutulan adam babatda;

g) deslap dilleşmezden iki ýa-da şondan-da köp adam tarapyndan ýa-da deslapky dilleşmek boýunça adagüýçmlaryň topary tarapyndan edilse;

d) jebir çekdirmek arkaly;

ýe) sosial, milli, jyns ýa-da dini ýigrenç ýa-da duşmançylyk bilen edilse,

üç ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

114 madda. Garaşlylyk ýagdaýynda ýa-da biçäre ýagdaýda bolan adama ýowuz çemeleşmek

(1) Garaşlylyk ýagdaýynda ýa-da kesellidigi, maýypdygy ýa-da gartaşandygy üçin biçäre ýagdaýda bolan adama ýowuz çemeleşene,

bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger seresapsyzlyk boýunça adamyň ölümine ýa-da başga agyr netijelere getirse,

dört ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

115 madda. Saglyga seresapsyzlyk bilen agyr ýa-da ortaça agyr şikes ýetirmek

(1) Saglyga seresapsyzlyk bilen agyr şikes ýetirene, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden ellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Saglyga seresapsyzlyk bilen ortaça agyr şikes ýetirene, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

116 madda. Öldürmek ýa-da saglyga agyr şikes ýetirmek haýbatyny atmak

Öldürmek ýa-da saglyga agyr şikes ýetirmek haýbatyny atana, eger bu haýbatyň amala aşyrylmagyndan ätiýaç etmek üçin esas bar bolsa,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

117 madda. Weneriki keseli ýokaşdyrmak

(1) Özünde ýokançly weneriki keseliň bardygyny bilse-de bu keseli başga adama ýokaşdyrana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla

çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmişi iki ýa-da şondan-da köp adam ýa-da kämillik ýaşyna ýetmedik babatda edene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

118 madda. Weneriki keseli bejertmekden zandyýamançylykly boýun gaçyrmak

Saglygy goraýyş organy ýa-da edarasy tarapyndan edilen duýduryşdan soň weneriki keseli bejertmekden boýun gaçyryana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

119 madda. SPID keselini ýokaşdyrmak

(1) Başga adamy SPID keseli bilen ýokaşdyrmak howpuna görnetin goýana,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Özünde SPID keseliniň bardygyny bilse-de bu keseli başga adama ýokaşdyrana,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň ikinji böleginde göz önünde tutulan etmişi iki ýa-da şondan-da köp adam, ýa-da kämillik ýaşyna ýetmedik babatda edene,

sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Medisina ýa-da farmasewtik işgäriň öz professional borçlaryny degişli ýagdaýda ýerine ýetirmezligi netijesinde SPID keselini başga adama ýokaşdyrsa,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

120 madda. Bikanun abort etmek

(1) Degişli profilde ýokary medisina bilimi bolan adam tarapyndan keselhanadan ýa-da beýleki kesel bejeriş jaýyndan başga ýerde ýa-da kesel bejeriş jaýynda, ýöne bikanun esasynda abort edilse, munuň üçin,

zähmet hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Degişli profilde ýokary medisina bilimi bolmadyk adam tarapyndan abort edilse,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ellisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyldan iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan etmişler gaýtadan edilse,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň birinji, ikinji ýa-da üçünji böleklerinde göz önünde tutulan etmişler eger seresapsyzlyk bilen heläkçilik çekeniniň ölmegine ýa-da onuň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyr şikes ýetirse, munuň üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

121 madda. Keselli adama kömek bermezlik

(1) Keselli adama kanuna ýa-da ýörite kada laýyklykda kömek bermäge borçly adam tarapyndan oňa esassyz sebäp bilen kömek berilmezligi onuň saglygyna orta agyrlykda şikes ýetirse,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigirmisinden ellisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak

hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän, iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger seresapsyzlyk boýunça keselliniň ölmegine ýa-da onuň saglygyna agyr şikes ýetirse,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän, iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

122 madda. Medisina işgäriniň professional borçlaryny göwnejaý ýerine ýetirmezligi

(1) Medisina işgäri tarapyndan professional borçlaryny ýerine ýetirmezligi ýa-da göwnejaý ýerine ýetirmezligi olara äsgermezlik edilmegi ýa-da päk ýürek bilen garalmazlygy netijesinde saglyga ortaça agyrlykda şikes ýetirilse,

bäs ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgul bolmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmişler, eger olar saglyga agyr şikes ýetirse ýa-da seresapsyzlyk bilen heläkçilik çekeniniň ölmegine getirse, munuň üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

123 madda. Kämillik ýaşyna ýetmedikleriň janyňy we saglygyny goramak boýunça borçlaryň göwnejaý ýerine ýetirilmezmezligi

(1) Gulluk boýunça borçlar ýüklenen çagalar ýa-da yetginjekler edarasynyň işgäri tarapyndan kämillik ýaşyna ýetmedikleriň janyňy we saglygyny goramak boýunça professional borçlaryň ýerine ýetirilmezligi ýa-da göwnejaý ýagdaýda ýetirilmezligi, olara äsgermezlik edilmegi ýa-da päk ýürek bilen garalmazlygy netijesinde kämillik ýaşyna ýetmedikleriň saglygyna ortaça agyrlykda şikes ýetirilse munuň üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgul bolmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmişler, eger seresapsyzlyk bilen kämillik ýaşyna ýetmedigiň ýa-da onuň saglygyna agyr şikes ýetmegine getirse, munuň üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgul bolmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

124 madda. Bikanun wraçlyk etmek

(1) Ýörite rugsady ýa-da degişli medisina bilimi bolmadyk adamyň wraçlyk etmegi seresapsyzlyk bilen saglyga ortaça agyrylykda şikes ýetirse, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ellisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger seresapsyzlyk bilen heläkçilik çekeniniň ölmegine getirse ýa-da onuň saglygyna agyr şikes ýetirse, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

125 madda. Howp astynda galdyrmak

Jany we saglygy üçin howply ýagdaýda bolan we özüniň ýaşlygy, garrylygy, keselliligi zerarly ýa-da özüniň biçäreligi sebäpli özüni gorap saklamak üçin çäre görmek mümkinçiliginden mahrum bolan adamyny göz-görtele kömeksiz galdyran adama, eger heläkçilik çekene kömek bermäge günäkäriň mümkinçiligi bolan bolsa we ol barada alada etmäge borçly bolan bolsa, ýa-da günäkäriň özi heläkçilik çekenini onuň jany üçin howply ýagdaýa salan bolsa, oňa,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

17 BAP. ŞAHSYÝETIŇ AZATLYGYNA, NAMYSYNA WE MERTEBESINE GARŞY JENAÝATLAR

126 madda. Adamy ogurlamak

(1) Şu Kodeksiň 130 maddasynda göz öňünde tutulan alamatlar bolmazdan töleg almak, haýsydyr bir hereketleri ogrynyň ýa-da başga bir adamyň, bähbitleri üçin amala aşyrtmak ýa-da amala aşyrtmazlyk maksady bilen adamy ogurlana, iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş:

a) göwreliligi günäkäre görnetin bolup duran aýal babatda edilse;

b) deslapky dilleşmek boýunça adamlaryň topary ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilse;

w) gaýtadan edilse;

g) jany we saglygy üçin howply bolan zorluk ulanmak bilen edilse;

d) ýarag ýa-da ýarag hökmünde peýdalanylýan başga predmetleri ulanmak bilen edilse;

ýe) kämillik ýaşyna ýetmedik babatda edilse;

ž) iki ýa-da şondan-da köp adam babatda edilse,

baş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleginde göz öňünde tutulan etmişler, eger:

a) jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan edilse;

b) seresapsyzlyk bilen heläkçilik çekeniniň ölmegine ýa-da onuň saglygyna agyr şikes ýetirse ýa-da başga agyr netijelere getirse,

sekiz ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

127 madda. Hakykat ýüzünde nikalaşmak maksady bilen aýal-gyzlary alyp gaçmak

Aýal-gyzlaryň erk-islegine garamazdan, olar bilen hakykat ýüzünde nikalaşmak üçin olary zorluk bilen alyp gaçana, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

128 madda. Çagany çalşyrmak

Çagany bilkastdan çalşyrana,
iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli
azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

129 madda. Azatlykdan bikanun mahrum etmek

(1) Adamy alyp gaçmak bilen baglanyşykly bolman, ony
azatlykdan bikanun mahrum edene,
iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli
azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş:

a) deslapky dilleşmek boýunça adamlaryň topary ýa-da
guramaçylykly topar tarapyndan edilse;

b) gaýtadan edilse;

w) jany we saglygy üçin howply bolan zorluk ulanmak bilen
edilse;

g) ýarag ýa-da ýarag hökmünde ulanylýan beýleki predmetleri
ulanmak bilen edilse;

d) kämillik ýaşyna ýetmedik babatda edilse;

ýe) iki ýa-da şondan-da köp adam babatda edilse,

üç ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy
berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji we ikinji böleklerinde göz önünde
tutulan etmişler, eger olar seresapsyzlyk boýunça heläkçilik
çekenin ölmegine ýa-da onuň saglygyna agyr şikes ýetirse ýa-da
gaýry agyr netijelere getirse,

dört ýyldan sekiz ýyl çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy
berilýär.

130 madda. Girewine almak

(1) Kodeksiň 232 (gorkuzyp almak) we 271 (terrorçylyk)
maddalarynda göz önünde tutulan jenaýatlaryň alamatlary
bolmazdan girewine alnany azat etmegiň şerti hökmünde döwleti,
halkara guramasyny, ýuridik ýa-da fiziki tarapy haýsydyr bir
hereketi amala aşyrmaga ýa-da bu hereketleri amala aşyrmakdan
saklanmaga mejbur etmek maksady bilen öldürmek ýa-da syna

şikes ýetirmek howpuny salyp, adamy girew hökmünde tutana ýa-da saklana,

bäş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmişler, eger:

a) deslapky dilleşmek boýunça adamlaryň topary ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilse;

b) gaýtadan edilse;

w) fiziki zorluk ulanmak bilen edilse;

g) ýarag ýa-da ýarag hökmünde peýdalanylýan başga predmetleri ulanmak bilen edilse,

d) kämillik ýaşyna ýetmedik babatyna edilse;

ýe) iki ýa-da şondan-da köp babatda edilse,

sekiz ýyldan on bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji we ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan etmişler, eger:

a) jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan edilse;

b) seresapsyzlyk boýunça heläkçilik çekeniniň ölmegine getirse ýa-da onuň saglygyna agyr şikes ýetirse ýa-da gaýry agyr netijelere getirse,

on ýyldan ýigirmi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Girewine alnany meýletin azat eden adam, eger onuň hereketlerinde gaýry jenaýat alamatlary bolmasa, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

131 madda. Görnetin sagdyn adamy mejbury bejermek

(1) Psihiatriýa stasionaryna ýa-da ýapyk tipli gaýry kesel bejeriş jaýyna bejerişiniň şeýle formasyna görnetin mätäçlik çekmeýän adamy ýerleşdirene,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş seresapsyzlyk boýunça heläkçilik çekeniniň ölmegine getirse ýa-da onuň saglygyna agyr şikes ýetirse ýa-da gaýry agyr netijelere getirse,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän üç ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

132 madda. Töhmet

(1) Töhmet atana, ýagny başga bir adamyň namysyny we mertebesini kemsidýän görnetin ýalan maglumatlary ýaýradana, ýetirilen zyýany düzetmek borçlary üstüne ýüklenilýär ýa-da zähmete hak tölemeginiň ortaça aýlyk möçberiniň başdan onusyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Köpçülikleýin çykyşda, köpçülige niýetlenen eserde ýa-da köpçülikleýin habar beriş serişdelerinde atylýan töhmet üçin,

zähmete hak tölemeginiň ortaça aýlyk möçberiniň ondan ýigrimisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Agyr netijelere getiren ýa-da aýratyn agyr jenaýat etmekde aýyplamak bilen birlikde atylan töhmet üçin,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

133 madda. Masgaralamak

(1) Adamy ynjydana, ýagny başga bir adamyň namysyny we mertebesini uslypsyz formada bilgeşleýin kemsidene,

ýetirilen zyýany düzetmek borçlary üstüne ýüklenilýär ýa-da zähmete hak tölemeginiň ortaça aýlyk möçberiniň başdan onusyna çenli möçberde jerime salynýar.

(2) Köpçülikleýin çykyşda, köpçülige niýetlenen eserde ýa-da köpçülikleýin habar beriş serişdelerinde masgaralany üçin,

zähmete hak tölemeginiň ortaça aýlyk möçberiniň ondan ýigrimisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işledilýär.

18 BAP. JYNS GATNAŞYKLARY ÇYGRYNDAKY JENAYATLAR

134 madda. Zorlamak

(1) Aýal-gyzlary zorlana, ýagny fiziki zorlugy ulanyp, gorkuzyp, şeýle hem heläkçilik çekeniniň biçäreliginden peýdalanyp, zyna edene,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Aýal-gyzlary zorlamak:

a) gaýtadan edilse;
b) deslap dilleşmezden iki ýa-da şondan-da köp adam ýa-da deslapky dilleşek boýunça adamlar topary tarapyndan edilse;

w) heläkçilik çekeni horlamak bilen edilse;
g) heläkçilik çekene weneriki kesel ýokaşdyrsa;
d) kämillik ýaşyna ýetmedikdigi görnetin bolsa,
iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, baş ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Aýal-gyzlary zorlamak:

a) seresapsyzlyk boýunça heläkçilik çekeniniň ölmegine getirse ýa-da onuň saglygyna agyr şikes ýetirse ýa-da ona SPID keselini ýokaşdyrsa;

b) heläkçilik çekeniniň on dört ýaşyna ýetmedikdigi görnetin bolsa,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, on ýyldan ýigrimi baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

135 madda. Beçebazlyk

(1) Beçebazlyk, ýagny erkek adam bilen zyna eden erkek adama,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Fiziki zorluk etmek, ony ulanmaga howp salmak, şeýle hem heläkçilik çekeniniň biçäreliginden peýdalanmak bilen beçebazlyk edene,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, üç ýyldan alty ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň ikinji böleginde göz önünde tutulan etmiş, eger:

a) gaýtadan edilse;

b) deslap dilleşmezden iki ýa-da şondan-da köp adam ýa-da deslapdan ylalaşmak boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilse;

w) kämillik ýaşyna ýetmedikdigi görnetin bolan babatda edilse;

g) heläkçilik çekene weneriki kesel ýokaşdyrylsa,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, baş ýyldan on ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň ikinji ýa-da üçünji böleklerinde göz önünde tutulan etmişler, eger:

a) on dört ýaşyna ýetmedikdigi görnetin bolan adam babatda edilse;

b) seresapsyzlyk boýunça heläkçilik çekeniniň ölmegine ýa-da onuň saglygyna agyr şikes ýetmegine ýa-da oňa SPID keseliniň ýokaşdyrylmagyna getirse,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, on ýyldan ýigrimi ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý., № 1, 3 -nji madda).

136 madda. Jyns islegini azgynçylykly formalarda kanagatlandyrmak

(1) Fiziki zorluk etmek, ony ulanmaga howp salmak, şeýle hem heläkçilik çekeniniň biçäreliginden peýdalanmak bilen jyns islegini azgynçylykly formalarda kanagatlandyryna,

iki ýyldan alty ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger:

a) gaýtadan;

b) deslap dilleşmezden iki ýa-da şondan-da köp adam ýa-da deslapky dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilse;

w) agyr netijelere getirse,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji we ikinji böleklerinde göz önünde tutulan etmiş kämillik ýaşyna ýetmedik gyz (kämillik ýaşyna ýetmedik oglan) babatda edilse,

bäs ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

137 madda. Adamy zyna ýakynlaşmasyna mejbur etmek

Şantaž etmek, emlägi ýok etmek haýbatyny atmak arkaly ýa-da özüne maddy ýa-da başga bir jähtden tabyn bolan adamy zyna ýakynlaşmasyna, beçebazlyga ýa-da seksual häsiýetdäki başga hereketleri etmäge mejbur edene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

138 madda. Jelepçilik bilen meşgullanmak

Administratiw temmi berlenden soň bir ýylyň içinde gaýtadan jelepçilik bilen meşgullanana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimiden kyrkysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

139 madda. Jelepçilik bilen meşgullanmaga çekmek

(1) Jelepçilik bilen meşgullanmaga çekene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger:
a) gaýtadan;
b) deslapky dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;
w) kämillik ýaşyna ýetmedik babatynda;
g) fiziki zorlugy ýa-da ony ulanmak haýbaty bilen;
d) haýbat (şantažy) ýa-da aldawy ulanmak bilen edilse,
üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

139, 140, 141 we 142 maddalarda gaýtalananyň diýlip, şu Kodeksiň şol maddalarynda göz önünde tutulan jenaýatlaryň haýsydyr birini öň eden adam tarapyndan edilen jenaýat hasap edilýär.

140 madda. Azgynlyk etmek ýa-da jelepçilik bilen meşgullanmak üçin jelephanalary guramak ýa-da saklamak

(1) Azgynlyk etmek ýa-da jelepçilik bilen meşgullanmak üçin jelephanalary gurama ýa-da saklana,
emlägini konfiskasiýa etmek bilen ýa-da konfiskasiýa etmän hem-de iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmişler gaýtadan edilse,
emlägini konfiskasiýa etmek bilen ýa-da konfiskasiýa etmän hem-de iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, üç ýyldan sekiz ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý., № 1, 3-nji madda).

141 madda. Duşuryjylyk etmek

(1) Azgynlyk etmek ýa-da jelepçilik bilen meşgullanmak üçin duşuryjylyk edene,
emlägini konfiskasiýa etmek bilen ýa-da konfiskasiýa etmän baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş gaýtadan edilse,

emlăgini konfiskasiya etmek bilen ya-da konfiskasiya etmän üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

142 madda. Sutenýorlyk (oýnaşyň hasabyna ýaşamak)

(1) Sutenýorlyk edene, ýagny betnebislik bilen jelepçilik bilen meşgullanýan adamy seksual (jyns) taýdan ulanmak maksady bilen peýdalanana,

emlăgini konfiskasiya etmek bilen ya-da konfiskasiya etmän iki ýyldan alty ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş gaýtadan edilse, emlăgini konfiskasiya etmek bilen ya-da konfiskasiya etmän üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

143 madda. On alty ýaşa ýetmedik adam bilen zyna etmek

On alty ýaşa ýetmedik adam bilen zyna edene, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

144 madda. Azgynçylyk hereketleri

Zorluk ulanmazdan, görnetin on alty ýaşa ýetmedik adam bilen azgynçylyk hereketlerini edene,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

19 BAP. ADAMYŇ WE GRAŽDANINIŇ KONSTITUSION HUKUKLARYNA WE AZATLYKLARYNA GARŞY JENAÝATLAR

145 madda. Graždanlaryň deň hukuklylygynyň bozulmagy

(1) Jynsna, reňkine, milletine, diline, gelip çykyşyna, emlăk ya-da wezipe ýagdaýyna, ýaşaýan ýerine, dine gatnaşygyna, ynançlaryna, jemgyýetçilik birleşiklerine degişliligine baglylykda adamyň we graždaniniň hukuklaryny göni ya-da gytaklaýyn bozana ya-da çäklendirene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk meçberiniň başden onusyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmişler, eger olar agyr netijelere getirse, iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

146 madda. Şahsy durmuşyň eldegrilmesizliginiň bozulmagy

(1) Başga bir adamyň şahsy ýa-da maşgala syryny düzýän, şahsy durmuşy hakyndaky maglumatlary onuň razylygy bolmazdan bikanun ýygnana, saklana ýa-da ýaýradana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başden onusyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şu maddanyň birinji böleginde görkezilen maglumatlary köpçülikleýin çykyşda, köpçülige niýetlenen eserde ýa-da köpçülikleýin habar beriş serişdelerinde ýaýradana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ondan ýigrimisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

147 madda. Hat alyşmagyň, telefon gepleşikleriniň, poçta, telegraf ýa-da başga habarlaryň syrynyň bozulmagy

Graždanlaryň hat alyşmagynyň, telefon gepleşikleriniň, poçta, telegraf ýa-da başga habarlarynyň syryny bilkastdan bozana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başden onusyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

148 madda. Ýaşaaýyş jaýynyň eldegrilmesizliginiň bozulmagy

(1) Ýaşaaýyş jaýyna bikanun girene ýa-da onda ýaşaaýan adamyň erkiniň garşysyna edilen, ýaşaaýyş jaýynyň eldegrilmesizligini başga hili bozana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başden onusyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmişler fiziki zorluk ulanmak ýa-da ony ulanmak haýbaty bilen edilse,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

149 madda. Saýlaw hukugynyň amala aşyrylmagyna we referenduma gatnaşmak hukugyna päsgel bermek

(1) Saýlaw hukugynyň amala aşyrylmagyna ýa-da referenduma gatnaşmak hukugyna päsgel berene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başden onusyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş bermit bermek, aldamak, fiziki zorluk ulanmak ýa-da ony ulanmak haýbaty bilen birleşdirilip edilse,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

150 madda. Saýlawlar we referendum guralanda we geçirilende kanunçylygy bozmak

Saýlaw komisiýasynyň, inisiatiwa toparynyň ýa-da referendum komissiýasynyň agzasy tarapyndan sesleri görnetin nädogry sanamak ýa-da saýlawlaryň, referendumyň netijelerini nädogry bellemek, ses berşiň ýaşyrynlygyny bozmak bilen saýlaw dokumentlerini, referendumyň dokumentlerini galplaşdyrmak arkaly saýlawlar we referendum guralanda ýa-da geçirilende kanunçylygyň bozulandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başden onusyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

151 madda. Zähmeti goramagyň kadalarynyň bozulmagy

(1) Tehniki howpsuzlyk kadalaryny ýa-da zähmeti goramagyň başga kadalaryny berjaý etmek boýunça borçlar ýüklenen adam tarapyndan bu kadalaryň bozulandygy üçin, eger munuň özi adamlar bilen betbastçylykly ýagdaýlara getirip biljek bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başden onusyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş adamyň saglygyna şikes ýetirse, iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan etmiş, eger ol seresapsyzlyk boýunça adamyň ölmegine getirse,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip, ýa-da mahrum etmän, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

152 madda. Göwreli aýaly işe kabul etmekden esassyz boýun gaçyrmak ýa-da işden esassyz çykarmak

Aýalyň göwreliligini bahana edip, ony işe kabul etmekden esassyz boýun gaçyrana, şeýle hem şol bahanalar bilen aýaly işden esassyz çykarana,

baş ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başden onusyna çenli möçberde jerime salmak jezasy berilýär.

153 madda. Awtorlyk we garyşyk hukuklarynyň, patent eýeleriniň hukuklarynyň bozulmagy

(1) Awtorlygy öz adyna geçirene, awtorlyk hukugynyň ýa-da garyşyk hukuklarynyň obýektlerini, şeýle hem patent bilen goralýan oýlap tapysy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny bikanun peýdalanana, eger bu hereketler uly ýitgi getirse,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ondan ýigrimisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler gaýtdan ýa-da deslapky dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilse,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň on bäşden otuzysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

154 madda. Wyjdan we dine ynanmak azatlyklaryna bolan hukugyň amala aşyrylmagyna päsgel bermek

Wyjdan we dine ynanmak azatlyklaryna bolan hukugyň amala aşyrylmagyna päsgel berene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň bäşden onusyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

20 BAP. KÄMILLIK ÝAŞYNA ÝETMEDIKLERIŇ, MAŞGALANYŇ WE AHLAKLYLYGYŇ GARŞYSYNA JENAÝATLAR

155 madda. Kämillik ýaşyna ýetmedigi jenaýat etmäge çekmek

(1) On sekiz ýaşyna ýeten adam jenaýat etmäge kämillik ýaşyna ýetmedigi çekse,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Ata-ene, pedagog ýa-da kanun arkaly kämillik ýaşyna ýetmedik hakda alada etmek borçlary üstüne ýüklenen başga adam tarapyndan şonuň ýaly etmiş edilse,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan etmişler fiziki zorluk ulanmak ýa-da ony ulanmak haýbatyny atmak bilen amala aşyrylsa,

dört ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Kämillik ýaşyna ýetmedigi guramaçylykly jenaýatçylykly topara ýa-da jenaýatçylykly bileleşige çekmek bilen ýa-da aýratyn

agyr jenaýaty etmäge çekmek bilen baglanyşykly şu maddanyň birinji, ikinji ýa-da üçünji böleklerinde göz önünde tutulan etmişler üçin,

bäs ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

156 madda. Kämillik ýaşyna ýetmedigi jemgyýete garşy hereketler etmäge çekmek

(1) Kämillik ýaşyna ýetmedik adamy spirtli içgileri yzygiderli içmäge, seri dumanladyjy maddalary medisina däl ýagdaýda kabul etmäge, sergezdançylyk ýa-da gedaýçylyk bilen meşgullanmaga çekene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş:

a) gaýtadan edilse;

b) fiziki zorluk ulanmak ýa-da ony ulanmak haýbatyny atmak bilen edilse,

dört ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

157 madda. Perzentlige almak syrynyň aýan edilmegi

(1) Perzentlige alyjynyň erkiniň tersine gidip, perzentlige almak syryny aýan edene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başdan onusyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Öz gullugynyň ýa-da käriniň häsiýeti boýunça perzentlige almak faktyny ýaşyrynlykda saklamaga borçly bolan adam tarapyndan şonuň ýaly etmiş edene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň on başdan otuzysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

158 madda. Hossarlyk hukuklaryndan hyýanatly peýdalanmak

Hossarçylygy, howandarçylygy ýa-da patronatlygy hossarlyk edilýäniň ýa-da patronatlyk edilýäniň zyýanyna betnebis üçin peýdalanana, şeýle hem hossarlyk ýa-da patronatlyk edilýäni gözegçiliksiz we zerur kömeksiz galdyran,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ondan ýigrimisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

159 madda. Kämillik ýaşyna etmedigi terbiýelemek boýunça borçlary bilgeşleýin bozmak

Kämillik ýaşyna ýetmedigi terbiýelemek hakynda onuň ata-enesi tarapyndan ýa-da şeýle borç ýüklenen adam tarapyndan aladalanmak borçlaryny bilgeşleýin bozulmagy, şonuň ýaly-da okuw ýa-da terbiýeçilik jaýynyň pedagogy ýa-da başga işgäri tarapyndan bozana, eger şeýle etmiş kämillik ýaşyna ýetmedik bilen ýowuz daramak bilen utgaşdyrylsa ýa-da onuň saglygyna düýpli zyýan ýetirse,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

160 madda. Çagalary ýa-da işe ýarawsyz ata-eneleri ekläp-saklamak üçin serişdeleri tölemekden bilgeşleýin boýun gaçyrmak

(1) Ata-eneleriň kemala gelmedik çagalary, şonuň ýaly-da on sekiz ýaşyna ýeten zähmete ukypsyz çagalary ekläp-saklamak üçin suduň çözgüdi boýunça serişde tölemeklikden bilgeşleýin boýun gaçyrandygy üçin,

zähmete hak tölemegine ortaça aýlyk möçberiniň on bäşden otuzysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Kämillik ýaşyna ýeten zähmete ukyply çagalaryň suduň çözüdi boýunça zähmete ukypsyz ata-enelerini ekläp-saklamak üçin serişde tölemekden bilgeşleýin boýun gaçyrandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň on başdan otuzysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

161 madda. Kämillik ýaşyna ýetmedigi terbiýelemek wezipesi üstüne ýüklenen adamyň hukuklaryny bilgeşleýin bozmak

Kämillik ýaşyna ýetmedigiň ýa-da ony terbiýelemek wezipesi üstüne ýüklenen adamyň namysyny we mertebesini zorlugy ulanmak ýa-da kemsitmek bilen ata-enäniň ýa-da suduň çözüdi boýunça kämillik ýaşyna ýetmedigiň, berlen başga adamynyň hukuklaryny bilgeşleýin bozana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ondan ýigrimisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

162 madda. Aýal-gyzlary nikalaşmaga mejbur etmek ýa-da olaryň nikalaşmagyna päsgel bermek

(1) Aýal-gyzlary nikalaşmaga ýa-da nikaly ýaşamagyny dowam etdirmäge mejbur edene, şonuň ýaly-da zorluk edip ýa-da zorlugy ulanmak haýbatyny atyp, aýal-gyzlaryň özleriniň halan adamsyna durmuşa çykmagyna päsgel berene,

iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Nika ýaşyna ýetmedik adamy hakykat ýüzünde nikalaşmaga mejbur edene,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

163 madda. Köp aýallylyk

Köp aýallylyk, ýagny iki aýal ýa-da birnäçe aýal bilen bile ýaşap, umumy hojalygy bilelikde ýöredene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

164 madda. Pornografik zatlary taýýarlamak ýa-da ýaýratmak

(1) Pornografik çap neşirlerini we gaýry zatlary görkezmek ýa-da ýaýratmak maksady bilen taýýarlana, şeýle hem şolary görkezene, söwdasyny edene ýa-da başga hili ýaýradana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimiden kyrkysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmişler gaýtadan, guramaçylykly topar ýa-da jenaýatçylykly bilelişik tarapyndan edilse, munuň üçin,

emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

165 madda. Mazaryň hormatyny gaçyrmak

(1) Mazaryň hormatyny gaçyrana, iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Mazaryň hormatyny gaçyryp, ýadygärlikleriň ýa mazaryň üstündäki ýa-da içindäki beýleki zatlary talana ýa-da meýdiň hormatyny gaçyrana,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

166 madda. Taryhy we medeniýet ýadygärliklerini bilkastdan ýok etmek, ýykamak ýa-da zaýalamak

Döwletiň goragy astyna alnan taryhy we medeniýet ýadygärliklerini ýa tebigy obýektlerini bilkastdan ýok edene, ýykana ýa-da zaýalana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimiden kyrkysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek, ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

VIII BÖLÜM. PARAHAATÇYLYGA WE ADAMZADYŇ HOWPSUZLYGYNA GARŞY JENAÝATLAR

21 BAP. PARAHAŤYLYGA WE ADAMZADYŇ HOWPSUZLYGYNA GARŞY JENAÝATLAR

167 madda. Urşy wagyz etmek

Urşy wagyz edene, ýagny köpçülikleýin habar beriş serişdelerini ulanmak ýa-da başga usul bilen agressiw urşuň alnyp barylmagyna çagyryşlar ýaýradana,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

168 madda. Genosid

Genosid, ýagny haýsydyr bir milli, etniki, jyns we adamlaryň dini toparyny doly ýa-da kem-käsleýin ýok etmek maksady bilen edilse, şeýle toparyň agzalaryny öldürip, olaryň synasyna şikes ýetirip, olaryň fiziki taýdan doly ýa-da kem-käsleýin ýok edilmegine niýetlenen, çaga dogulmagynyň zorluk bilen gysgaldylmagyna ýa-da bir adamzat toparyndan bolan çagalary beýleki topara zorluk bilen berilmegine getiren bilkastlaýyn hereketler üçin, şeýle hem şeýle hereketleri etmek hakynda buýruk berilmegi üçin,

on baş ýyldan ýigrimi baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

169 madda. Hakyna tutma

(1) Hakyna tutulany toplamak, okatmak, maliýeleşdirmek ýa-da ony maddy taýdan başgaça üpjün etmek, şeýle hem ony ýaragly çaknyşykda ýa-da başga harby hereketlerde peýdalanana,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Hakyna tutulanyň ýaragly çaknyşyga ýa-da harby hereketlere gatnaşandygy üçin,

bäş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Maddy sylag almak maksady bilen hereket edýän we ýaragly çaknyşyklara ýa-ra harby hereketlere gatnaşýan döwletiniň graždanini bolup durmaýan, onuň çäklerinde hemişelik ýaşamaýan we döwlet tarapyndan resmi borçlary ýerine ýetirmek üçin ygtyýarly edilmedik adam hakyna tutulan diýlip hasap edilýär.

170 madda. Halkara goragyndan peýdalanýan adamlara çozuş etmek

(1) Halkara goragyndan peýdalanýan daşary ýurt döwletiniň we wekiline ýa-da halkara guramasynyň işgärine, şeýle hem halkara goragyndan peýdalanýan adamlaryň gulluk ýa-da ýaşaýan jaýlaryna ýa-da ulag serişdesine çozuş edene, eger bu hereketler uruş prowokasiýasy ýa-da halkara gatnaşyklaryny çylşyrymlaşdyrmak maksady bilen edilse, munuň üçin,

bäs ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş adamyň ölmegine ýa-da gaýry agyr netijelere getirse,

on ýyldan ýigrimi bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jesazy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

IX BÖLÜM. DÖWLETE GARŞY JENAÝATLAR

22 BAP. DÖWLETE GARŞY JENAÝATLAR

171 madda. Döwlete dönüklük etmek

Döwlete dönüklük etmek, ýagny Türkmenistanyň graždanini tarapyndan Türkmenistanyň garaşsyzlygyna, bütewiligine, territorial eldegrilmesizligine, döwlet howpsuzlygyna, bitaraplygyna ýa-da goranmak ukybyna zyýan ýetirip, duşmançylykly işi geçirmekde içalylyk edene, daşary ýurt döwletine döwlet syryny berene ýa-da başga hili kömek berene,

on ýyldan ýigrimi bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

172 madda. Içalylyk

Döwlet syryny düzýän maglumatlary daşary ýurt döwletine, daşary ýurt guramasyna ýa-da olaryň wekillerine berene, şonuň ýaly-da olary bermek maksady bilen toplana, ogurlana ýa-da saklana, şeýle hem daşary ýurt razwedkasynyň tabşyrmagy boýunça Türkmenistanyň garaşsyzlygynyň, döwlet özbaşdaklygynyň, bitaraplygynyň, territorial бүтewiliginiň, milli howsuzlygynyň ýa-da goranmak ukybynyň zyýanyna peýdalanmak üçin başga materiallary toplana we berene, eger bu hereketler daşary ýurtly ýa-da graždanlygy bolmadyk adam tarapyndan edilen bolsa, oňa,

on ýyldan ýitrimi bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

173 madda. Ýykgynçylyk (diwersiýa)

(1) Diwersiýa, ýagny Türkmenistanyň döwlet organlarynyň işini ýa-da jemgyýetçilik-syýasy ýagdaýyny durnuklaşdyrmazlyk ýa-da ykdysadyýetini ýa-da goranyş ukybyny opurmak maksady bilen adamlary ýok etmäge, olaryň saglygyna şikes ýetirmäge, eýeçiligi zaýalamaga ýa-da ýok etmäge gönükdirilen hereketleri edene,

sekiz ýyldan on bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş adamyň ölmegine ýa-da başga agyr netijelere getirse,

on ýyldan ýigrimi bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

174 madda. Häkimiýeti basyp almak maksady bilen dildüwşük etmek

(1) Häkimiýeti zorlukly basyp almak we (ýa-da) konstitusion gurluşy zorlukly üýtgetmek maksady bilen dildüwşük edene, sekiz ýyldan on bäş ýyla çelli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş adamyň ölmegine ýa-da başga agyr netijelere getirse, on ýyldan ýigrimi bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1,3-nji madda).

175 madda. Konstitusion gurluşy zorlukly üýtgetmäge bolan çagyryşlar

(1) Häkimiýeti zorlukly basyp almaga we (ýa-da) konstitusion gurluşy zorlukly üýtgetmäge bolan köpçülikleýin çagyryşlary edene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş gaýtadan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan ýa-da köpçülikleýin habar beriş serişdelerini peýdalanmak bilen edilse,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

176 madda. Türkmenistanyň Prezidentine kast etmek

(1) Türkmenistanyň Prezidentiniň janyna we saglygyna kast edene,

on bäş ýyldan ýigrimi bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Türkmenistanyň Prezidenti babatda kemsidene ýa-da töhmet atana,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda)

177 madda. Sosial, milli ýa-da dini duşmançylygy döretmek

(1) Sosial, milli, etniki, jyns ýa-da dini duşmançylygy ýa-da agzalalygy döretmäge, milli mertebäni kemsitmäge gönükdirilen bilkastlaýyn hereketleri edene, şeýle hem graždanlaryň dine sosial, milli, etniki ýa-da jynsy degişlilikleriniň alamatlary boýunça olaryň aýratyn ýa-da doly bahaly däldigini wagyz edene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigirmisinden kyrkysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmişler köpçülikleýin habar beriş serişdeleri peýdalanmak bilen edilse,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigirmi başisinden ellisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyldan dört ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan etmişler fiziki zorluk ulanyp ýa-da ony ulanmak howpuny salyp edilse, şeýle hem guramaçylykly topar tarapyndan edilse,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

178 madda. Döwlet nyşanlarynyň hormatyny gaçyrmak

Türkmenistanyň Döwlet baýdagynyň, Türkmenistanyň Döwlet gerbiniň ýa-da Türkmenistanyň Döwlet gimniniň hormatyny gaçyrana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

179 madda. Döwlet syrynyň aýan edilmegi

(1) Döwlet syryna ygtyýary bolan adam tarapyndan döwlet syryny düzýän maglumatlar aýan edilse, eger bu etmişde döwlete döňüklük etmegiň alamatlary bolman, döwletiň bähbitlerine zyýan ýetirilse,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger agyr netijelere getirse,
üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

180 madda. Döwlet syry bolan dokumentleriň ýitirilmegi

(1) Gulluk ýa-da professional işi bilen baglanyşykly özüne ynanylan we döwlet syry beýan edilen dokumentleri, şonuň ýaly-da döwlet syry bolup durýan maglumatly zatlary ýitiren adama, eger şol dokumentler ýa-da zatlar saklamagyň bellenen kadalarynyň bozulmagy netijesinde ýitirilen bolsa,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger agyr netijelere getirse,
üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

X BÖLUM. DÖWLET HÄKIMIÝETI WE DOLANDYRYŞ ORGANLARYNYŇ HEREKET ETMEGINIŇ TERTIBINE GARŞY JENAYATLAR

23 BAP. DÖWLET GULLUGYNYŇ BÄHBITLERINE GARŞY JENAYATLAR

181 madda. Wezipe ygtyýarlaryny hyýanatly peýdalanmak

(1) Wezipe ygtyýarlaryny hyýanatly peýdalanana, ýagny wezipeli adam tarapyndan gulluk bähbitleriniň garşysyna öz gulluk ygtyýarlaryny hyýanatly peýdalanana, eger bu etmiş betnebislikli ýa-da gaýry şahsy bähbitden edilse ýa-da graždanlaryň, guramalaryň ýa-da döwletiň hukuklarynyň we kanuny bähbitleriniň düýpli bozulmagyna getirse,

bäş ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek jezasy berilýär ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigirmisinden kyrkysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş agyr netijelere getirse,
üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän, baş ýyldan sekiz ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän, sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

BELLIK.

Şu babyň maddalarynda wezipeli adamlar diýlip hemişelik, wagtlaýyn ýa-da ýörite ygtyýarlylyk boýunça häkimiýet wekilleriniň wezipelerini amala aşyrýan, şonuň ýaly-da döwlet organlarynda, ýerli öz-özüňi dolandyryş organlarynda, döwlet kärhanalarynda, edaralarynda ýa-da guramalarynda, şeýle hem Ýaragly Güýçlerde, beýleki goşunlarda we harby birikmelerde guramaçylyk-serenjam berijilik, administratiw-hojalyk ýa-da kontrol-derňew funksiýalaryny ýerine ýetirýän adamlar hasap edilýär.

181¹ madda. Ýeriň bikanun berilmegi¹

(1) Betnebislik bilen ýa-da başga şahsy gyzyklanmak bilen wezipeli adam tarapyndan döwletiň eýeçiligindäki ýer bölekleri hususy eýeçilige, kärendä bikanun berilse ýa bolmasa peýdalanylsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger:

a) gaýtadan;

b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilen bolsa,

üç ýyla çenli möhlete belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

181² madda. Ýeriň bikanun kärendä berilmegi²

(1) Betnebislik bilen ýa-da başga şahsy gyzyklanmak bilen wezipeli adam tarapyndan döwletiň eýeçiligindäki ýer bölekleri kärendä ýa-da peýdalanmaga degişli resminamalary resmileşdirmezden ýa bolmasa resminamalara göz-görtele galp maglumatlary girizmek aklary bikanun berilse,

üç ýyla çenli möhlete belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen bir ýyl azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger:

a) gaýtadan;

b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilen bolsa,

üç ýyla çenli möhlete belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen üç ýyl azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

Kodekse 181¹ we 181² maddalaryny goşmaly 2004-nji ýylyň 25-nji okýabryndaky Türkmenistanyň Kanuny esasynda girizildi - (Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2004 ý., № 4, 33- nji madda).

182 madda. Wezipe ygtyýarlarynyň çäginden çykamak

(1) Wezipe ygtyýarlarynyň çäginden çykana, ýagny wezipeli adam öz gulluk ygtyýarlarynyň çäklerinden göz-görtele çykýan hereketleri eden bolsa we graždanlaryň, guramalaryň hukuklarynyň we kanuny bähbitleriniň ýa-da jemgyýetiň ýa-da döwletiň kanun boýunça goralýan bähbitleriniň, düýpli bozulmagyna getiren bolsa,

bäs ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek jezasy berilýär ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden kyrkysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli

düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger:

a) heläkçilik çekeniniň şahsy mertebesini kemsidýän hereketler bilen amala aşyrylsa;

b) fiziki zorluty ulanmak bilen edilse;

w) ýaragy ýa-da ýörite serişdeleri ulanmak bilen edilse;

g) agyr netijelere getirse,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip, baş ýyldan sekiz ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ba-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

183 madda. Wezipeli adamyň ygtyýarlyklaryny eýelemek

Wezipeli adam bolmadyk döwlet gullukçysy wezipeli adamyň ygtyýarlyklaryny eýelese we ol bu ygtyýarlyklary peýdalanmak bilen graždanlaryň, guramalaryň ýa-da döwletiň hukuklarynyň we kanuny bähbitleriniň düýpli bozulmagyna getiren hereketleri üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli, möçberde jerime salynýar ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

184 madda. Para almak

(1) Para berýäniň ýa-da oňa wekilçilik edýänleriň peýdasyna iş bitirendigi (bitirmänligi) sebäpli wezipeli adamyň hut özüniň ýa-da arada durýan adamyň üsti bilen pul, gymmatly kagyzlar, başga emläk görnüşinde para alandygy ýa-da emläk häsiýetli peýda görendigi üçin, eger şeýle işi bitirmek (bitirmezlik) wezipeli adamyň gulluk ygtyýarlyklaryna girýän bolsa ýa-da gulluk ýagdaýynyň

mümkinçiligi şol iş bitirmäge (bitirmezlige) täsirini ýetirip bilýän derejede bolsa,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, baş ýyldan sekiz ýyla çenli möhlete belle bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger:

a) gaýtadan edilse;

b) deslapky ylalaşmak boýunça adamlaryň topary ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilse;

w) jogapkärli ýagdaýy eýeleýän wezipeli adam tarapyndan edilse;

g) gorkuzmak bilen para alynsa;

d) uly möçberde bolsa,

emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, baş ýyldan on baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek ýa-da emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, baş ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda)

BELLIK:

1. Uly möçberdäki para diýlip, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüz möçberinden geçýän puluň summasy, gymmatly kagyzlaryň, gaýry emlägiň ýa-da emläk häsiýetli peýdanyň gymmaty hasap edilýär.

2. Şu Kodeksiň 184, 185 we 186 maddalarynda gaýtadan diýlip şu maddalarda göz önünde tutulan jenaýatlardan birini ýa-da köpüsini ön eden bolsa hasap edilýär.

185 madda. Para bermek

(1) Özi ýa-da arada duran adamyň üsti bilen wezipeli adama para berene,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.
(2) Şonuň ýaly etmişi gaýtadan edene,
bäş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Eger para beren adam babatynda parany gorkuzyp almak bar bolsa ýa-da eger bu adam para bermek hakynda jenaýat işini gozgamaga hukugy bolan organa meýletin habar berse, para beren adam jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

186 madda. Para almak-bermekde arada durmak

(1) Para almakda ýa-da bermekde arada durana,
bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.
(2) Şonuň ýaly etmiş gaýtadan ýa-da wezipeli adam tarapyndan edilse,
emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, bäş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Para almakda ýa-da bermekde dellalyň funksiýasyny ýerine ýetirýän adam, eger para almak-bermekde arada durmak hakynda jenaýat işini gozgamaga hukugy bolan organa ýa-da wezipeli adama meýletin habar berse, ol jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

187 madda. Gulluk galplygy

Gulluk galplygy, ýagny wezipeli adam, şeýle hem wezipeli adama bolmadyk döwlet gullukçysy tarapyndan resmi dokumentlere göz-görtele ýalan maglumatlaryň girizilmegi, şeýle hem görkezilen dokumentlere olaryň hakyky mazmunyny ýoýan düzedişleriň girizilmegi üçin, eger bu etmişler betnebislikden ýa-da gaýry şahsy bähbitden edilse, munuň üçin,

bäş ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edilýär ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde

işletmek jezasy ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

188 madda. Sowuk-salalyk

(1) Sowuk-salalyk edene, ýagny wezipeli adamyň öz işine harsal ýa-da geleňsizlik bilen garamagy netijesinde ony ýerine ýetirmänligi ýa-da ýerine ýetirişiniň degişli suratda bolmanlygy üçin, eger munuň özi graždanlaryň, guramalaryň hukuklarynyň we kanuny bähbitleriniň ýa-da jemgyýetiň ýa-da döwletiň kanun tarapyndan goralýan bähbitleriniň düýpli bozulmagyna getiren bolsa, munuň üçin,

bäş ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edilýär ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş seresapsyzlyk boýunça adamyň ölmegine ýa-da gaýry agyr netijelere getirse,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

24 BAP. ADYL SUDLUGA GARŞY JENAÝATLAR

189 madda. Adyl sudlugyň amala aşyrylmagyna we deslapky derňewiň önümçiligine päsgel bermek

(1) Adyl sudlugyň amala aşyrylmagyna päsgel bermek maksady bilen suduň işine haýsy-da bolsa bir formada päsgel berene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Işiň hemmetaraplaýyn, dola we obýektiv derňelmegine päsgel bermek maksady bilen prokuroryň, sülçiniň ýa-da doznaniýe geçirýän adamyň işine haýsy-da bolsa bir formada päsgel berene,

zähmete hak tölemegiň orgaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan etmişler öz gulluk ýagdaýyndan peýdalanan adam tarapyndan edilse,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

190 madda. Adyl sudlugy ýa-da deslapky derňewi amala aşyrýan adam babatynda haýbat atmak ýa-da zorlukly hereketler

(1) Sudda işlere ýa-da materiallara garamak ýa-da deslapky derňew ýa-da doznaniýe geçirmek bilen baglanyşykly sudýa, halk oturdaşy, prokuror, sülçi, doznaniýe geçirýän adam, aklawjy, ekspert, şeýle hem olaryň ýakyn adamlary babatda öldürmek, saglygyna zyýan ýetirmek, emlägini ýok etmek ýa-da zaýalamak haýbatyny atana,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Sudda işlere ýa-da materiallara garalmagy ýa-da deslapky dernew ýa-da doznaniýe geçirmek bilen baglanyşykly şu maddanyň birinji böleginde görkezilen adamlaryň jany ýa-da saglygy üçin howp bolmadyk zorlugy ulanana,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Sudda işlere ýa-da materiallara garalmagy ýa-da deslapky derňew ýa-da doznaniýe geçirmek bilen baglanyşykly şu maddanyň birinji böleginde görkezilen adamlaryň jany ýa-da saglygy üçin howply bolan zorlugy ulanana,

bäs ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

191 madda. Sudy äsgermezlik etmek

(1) Sud seljerişine gatnaşyjylary masgaralap, sudy äsgermezlik edene, ýa-da başlyklyk ediji sudýanyň buýrugyna boýun egmezlik edene, eger munuň özi sud mejlisiniň bozulmagyna eltse,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş adyl sudlugy amala aşyrmak boýunça sudýanyň ýa-da halk oturdaşynyň işi bilen baglanyşykly olary masgaralap edilse, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň on bäşisinden otuzysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

192 madda. Sudýa, halk oturdaşy, prokuror, sülçi ýa-da doznaniýe geçirýän adam babatda töhmet atmak

(1) Adyl sudlugy amala aşyrmak boýunça sudýanyň ýa-da halk oturdaşynyň işi bilen baglanyşykly olar babatda töhmet atana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden kyrkysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş prokuror, sülçi ýa-da doznaniýe geçirýän adam babatynda deslapky derňew ýa-da doznaniýe geçirmek bilen baglanyşykly edilse, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň on bäşisinden otuzysyna çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan etmişler adama agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýatlar etmekde aýyplamak bilen birlikde edilen bolsa,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

193 madda. Görnetin bigünä adamy jenaýat jogapkärçiligine çekmek

(1) Görnetin bigünä adamy jenaýat jogapkärçiligine çekene, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýatlar etmekde aýyplamak bilen birlikde edilen bolsa,
üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

194 madda. Jenaýat jogapkärçiliginden bikanun boşatmak

Prokuror, sülçi ýa-da doznaniýe geçirýän adam tarapyndan jenaýat etmekde şübhelenýän ýa-da günäkärülenýän adam jenaýat jogapkärçiliginden bikanun boşadylsa,
baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

195 madda. Bikanun tutup saklamak, tussag astyna almak ýa-da tussag astynda saklamak

(1) Görnetin bikanun tutup saklana,
baş ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edilýär ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Görnetin bikanun tussag astyna alana ýa-da tussag astynda saklana,
üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan etmişler agyr netijelere getirse,
üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

196 madda. Tussaglykdan ýa-da azatlykdan mahrum ediliş ýerlerinden bikanun boşatmak

Tussaglykdan ýa-da azatlykdan mahrum ediliş ýerlerinden görnetin bikanun boşadana, şeýle hem tussaglykdan ýa-da azatlykdan mahrum ediliş ýerlerinden gaçmage ýardam edene,
baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

197 madda. Görkezme bermäge mejbur etmek

(1) Prokuror, sülçi ýa-da doznaniýe geçirýän adam tarapyndan gorkuzmak, şantažy ýa-da gaýry bikanun hereketleri ulanmak arkaly şübhelenilýäniň, günäkärlenýäniň, jebir çekeniniň, şaýadyň görkezme bermäge ýa-da ekspertiň netije bermäge mejbur edilendigi üçin,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş şahsyýet babatda zorlugy ulanmak ýa-da oňa azar bermek bilen edilen bolsa,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

198 madda. Görnetin adyl sudly bolmadyk hökümi, çözgüdi, kesgitnamany ýa-da karary çykarmak

(1) Sudýa (sudýalar) tarapyndan görnetin adyl sudly bolmadyk hökümiň, çözgüdiň, kesgitnamanyň ýa-da kararyň çykarylandygy üçin,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş suduň azatlykdan mahrum etmek barada bikanun höküm çykarmagy bilen baglanyşykly bolsa ýa-da agyr netijelere getirse,

üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

199 madda. Para ýa-da kommersiýa bermit bermek prowokasiýasy

Jenaýaty etmegiň ýa-da şantažyň subutnamalaryny emeli usulda döretmek maksady bilen para ýa-da kommersiýa bermit bermek prowokasiýasyny edene, ýagny wezipeli adama ýa-da kommersiýa ýa-da gaýry guramalarda dolandyryjylyk funksiýalaryny ýerine ýetirýän adama onuň ýazylygy bolmazdan, pullary, gymmatly kagyzlary, gaýry emlägi bermek ýa-da oňa emläk häsiýetindäki hyzmatlary bitirmek synanyşygyny edene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

200 madda. Görnetin ýalan şugullamak

(1) Jenaýat edilendigi hakynda görnetin ýalan şugullana, iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereket adamy aýratyn howply jenaýatlar ýa-da başga agyr jenaýatlar etmekde aýyplamak bilen ýa-da aýyplamak üçin emeli subutnamalary döretmek bilen birlikde edilen bolsa, şeýle hem bet maksat bilen edilen bolsa,

iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

201 madda. Görnetin ýalan görkezme bermek, ekspert netijesini çykarmak ýa-da nädogry terjime etmek

(1) Doznaniýe ýa-da deslapky derňew geçirilýän mahalynda ýa-da sudda şaýat ýa-da ejir çeken görnetin ýalan görkezme berse ýa-da ekspert görnetin ýalan netije çykarsa, şeýle hem şonuň ýaly halatlarda terjimeçi görnetin nädogry terjime etse,

bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler adamy agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýatlary etmekde aýyplamak bilen ýa-da aýyplamak üçin emeli subutnamalary döretmek bilen, şeýle hem bet maksat bilen edilen bolsa,

iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

202 madda. Şaýadyň ýa-da heläkçilik çekeniniň görkezme bermekden boýun gaçyrmagy

Şaýat ýa-da heläkçilik çeken görkezme bermekden boýun gaçyrsa, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden onusyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Özüniň ýa-da öz ýakyn garyndaşlarynyň garşysyna görkezij berimekden boýun gaçyran adam jenaýat jogapkärçiligine çekilip bilinmez.

203 madda. Bermit bermek ýa-da galp görkezme bermäge ýa-da galp netije çykarmaga ýa-da nädogry terjime etmäge mejbur etmek

(1) Şübhelenilýäni, aýyplanýany, şaýady, heläkçilik çeken galp görkezmeler berdirmek maksady bilen ýa-da eksperti galp netije çykartmak ýa-da galp görkezme berdirmek maksady bilen, şeýle hem terjimeçini nädogry terjime etdirmek maksady bilen olara bermit berilmegi, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýdyk möçberiniň onusyndan ýigimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şübhelenilýän adamyny, aýyplanýany, şaýady, heläkçilik çeken haýbat atmak, öldürmek howpuny salmak, şol adamlaryň ýa-da olaryň ýakyn adamlarynyň saglygyna zyýan ýetirmek, emlägini ýok etmek ýa-da zaýalamak howpy astynda galp görkezij bermäge, eksperti galp netije çykarmaga ýa-da terjimeçini nädogry terjime etmäge mejbur edene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Görkezilen adamlaryň jany we saglygy üçin howply bolmadyk zorluk etmek arkaly amala aşyrylan şu maddanyň ikinji böleginde göz önünde tutulan etmiş edene,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Görkezilen adamlaryň jany we saglygy üçin howply bolan zorluk etmek arkaly amala aşyrylan şu maddanyň ikinji böleginde göz önünde tutulan etmiş edene,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

204 madda. Deslapky derňewiň ýa-da doznaniýäniň maglumatlaryny aýan etmek

(1) Deslapky derňewiň ýa-da doznaniýäniň maglumatlaryny aýan etmegiň mümkin däldigi hakynda bellenen tertipde duýdurylan adam tarapyndan, eger şol prokurordan, sülçüden ýa-da doznaniýe geçirýän adamdán birugsat aýan edilse,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli möhlet bilen düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şeýle hereket agyr netijelere getiren bolsa, baş ýyla çenli möhlet bilen azatlykdán mahrum etmek jezasy berilýär.

205 madda. Gulluk syrynyň aýan edilmegi

(1) Düzüminde gulluk syry ýa-da başga maglumatlar bolan, gullugy boýunça özlerine ynanylan ýa-da jenaýatyň ýüze çykmagy, jenaýatyň öňüniň alynmagy ýa-da edilen jenaýatyň derňelýän mahaly özlerine mälim bolan gulluk syryny ýa-da başga maglumatlary prokuratura, içeri işler, milli howpsuzlyk organlarynyň işgäri ýa-da doznaniýe geçirýän adam tarapyndan aýan edilendigi üçin,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek jezasy berilýär ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigirmisinden kyrkysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar.

(2) Şonuň ýaly hereket, eger ol betnebislik ýa-da başga bir şahsy bähbitlerden ugur alnyp edilen bolsa,

bäş ýyla çenli azatlykdán mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan hereketler agyr netijelere getiren bolsa,

iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdán mahrum etmek jezasy berilýär.

206 madda. Ýazgy geçirme (opis) ýa-da gozgamasyz edilen ýa-da konfiskasiýa degişli emläk babatynda bikanun hereketler

(1) Ýazgy geçirilen ýa-da gozgamasyz edilen ýa-da konfiskasiýa edilmäge degişli emlägiň ynanylan adam tarapyndan

harç edilendigi, alnandygy, gizlenendigi ýa-da bikanun berlendigi, şonuň ýaly-da gozgamasyz edilen pul serişdeleri (goýumlar) bilen bank operasiýalarynyň kredit guramasynyň gullukçysy tarapyndan amala aşyrylandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden kyrkysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Suduň hökümi boýunça konfiskasiýa edilmäge degişli emlägiň gizlenendigi üçin ýa-da öz haýryna geçirendigi üçin, şonuň ýaly-da emlägi konfiskasiýa etmegi bellemek hakyndaky suduň kanuny güýjüne giren hökümini berjaý etmekden başgaça boýun gaçyran,

zähmege hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

207 madda. Azatlykdan mahrum edilen ýerlerden ýa-da tussaglykdan gaçmak

(1) Jezasyny çekýän ýa-da deslapky tussaglykda saklanylýan adamyň azatlykdan mahrum edilen ýerlerden ýa-da tussaglykdan gaçandygy üçin,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereket:

a) gaýtadan;

b) deslapdan dilleşmek bilen adamlaryň topary ýa-da guramaçylyklyk topar tarapyndan;

w) adamyň jany ýa-da saglygy üçin howply bolan zorlugy ulanmak bilen;

g) ýarag ulanmak ýa-da ýarag hökmünde predmetleri ulanmak bilen amala aşyrylandygy üçin,

üç ýyldan alty ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

207¹ madda. Belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek görnüşdäki jezany çekmekden zannyýamanlyk bilen boýun gaçyrmak

Belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek görnüşdäki jezany çekmekden zannyýamanlyk bilen boýun gaçyrana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi başisinden ellisine çenli möçberde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli möhlet bilen azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Şu maddanyň manysy boýunça belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek görnüşdäki jezany çekmekden zannyýamanlyk bilen boýun gaçyrmak diýlip şeýle bozulma üçin bir ýylyň dowamynda özi barasynda administratiw temmi çäreleri iki gezek ulanylan adam tarapyndan amala aşyrylan, jezanyň görkezilen görnüşini çekmekden boýun gaçyrylmagyna düşünilýär.

Kodekse 207¹ maddasy 1998-nji ýylyň 28-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanuny esasynda girizildi - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 1, 11-nji madda.

208 madda. Azatlykdan mahrum etmek görnüşindäki jeza çäresini çekmekden boýun gaçyrylmagy

Azatlykdan mahrum edilen ýeriň çäklerinden gysga wagtlaýyn çykyp gitmäge rugsat berlen, azatlykdan mahrum etmäge sud edilen adam jeza çekmek möhletini doldurmakdan boýun gaçyrsa, bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

209 madda. Suduň çözgüdiniň ýerine ýetirilmezligi

Häkimiýetiň wekili, döwlet gullukçysy, şeýle hem kommersiýa ýa-da başga guramanyň gullukçysy tarapyndan suduň kanuny güýjüne giren hökümni, çözgüdini, kararyny ýa-da kesgитnamasyny ýerine ýetirmändigi üçin, şonuň ýaly-da olaryň ýerine ýetirilmegine garşylyk görkezýändigini üçin,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek jezasy berilýär ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

210 madda. Jenaýat hakynda habar bermezlik ýa-da ony ýaşyrmak

(1) Agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýatlary etmäge taýýarlyk görüýändigi ýa-da şol jenaýatlaryň edilendigi özüne äşgär mälim bolup, bu barada habar bermedige,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýatlary öňünden boýun bolman ýaşyrana,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2003-nji ýylyň 14-nji iýunyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda- Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2003 ý., № 2, 9-njy madda).

25 BAP. DOLANDYRYŞ TERTIBINE GARŞY JENAÝATLAR

211 madda. Hukuk goraýjy organyň işgäri ýa-da harby gullukçy babatda öldürmek haýbatynyň atylmagy ýa-da zorluk ulanylmagy

(1) Hukuk tertibini goramak boýunça öz borçlaryny ýerine ýetirmek bilen baglanyşyklylykda hukuk goraýjy organyň işgäri, harby gullukçy ýa-da olaryň ýakyn adamlary babatda olary öldürmek haýbatynyň atylandygy ýa-da adamyň jany ýa-da saglygy üçin howply bolmadyk zorluk ulanylandygy üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şu maddanyň birinji böleginde görkezilen adamlaryň jany ýa-da saglygy üçin howply bolan zorluk ulanana,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

212 madda. Häkimiýet wekilini masgaralamak

Öz gulluk borçlaryny ýerine ýetirýän mahalykda ýa-da şolaryň ýerine ýetirilmegi bilen baglanyşyklylykda häkimiýet wekilini jemagat önünde masgaralana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden onusyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Häkimiýet wekili diýlip, döwlet häkimiýeti organyna wekilçilik edýän, hemişe ýa-da wagtlaýyn belli bir wezipeleri ýerine ýetirýän we öz ygtyýarlarynyň çäklerinde graždanlaryň köpüsi ýa-da ählisi ýa-da wezipeli adamlar üçin hökmany bolan hereketleri etmäge ýa-da buýruklary bermäge hukukdan peýdalanyan adam hasaplanylýar.

213 madda. Jemgyýetden üzňelikde saklamagy üpjün eden edaranyň kadaly işinde bidüzgünçiligiň döredilmegi

(1) Azatlykdan mahrum edileniň bolýan ýeriniň ýa-da tussag saklanylýan ýeriň işgäri babatda azatlykdan mahrum etmek görnüşinde jeza çekýän ýa-da tussaglykda saklanylýan adam tarapyndan zorluk edilmegi, şeýle hem şeýle adam tarapyndan sud edilen babatda onuň düzelmegine päsgel bermek maksady bilen ýa-da onuň jemgyýetçilik borçlaryny ýerine ýetirýändigini üçin ar almak maksady bilen zorluk eden bolsa,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler gaýtadan edilen bolsa, deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan ýa-da adamyň jany ýa-da saglygy üçin howply bolan zorlugy ulanmak bilen edilen bolsa,

on ýyldan ýigirmi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

214 madda. Türkmenistanyň Döwlet serhedinden bikakun geçilmegi

(1) Bellenilen dokumentleri bolmazdan we degişli rugsady bolmazdan Türkmenistanyň goralýan Döwlet serhedinden geçene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyldan baş ýyla çenli belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Gaýtadan ýa-da deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary bilen ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan zorluk ulanmak bilen ýa-da zorluk ulanmak haýbatyny atyp, Türkmenistanyň goralýan Döwlet serhedinden bikanun geçene,

iki ýyldan baş ýyla çenli belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda- Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4,72-njy madda).

BELLIK.

Şu maddanyň güýji Türkmenistanyň Konstitusiyasyna laýyklykda, syýasy gaçybatalga hukugyndan peýdalanmak üçin daşary ýurtly graždanlaryň we graždanlygy bolmadyk adamlaryň Türkmenistanyň Döwlet serhedinden geçmegiň kadalaryny bozup, Türkmenistana gelen halatlaryna, eger şol adamlaryň hereketinde jenaýatyň başga alamaty ýok bolsa, degişli däldir.

215 madda. Türkmenistanyň Döwlet serhediniň kada-düzgüne ters üýtgedilmegi

(1) Türkmenistanyň Döwlet serhedini kada-düzgüne ters üýtgetmek maksady bilen serhet bellikleri aýrylan, ýeri üýtgedilen ýa-da ýok edilen bolsa,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler gaýtadan edilen bolsa ýa-da agyr netijelere getiren bolsa,

dört ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

216 madda. Resmi dokumentler ýa-da döwlet sylaglary babatynda edilen bikanun hereketler

Hukuklary berýän ýa-da borçlardan boşadýan resmi dokumentleri, Türkmenistanyň, SSSR-iň ýa-da Türkmenistan SSR-

niň döwlet sylaglaryny satyn almak, satmak, çalyşmak ýa-da olary başga ýagdaýda birine muzdly bermek, munun üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

217 madda. Dokumentleri, ştamplary, möhürleri ýa-da blanklary ogurlamak ýa-da zaýalamak

(1) Betnebislik ýa-da başga şahsy bähbitlerden ugur alyp, resmi dokumentleri, ştamplary, möhürleri ýa-da blanklary ogurlamak, ýok etmek, zaýalamak ýa-da gizlemek, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň on başisinden otuzysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Aýratyn möhüm ähmiýetli dokumentler, ştamplar, möhürler, blanklar babatda ýa-da agyr netijelere getiren şonuň ýaly hereketleriň amala aşyrylandygy üçin,

iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Graždaniniň pasportyny ýa-da başga möhüm şahsy dokumentini ogurlana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

218 madda. Galp dokumentleri, ştamplary, möhürleri, blanklary galplaşdyrmak, taýýarlamak, satmak ýa-da galplaşdyrylan dokumenti ulanmak

(1) Hukuk berýän ýa-da borçlardan boşadýan şahadatnamanyň ýa-da başga resmi dokumentiň ony peýdalanmak maksady bilen ýa-da şeýle dokumenti satmak maksady bilen, şonuň ýaly-da şol maksatlar üçin galplaşdyrylan ştamplary, möhürleri, blanklary taýýarlana ýa-da satana,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

- (2) Şonuň ýaly hereketler gaýtdan edilende,
dört ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.
- (3) Görnetin galp dokumentiň peýdalanylandygy üçin,
zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

219 madda. Harby gulluga çagyrylyşdan boýun gaçyrylmagy

- (1) Harby gulluga çagyrylyşdan boşadylmagy üçin Kanuny esaslary bolmadyk ýagdaýynda şeýle gullukdan boýun gaçyrana,
iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.
- (2) Öz synasyna şikes ýetirmek ýa-da kesellän bolup jöğülik etmek, dokumentleri galplaşdyrmak ýa-da başga ýalançylyk ýoly bilen şonuň ýaly etmişi edene,
bir ýyldan dört ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.
- (3) Mobilizasiýa boýunça ýa-da harby döwürde harby gulluga çagyrylyşdan boýun gaçyrana,
üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

220 madda. Wezipeli adamyň gulluk adyny ýa-da ygtyýaryny birugsat eýelemek

- Wezipeli adamyň gulluk adynyň ýa-da ygtyýarynyň birugsat eýelenilmegi, şonuň bilen baglanyşyklylykda bolsa haýsydyr bir jemgyýetçilik taýdan howply hereket edene,
iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

221 madda. Eden-etdilik

Eden-etdilik edilmegi, ýagny özüniň hakyky ýa-da çak edilýän hukugynyň özbaşdak we kanun ýa-da başga normatiw hukuk akty

tarapyndan bellenen tertibi bozmak bilen amala aşyrylmagy graždanine ýa-da gurama düýpli zyýan ýetirse,

zähmete hak tölemegi ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

222 madda. Administratiw gözegçiliginiň kadalarynyň bilkastlaýyn bozulmagy

(1) Administratiw gözegçiliginiň kadalaryny şeýle gözegçilige boýun egmezlik maksady bilen bilkastlaýyn bozana,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Gözegçilik astynda saklanylýan adamynyň administratiw gözegçiliginden boýun gaçyrmak maksady bilen ýaşaýan ýerini özbaşdak taşlap gitmegi, şonuň ýaly-da azatlykdan mahrum edilip saklanylýan ýerinden boşadylan mahalynda administratiw gözegçiligi bellenen adamyň kesgitlenilen möhletde esasly sebäpsiz özüne görkezilen ýaşaýan ýerine gelmezligi, munuň üçin,

bir ýyldan üç ýyla çenli azatlykday mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Şu maddanyň birinji böleginiň manysy boýunça administratiw gözegçiliginiň kadalarynyň bilkastlaýyn bozulmagy diýlip, şeýle düzgün bozulmalary üçin bir ýylyň dowamynda iki gezek administratiw temmi çärelerine sezewar edilen adam tarapyndan şol kadalaryň bozulmagyna düşünilýär.

223 madda. Ýygnaklary, mitingleri, köçe ýörişlerini we demonstrasiýalary guramagyň we geçirmegiň tertibiniň bozulmagy

Ýygnaklary, mitingleri, köçe ýörişlerini we demonstrasiýalary guramagyň we geçirmegiň kanun tarapyndan bellenen tertibiniň bozulmagy, olaryň guramaçysyna şeýle hereketler üçin administratiw temmi çäreleri ulanylandan soň amala aşyrylan bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden onusyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da alty aýlyk azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

223¹ maddasyny aýyrmaly - (2004-nji ýylyň 10-njy oktýabryndaky Türkmenistanyň Kanuny- Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2004 ý, № 4, 31-nji madda).

223² maddasyny aýyrmaly- (2004-nji ýylyň 13-nji maýyndaky Türkmenistanyň Kanuny- Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2004 ý, № 2-3, 10-njy madda).

224 madda. Söwda gämisinde Türkmenistanyň Döwlet baýdagyny bikanun galdyrmak

Söwda gämisinde Türkmenistanyň Döwlet baýdagyna hukugy bolmazdan, şol baýdagyň galdyrylandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi başisinden ellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

225 madda. Gyzyly Haç we Gyzyly Ýarym Aý nyşanlaryndan bikanun peýdalanmak

Gyzyly Haç we Gyzyly Ýarym Aý nyşanlaryndan, şeýle hem Gyzyly Hajyň we Gyzyly Ýarym Aýyň adyndan bikanun peýdalanana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigirmisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

226 madda. Graždan ýagdaýy aktlarynyň ýazgylary hakyndaky kanunlaryň bozulmagy

Nikalaşmaga päsgel berýän ýagdaýlary ýaşyrana ýa-da graždan ýagdaýy aktlarynyň ýazgysy baradaky organlara ýalan maglumatlary berene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden ýigirmisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

XI BÖLÜM. YKDYSADYÝET ÇYGRYNDAKY JENAÝATLAR

26 BAP. EÝEÇILIGE GARŞY JENAÝATLAR

227 madda. Ogurlyk

(1) Ogurlyk edene, ýagny başga biriniň emlägini gizlinlik bilen ogurlana,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şu aşakdaky ýagdaýlarda ogurlyk edene:

a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topar tarapyndan edilen bolsa;

b) gaýtadan;

w) ýaşaaýyş jaýyna, başga jaýa ýa-da zat saklanylýan jaýa girilip ogurlyk edilen bolsa;

g) edilen ogurlyk graždanine ep-esli möçberde zyýan ýetiren bolsa,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şeýle ýagdaýlarda ogurlyk edene:

a) uly möçberde zyýan ýetirmek bilen;

b) guramaçylykly topar tarapyndan ogurlyk edilen bolsa, emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, alty ýyldan on iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şular ýaly ýagdaýda ogurlyk edene:

a) aýratyn uly möçberde zyýan ýetirmek bilen;

b) jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan ogurlyk edene, emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, sekiz ýyldan on bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIKLER.

1. Şu Kodeksiň maddalarynda ogurlyk diýlip, kesekiniň emläginiň kada-düzgüne ters ýol bilen mugt alynmagyna we (ýa-da) günäkäriň ýa-da başga adamlaryň peýdasyna geçirilmegine, betnebislik maksatlary bilen amala aşyrylyp, hususyýetçä ýa-da şol emlägiň başga eýesine zyýan ýetirilmegine düşünilýär.

2. Şu babyň maddalarynda görkezilen emlägiň uly möçberi diýlip, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden

artykmaç gelýän emlägiň bahasy; aýratyn uly möçberi diýlip bolsa, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň iki ýüzüsinden artykmaç gelýän emlägiň bahasy hasap edilýär.

Ýetirilen zyýanyň möçberi hasaplanylman mahalynda zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberi diýlip, jenaýat edilen pursatyna çenli Türkmenistanyň kanunçylygy tarapyndan bellenilen iş hakynyň ortaça derejesine düşünilýär, uzaga çeken we dowam edýän jenaýatlar boýunça bolsa, degişlilikde jenaýatçylykly hereketiň gutaran pursatyna çenli ýa-da iň soňky jenaýat edilen pursata çenli kanun tarapyndan bellenilen iş hakynyň ortaça derejesine düşünilýär.

3. Şu Kodeksiň 227-233 maddalarynda gaýtdan edilen jenaýat diýlip, şu maddalarda göz önünde tutulan jenaýatlardan birini ýa-da birnäçesini ozal eden adam tarapyndan edilen jenaýat hasap edilýär, şeýle hem şu Kodeksiň garakçylyk üçin, radioaktiv materiallaryny ogurlamak ýa-da gorkuzyp almak, ýaragy, ok-därileri, partlaýjy maddalary ýa-da partladýş enjamlaryny ogurlamak ýa-da gorkuzyp almak, narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny ogurlamak ýa-da gorkuzyp almak üçin jogapkärçiligi göz önünde tutýan maddalardaky jenaýatlardan birini ozal eden adam tarapyndan edilen jenaýat hasap edilýär.

228 madda. Kezzapçylyk

(1) Başga biriniň emlägini ogurlama ýa-da aldamak ýa-da ynamy hyýanatly peýdalanmak ýoly bilen şol emläge bolan hukugy alana, ýagny kezzapçylyk edene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň otuzysyndan altmyşysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şu ýagdanlarda kezzapçylyk edene,

a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilen bolsa;

b) gaýtdan;

w) graždanine ep-esli möçberde zyýan ýetirmek bilen edilen bolsa, munuň üçin,

bir ýyldan iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalamam, baş ýyla çenli möhlet bilen azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Aşakdaky ýagdaýlarda kezzapçylyk edene:

a) uly möçberde zyýan ýetirmek bilen;

b) guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa, emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalamam baş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Kezzapçylyk netijesinde aýratyn uly möçberde zyýan ýetirilen bolsa, munuň üçin,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalamam, sekiz ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

229 madda. Ynalynan emlägiň eýelenmegi ýa-da harç edilmegi

(1) Günäkäre ynanylan ýa-da onuň garamagynda duran başga biriniň emlägini eýeläne ýa-da harçlana, ýagny ogurlana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň otuzysyndan altmyşsysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek, ýa-da üç ýyla çenli möhlet bilen belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şu ýagdaýlarda amala aşyrylan şonuň ýaly hereketler:

a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilen bolsa;

b) gaýtadan;

w) gulluk ygtyýarlyklaryny peýdalanmak arkaly;

g) graždanine ep-esli möçberde zyýan ýetirmek bilen edilen bolsa, munuň üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, baş ýyldan ýedi ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen emlägini

konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan hereketleri amala aşyryp, uly möçberde zyýan ýetirene, emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, baş ýyldan sekiz ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek ýa-da emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň birinji, ikinji ýa-da üçünji böleklerinde göz öňünde tutulan hereketler şu aşakdaky ýaly ýagdaýlarda amala aşyrylanda:

- a) aýratyn uly möçberde zyýan ýetirmek bilen;
- b) guramaçylykly topar ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan edilen bolsa, munuň üçin, emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, alty ýyldan on iki ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek ýa-da emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän, alty ýyldan on iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

230 madda. Talaňçylyk

(1) Talaňçylyk edene, ýagny kesekiniň emlägini aç-açan ogurlana,

bir ýyldan iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şu aşakdaky ýagdaýlarda talaňçylyk edene:

- a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilen bolsa;
- b) gaýtdan;
- w) ýaşaýyş jaýyna, başga jaýa ýa-da zat saklakylýan jaýa girmek bilen;
- g) heläkçilik çeken adamyň ömri ýa-da saglygy üçin howply bolmadyk zorlugy ulanmak bilen ýa-da şeýle zorlugy ulanmak howpuny salmak bilen;

d) graždanine ep-esli möçberde zyýan ýetirmek bilen edilen bolsa,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalamam, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Talaňçylyk şular ýaly ýagdaýlarda amala aşyrylanda:

a) uly möçberde;

b) guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa, emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalamam, alty ýyldan on iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu aşakdaky ýagdaýlarda talaňçylyk amala aşyrylanda:

a) aýratyn uly möçberde zyýan ýetirmek bilen;

b) jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan, emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalamam, sekiz ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

231 madda. Garakçylyk

(1) Başga biriniň emlägini almak maksady bilen, adamyň jany üçin ýa-da saglygy üçin howply bolan zorlugy ulanmak ýa-da şeýle zorlugy ulanmak howpuny salmak bilen birlikde çozuş (garakçylyk) edene,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalamam, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan garakçylyk:

a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

b) ýaşaýyş jaýyna, başga jaýa ýa-da zat saklanylýan jaýa girmek bilen;

w) ýarag ulanmak ýa-da ýarag hökmünde başga predmetleri ulanmak arkaly;

g) gaýtadan;

d) graždanine ep-esli möçberde zyýan ýetirmek bilen edilen bolsa,

emlägini konfiskasiýalap, ýa-da konfiskasiýalamam, baş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu aşakdaky ýagdaýlarda garakçylyk amala aşyrylanda:

a) uly möçberli zyýan ýetirmek bilen;

b) guramaçylykly topar tarapyndan garakçylyk edilen bolsa,

emlăgini konfiskasiýalap, ýa-da konfiskasiýalaman alty ýyldan on iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şular ýaly ýagdaýlarda garakçylyk edilende:

- a) aýratyn uly möçberde zyýan ýetirmek bilen;
- b) jenaýatçy toparlanyşyk tarapyndan;
- w) heläkçilik çekeniň saglygyna düýpli zyýan ýetirmek bilen garakçylyk edilen bolsa,

emlăgini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, sekiz ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

232 madda. Gorkuzyp almak

(1) Heläkçilik çekene ýa-da onuň ýakyn adamlaryna kesekiniň emlăgini ýa-da emlăge bolan ýa-da emlăge degişli başga hili hereketleri etmek hukugynyň özüne berilmegini zorluk ulanmak ýa-da kesekiniň emlăgini ýok etmek ýa-da zaýalamak howpy astynda, şonuň ýaly-da heläkçilik çekeni ýa-da onuň ýakyn adamlaryny masgaralaýan maglumatlary ýaýratmak howpy astynda talap edene (gorkuzyp alana),

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da emlăgini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, dört ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereket:

- a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

- b) gaýtadan;

- w) zorluk ulanmak arkaly edilen bolsa, emlăgini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şeýle ýagdaýlarda gorkuzyp almagy amala aşyrana:

- a) guramaçylykly topar tarapyndan ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan;

- b) ejir çekeniň saglygyna agyr zyýan ýetirmek bilen edilen bolsa;

- w) uly möçberdäki emlăgi almak maksady bilen edilen bolsa, emlăgini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, baş ýyldan on iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

233 madda. Aýratyn gymmatlygy bar bolan predmetleriň ogurlanylmagy

(1) Haýsy ýol bilen alnandygyna garamazdan, aýratyn möhüm taryhy, ylmy, çeperçilik ýa-da medeni gymmatlygy bolan predmetleriň ýa-da dokumentleriň ogurlanylandygy üçin, emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, baş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereket:

- a) gaýtadan;
- b) guramaçylykly topar ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan edilen bolsa; emlägini konfiskasiýalap, ýa-da konfiskasiýalaman sekiz ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

234 madda. Başga biriniň transport serişdesini bikanun eýelemek

(1) Başga biriniň transport serişdesiniň bikanun eýelenmegi (alnyp gaçylmagy), şunda ogurlamak maksady ýok bolsa, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereket:

- a) gaýtadan;
- b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topar tarapyndan;
- w) heläkçilik çekeniniň ömri ýa-da saglygy üçin howply bolmadyk zorlugy ulanmak bilen ýa-da şeýle zorlugy ulanmak haýbatyny atmak bilen;
- g) uly möçberli zyýan ýetirmek bilen;
- d) zat saklanylýan jaýa girmek bilen edilen bolsa, iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan hereketler heläkçilik çekeniniň jany ýa-da saglygy üçin

howply bolan zorlugy ulanmak ýa-da şeýle zorlugy haýbatyny atyp amala aşyrylsa,

bäş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

235 madda. Emlägi bilkastdan ýok etmek ýa-da zaýalamak

(1) Kesekiniň emlägini bilkastdan ýok edip ýa-da zaýalap, uly zyýan ýetirene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden ýigrimi başisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler:

a) otlamak, partlatmak arkaly ýa-da umumy howply başga hili usul bilen amala aşyrylanda;

b) seresapsyzlyk sebäpli adamyň heläk bolmagyna ýa-da başga agyr netijelere getiren bolsa,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

236 madda. Seresapsyzlyk zerarly emlägiň ýok edilmegi ýa-da zaýalanylmagy

(1) Başga biriniň emlägini seresapsyzlyk zerarly uly möçberde ýok edene ýa-da zaýalana,

ýetirilen zyýany düzetmek borjuny üstüne ýüklemek jezasy berilýär ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden on başisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Ot bilen ýa-da ýokary howply başga bir zat bilen seresapsyzlyk sebäpli amala aşyrylan ýa-da agyr netijelere getiren şonuň ýaly hereketleri edene,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

237 madda. Görnetin jenaýatçylyk ýoly bilen ele salnan emlägiň satyn alynmagy ýa-da satylmagy

(1) Görnetin jenaýatçylyk ýoly bilen ele salnan emlägi öňünden boýun bolman satyn alana ýa-da saklana, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketleri uly möçberde edene, iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Görnetin jenaýatçylyk ýoly bilen ele salnan emlägi öňünden boýun bolman satana,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň üçünji böleginde göz öňünde tutulan hereketi şu aşakdaky ýagdaýlarda edene:

a) gaýtadan;

b) uly möçberlerde;

w) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

27 BAP. YKDYSADY IŞI AMALA AŞYRMAGYŇ TERTIBINE GARŞY JENAÝATLAR

238 madda. Kanuny telekeçilik işine pesgel berilmegi

Telekeçilik işiniň subýektini bellige almakdan bikanun ýüz dönderilmegi ýa-da ony bellige almakdan boýun towlanmagy, belli bir işi amala aşyrmaga berilmegi ýörite rugsady (ygtyýarnamany) bermekden bikanun ýüz dönderilmegi ýa-da ony bermekden boýun towlanmagy, ýekebara telekeçiniň ýa-da kommersiýa guramasynyň hukuklarynyň, bikanun çäklendirilmegi, şonuň ýaly-da olaryň işine bikanun gatysylmagy, eger şeýle hereketler wezipeli adam tarapyndan öz gulluk ýagdaýyny peýdalanmak arkaly amala aşyrylan bolsa, munuň üçin,

bäş ýyl möhlete çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek jezasy berilýär ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden ýigrimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

239 madda. Bikanun telekeçilik işi

(1) Bellige alynmazdan ýa-da ýörite rugsadynyň (ygtyýarnamasynyň) hökmany bolmaly halatlarynda, şeýle rugsadyň (ygtyýarnamanyň) bolmazlygy ýa-da ygtyýarnama bermegiň şertleriniň bozulmagy bilen, eger şol hereket graždanlara, guramalara ýa-da döwlete uly zyýan ýetiren bolsa ýa-da uly möçberde girdeji almak bilen baglanyşykly ýagdaýda telekeçilik işiniň amala aşyrylanlygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi başisinden ýetmiş başisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereket:

a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapynda edilen bolsa;

b) aýratyn uly möçberde girdeji almak bilen baglanyşykly edilen bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Şu Kodeksiň 239 we 240 maddalarynda uly möçberli girdeji diýlip, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden artyk gelýän summa hasap edilýär, aýratyn uly möçberli girdeji diýlip bolsa, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň iki ýüzüsinden artyk gelýän summa hasap edilýär.

240 madda. Bikanun bank işi

(1) Bellige alynmazdan ýa-da ýörite rugsadyň (ygtyýarnamasynyň) hökmany bolmaly halatlarynda, şeýle rugsadyň (ygtyýarnamanyň) bolmazlygy ýa-da ygtyýarnama

bermegiň şertleriniň bozulmagy bilen, eger şol hereket graždanlara, guramalara ýa-da döwlete uly zyýan ýetiren bolsa ýa-da uly möçberde girdeji almak bilen baglanyşykly ýagdaýda bank işiniň (bank operasiýalarynyň) amala aşyrylanlygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdak mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereket:

a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa;

b) aýratyn uly möçberde girdeji almak bilen baglanyşykly edilen bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden iki ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

241 madda. Galp telekeçilik

Galp telekeçilik, ýagny kreditler almak, salgytlardan boşamak, başga emläk bähbidini edinmek ýa-da graždanlara, guramalara ýa-da döwlete uly zyýan ýetiren gadagan edilen işiň üstüni basyrmak maksady bilen döredilen, telekeçilik ýa-da bank işini alyp barmagy niýet edinmeýän kommersiýa guramasynyň döredilenligi, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden yetmiş bäsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek, ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

242 madda. Bikanun ýol bilen edilen pul serişdelerini we başga emlägi kanunlaşdyрма

(1) Görnetin bikanun ýol bilen edilen pul serişdeleri we başga emläk bilen maliýe operasiýalarynyň berjaý edilmegi ýa-da beýleki geleşikleriň baglaşylmagy, şonuň ýaly-da görkezilen serişdeleri ýa-

da emlägi telekeçilik ýa-da başga ykdysady işi amala aşyrmak üçin peýdalanylanlygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolsa möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şeýle hereketler eger:

a) gaýtadan;

b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan;

w) işgäriň öz gulluk ýagdaýyny peýdalanmak bilen edilen bolsa,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalamam iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji we ikinji böleklerinde görkezilen hereketler jenaýatçylykly ýol bilen edinilen pul serişdeleri we başga emläk babatda ýa-da uly möçberde amala aşyrylan bolsa,

- emlägini muzdsuz alyp ýa-da muzdsuz alman, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jeza çäresi berilýär.

Bellik: Şu maddada görkezilen jenaýatçylykly ýol bilen edinilen pul serişdeleriniň we başga emlägiň uly möçberi diýlip, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden artykmaç gelýän emlägiň bahasy hasap edilýär.

(2009-njy ýylyň 2-nji iýulyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda- Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2009 ý., № 3, 45-nji madda).

243 madda. Bikanun kredit alynmagy

(1) Şahsy telekeçi ýa-da guramanyň ýolbaşçysy tarapyndan kredit almak ýa-da kredit alar ýaly ýeňillikli şertleri almak üçin banka ýa-da başga kreditora şahsy telekeçiniň ýa-da guramanyň hojalyk ýa-da maliýe ýagdaýlary hakynda göz-görtele galp maglumatlary bermek arkaly krediti bikanun almak, eger şol hereketler kredit berijä uly möçberde zyýan ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Döwletiň maksatlaýyn kreditini bikanun almak, şonuň ýaly-da kanuny ýol bilen alnan döwletiň maksatlaýyn kreditiniň niýetlenilen ugra peýdalanylmanlygy, eger şol hereketler graždanlara, guramalara ýa-da döwlete uly möçberde zyýan ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden iki ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

244 madda. Kreditorlyk bergini üzmekden bilkastlaýyn boýun gaçyrylmagy

Guramanyň ýolbaşçysynyň, şahsy telekeçiniň ýa-da graždaniniň, uly möçberdäki kreditorlyk bergini üzmekden ýa-da degişli sud çözgüdiniň kanuny güýje gireninden soňra, gymmatly kagyzlary tölemekden bilkastlaýyn boýun gaçyranlygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi başisinden ýetmiş başisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Uly möçberdäki kreditorlyk bergi diýlip, şahsy telekeçiniň ýa-da graždaniniň zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden ýokary bolan summadaky bergisi, guramanyňky bolsa, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň iki ýüzüsinden ýokary bolan summadaky bergisi hasap edilýär.

245 madda. Monopolistik hereketler we konkurensiýany çäklendirmek

(1) Monopoliýa taýdan ýokary we monopoliýa taýdan pes nyrlary bellemek we saklamak, şonuň ýaly-da bazary paýlaşmaga, bazara barylmagyny çäklendirmäge, ondan ykdysady işiň beýleki subýektlerini aýyrmaga, ýeke-täk nyrlary bellemäge ýa-da saklamaga gönükdirilen dilleşmek arkaly ýa-da ylalaşylan hereketler arkaly bäsdeşligi çäklendirmek, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden kyrkysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereketler:

- a) gaýtadan;
- b) zorluk ulanmak bilen ýa-da zorluk ulanmak haýbatyny atmak bilen;
- w) gulluk ýagdaýyny peýdalanmak bilen;
- g) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ýetmiş bäsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

246 madda. Geleşik baglaşmaga ýa-da ony baglaşmaktan boýun gaçyrmaga mejbur etmek

(1) Kesekiniň emlägini zorluk ulanmak, ýok etmek ýa-da zaýalamak haýbatyny atyp, şonuň ýaly-da ejir çekeniniň ýa-da onuň ýakyn adamlarynyň hukuklaryna we kanuny bähbitlerine düýpli zyýan ýetirip biljek maglumatlary ýaýratmak haýbatyny atyp, şunda gorkuzmak alamatlary bolmadyk mahalynda, geleşik baglaşmaga ýa-da ony baglaşmaktan boýun gaçyrmaga mejbur edene,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ýetmiş bäsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereketler:

- a) gaýtadan;
- b) zorluk ulanmak bilen;
- w) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüz ýellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

247 madda. Haryt nyşanynyň bikanun ulanylmagy

Başga biriniň haryt nyşanyny, hyzmat ediş nyşanyny, firmanyň, bellige alnan adyny, harydyň ilki başda gelip çykan ýa-da

harydyň belgilenen ýeriniň adyny bikanun peýdalanandygy üçin, eger şu hereketler uly möçberli zyýan ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bāşisinden ýellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

248 madda. Döwletiň düzüm kesgitleýji belliklerini taýýarlamagyň we peýdalanmagyň düzgünleriniň bozulmagy

(1) Döwletiň düzüm kesgitleýji belliklerini bikanun taýýarlamak, satmak ýa-da peýdalanmak, şonuň ýaly-da betnebislik ýa-da başga bir şahsy bāhbitlerden ugur alyp, ony galplaşdyrmak, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bāşisinden ýetmiş bāşisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler gaýtadan ýa-da deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa,

bāş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

249 madda. Görnetin galp reklama

Harytlar, işler ýa-da hyzmatlar babatdaky, şeýle hem olary taýýarlaýjylar (ýerine ýetirijiler, satyjylar) babatdaky reklama betnebislik bāhbitlerinden ugur alnyp, görnetin galp maglumaty peýdalanmak, munuň özi ep-esli zyýan ýetiren bolsa, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bāşisinden ellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

250 madda. Kommersiýa ýa-da bank syryny düzýän maglumatlary bikanun ýol bilen almak we aýan etmek

(1) Dokumentleri ogurlamak, kommersiýa ýa-da bank syryny bilýän adamlary ýa-da olaryň ýakyn adamlaryny peşgeş berip

satyn almak ýa-da gorkuzmak arkaly kommersiýa ýa-da bank syryny düzýän maglumatlary toplamak, aragatnaşyk serişdelerinden gerekli maglumatlary tutmak, şonuň ýaly-da ile aýan etmek maksady bilen başga usullar arkaly maglumatlary toplamak ýa-da şol maglumatlary bikanun peýdalanmak, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Kommersiýa ýa-da bank syryny düzýän maglumatlary olaryň eýeleriniň razylygy bolmazdan, betnebislik ýa-da başga şahsy bähbitlerden ugur alnyp bikanun ile aýan edilmegi ýa-da peýdalanmak we uly möçberde zyýan ýetirilmegi üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

251 madda. Gymmatly kagyzlar goýberilende (emissiýa çykarylanda) hyýanatçylyk edilmegi

Gymmatly kagyzlaryň emissiýasynyň prospektine görnetin nädogry maglumatyň girizilmegi, şonuň ýaly-da öz düzüminde görnetin nädogry maglumaty saklaýan emissiýa prospektiniň tassyklanylmagy ýa-da emissiýanyň görnetin nädogry netijeleriniň tassyklanylmagy, eger şol hereketler maýa goýuja (inwestora) uly möçberde zyýan ýetirmegine getiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ellisine çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

252 madda. Galp pullaryň ýa-da gymmatly kagyzlaryň satmak maksady bilen taýýarlanylmagy ýa-da satylmagy

(1) Satmak maksady bilen Türkmenistanyň Merkezi bankynyň galp bank biletlerini, şaýy pullary, döwletiň gymmatly kagyzlaryny ýa-da Türkmenistanyň milli walýutasynda aňladylýan beýleki gymmatly kagyzlary ýa-da daşary ýurt walýutasyny ýa-da daşary

ýurt walýutasynda aňladylýan gymmatly kagyzlary ýasana ýa-da olary ýerleşdirene,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereketler:

a) gaýtadan;

b) uly möçberde;

w) guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman sekiz ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

253 madda. Galp kredit ýa-da hasaplaşyk kartalarynyň we beýleki töleg dokumentleriniň satmak maksady bilen taýýarlanylmagy ýa-da satylmagy

(1) Gymmatly kagyz hasaplanylmaýan galp kredit ýa-da hasaplaşyk kartalaryny we beýleki töleg dokumentlerini ýasana ýa-da ýerleşdirene,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler gaýtadan ýa-da deslapdap dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman dört ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

254 madda. Kontrabanda

(1) Türkmenistanyň gümrük araçäginden geçirmegiň ýörite düzgünleri bellenen harytlarynyň ýa-da başga predmetleriň Türkmenistanyň gümrük araçäginden uly möçberde geçirilmegi, şu maddanyň üçünji böleginde görkezilen harytlar we predmetler muňa girmeýär, harytlaryň gümrük kontrolygyndan rugsatsyz ýa-da ondan gizläp geçirilmegi ýa-da dokumentleriň ýa-da serişdeleriň gümrük barabarlygynyň aldaw bilen peýdalanmak arkaly ýa-da harytlary deklarasiýa etmän ýa-da olary nädogry deklarasiýa etmek bilen baglanyşyklylykda kontrabanda edilmegi,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsşinden ellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki

ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da emlägiň konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan hereket şeýle ýagdaýda amala aşyrylanda:

- a) gaýtdan;
- b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan;
- w) wezipeli adamyň öz gulluk ýagdaýyny peýdalanmak bilen ýa-da gümrük kontrolygynyň boşadylan adam tarapyndan;
- g) gümrük kontrolygyny amala aşyrýan adama zorluk ulanmak arkaly edilen bolsa,

iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär, emlägini konfiskasiýa edip ýa-da konfiskasiýa etmän.

(3) Türkmenistanyň gümrük araçäginden narkotiki serişdeleriň, psihotropiýa, güýçli täsir ediji, zäherli, awuly, radioaktiw ýa-da partlaýjy jisimleriň, ýaraglaryň, ýaryjy gurallaryň, ok atýan ýaragyň ýa-da ok- därileriň, ýadro, himiki, biologik we köpçülikleýin gyrys ýaraglarynyň, beýleki görnüşleriniň we Türkmenistanyň gümrük araçäginden geçirmegiň, ýörite düzgünleri bellenilen köpçülikleýin gyrys ýaraglary döredilýän mahalynda peýdalanylýp bilinjek materiallaryň we enjamlaryň, Türkmenistanyň gümrük araçäginden geçirmegiň ýörite düzgünleri bellenilen strategik möhüm çig mal harytlarynyň medeni gymmatlyklaryň geçirilmegi, eger bu hereket gümrük kontrolygynyň rugsatsyz ýa-da ondan gizlinlikde geçirilen bolsa ýa-da gümrük barabarlygynyň dokumentlerini ýa-da serişdelerini aldaw ýoly bilen peýdalanmak arkaly ýa-da harytlary deklarasiýa etmän ýa-da olary nädogry deklarasiýa etmek bilen baglanyşyklylykda amala aşyrylsa,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddadyň üçünji böleginde göz önünde tutulan hereket şeýle ýagdaýda amala aşyrylanda:

- a) gaýtdan;
- b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan;

w) öz gulluk ýagdaýyny peýdalanan wezipeli adam tarapyndan ýa-da gümrük kontrolygyndan boşadylan adam tarapyndan;

g) gümrük kontrolygyny berjaý edýän adama zorluk ulanmak bilen edilen bolsa,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman baş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(1998-nji ýylyň 26-njy martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 1, 11-nji madda).

BELLIK.

Şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan hereketler, eger araçäkden geçirilen harytlaryň gymmaty zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň otuzysyndan agdyk gelýän bolsa, uly möçberde amala aşyrylan diýlip hasap edilýär.

255 madda. Gymmat baha metallaryň, tebigy gymmat baha daşlaryň ýa-da dür daşynyň bikanun dolanyşygy

(1) Türkmenistanyň kanunlary tarapyndan kesgitlenilen düzgünleriň bozulmagy bilen gymmat baha metallar, tebigy gymmat baha daşlar ýa-da dür daşy bilen baglanyşykly geleşikleriň baglaşylmagy, şonuň ýaly-da olaryň bikanun daşalmagy ýa-da islendik görnüşde, ýagdaýda iberilmegi üçin (ýuwelir we durmuş önümleri we şeýle önümleriň döwür-ýenjik bölekleri muňa girmeyär),

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereketler:

a) gaýtadan;

b) uly möçberde;

w) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Eger bikanun dolanyşyk edilen gymmat baha metallaryň, tebigy gymmat baha daşlaryň ýa-da dür daşynyň gymmaty

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden agdyk gelýän bolsa, şu maddada göz önünde tutulan hereketler uly möçberde amala aşyrylan diýlip hasap edilýär.

256 madda. Döwlete gymmat baha metallary we gymmat baha daşlary tabşyrmak düzgünleriniň bozulmagy

Ýerasty känlerden gazylyp alnan, gaýtadan işlenýän çig maldan alnan, şeýle hem göterilip çykarylan we tapylan gymmat baha metallary we gymmat baha daşlary döwlete hökmany ýagdaýda tabşyrmakdan boýun gaçyrylmagy uly möçberde amala aşyrylanda, munuň üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsisinde ýetmiş bäsisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Eger şu maddada görkezilen döwlete tabşyrylmadyk predmetleriň gymmaty zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden agdyk gelýän bolsa, onda döwlete gymmat baha metallary we gymmat baha daşlary tabşyrmak düzgünleri uly möçberde bozulan diýlip hasap edilýär.

257 madda. Batyp galnan mahalyndaky bikanun hereketler

(1) Emlägi ýa-da emläk borçnamalaryny, emläk hakyndaky, onuň möçberi hakyndaky maglumatlaryň, emlägiň ýerleşýän ýeri ýa-da emläk hakyndaky başga maglumatlaryň, emlägi başga biriniň eýelik etmegine bermek, emlägiň başga eýeçilik haýryna geçirilmeginiň ýa-da ýok edilmeginiň ýasyrylmagy, şonuň ýaly-da, ykdysady işi görkezýän buhgalterlik we beýleki hasaba alnyş dokumentleriniň ýasyrylmagy, ýok edilmegi, galplaşdyrylmagy, eger şu hereketler guramanyň – bergidaryň ýolbaşçysy ýa-da eýesi tarapyndan ýa-da hususy telekeçi tarapyndan batyp galnan mahalynda ýa-da batyp galynjakdygyny önünden aňyp, uly möçberde zyýan ýetirse,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Bergidaryň - guramanyň, ýolbaşçysynyň ýa-da eýesiniň ýa-da şahsy telekeçiniň hakykatda öz gurbunyň çatmaýandygy (batyp galandygy) hakynda bilýän bolsa-da, käbir kreditorlaryň, emläk talaplaryny göz-görtele beýleki kreditorlaryň zyýanyna bikanun kanagatlandyrmagy, şonuň ýaly-da, gurby çatmaýan bergidar tarapyndan beýleki kreditorlaryň, zyýanyna özüne berlen artykmaçlyklar hakynda bilse-de, kreditor şeýle kanagatlandyrmagy kabul eden bolsa, eger şol hereketler uly möçberde zyýan ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsisinde ýetmiş bäsisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

258 madda. Bilkastlaýyn batyp galmak

Kommersiýa guramasynyň ýolbaşçysy ýa-da eýesi tarapyndan, şonuň ýaly-da hususy telekeçi tarapyndan öz şahsy bähbidi üçin ýa-da başga adamlaryň bähbidi üçin bilkastlaýyn batyp galmagy amala aşyrmak, ýagny töläp bilmezlik ukybynyň bilkastlaýyn döredilmegi ýa-da ýokarlandyrylmagy, şeýdip uly möçberde zyýan ýetirilmegi ýa-da başga agyr netijelere eltilmegi,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynmagyna eltýär ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

259 madda. Galp batyp galmak

Galp batyp galmaklyk, ýagny kommersiýa guramasynyň ýolbaşçysy ýa-da eýesi tarapyndan, şonuň ýaly-da hususy telekeçi tarapyndan kreditorlara tölenmeli tölegiň möhletini yza süýşürmek ýa-da ony bölekler bölüp, möhletleýin üzer ýaly ýa-da bergileriniň möçberini peselder ýaly, şonuň ýaly-da bergilerini tölemezlik üçin kreditorlary azaşdyrmak maksady bilen özüniň batyp galanlygy hakykda görnetin galp ygylan etmegi, şeýdip uly möçberde zynýan ýetirilendigi üçin,

zähmete hak tölemegin ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

260 madda. Daşary ýurtlardan daşary ýurt walýutasyndaky serişdeleriň gaýtarylyp getirilmezligi

Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda, Türkmenistanyň ygtyýarly bankynyň sçýotuna hökmany suratda getirilmäge degişli bolan daşary ýurt walýutasyndaky uly möçberdäki serişdeleriň guramanyň ýolbaşçysy tarapyndan daşary ýurtlardan gaýtarylyp getirilmezligi,

zähmete hak tölemeginiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden iki ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Eger daşary ýurtlardan gaýtarylyp getirilmedik daşary ýurt walýutasyndaky serişdeleriň summasy zähmete hak tölemeginiň, ortaça aýlyk möçberiniň üç müňünden ýokary bolsa, onda şu maddada göz önünde tutulan hereketler uly möçberde amala aşyrylan diýlip hasap edilýär.

261 madda. Gümrük töleglerini tölemekden boýun gaçyrylmagy

Uly möçberdäki gümrük töleglerini tölemekden boýun gaçyrylandygy üçin,

zähmete hak tölemeginiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Eger tölenmedik gümrük tölegleriniň bahasy zähmete hak tölemeginiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden agdyklyk edýän bolsa, ol uly möçberdäki gümrük töleglerini tölemekden boýun gaçyrylmagy diýlip hasap edilýär.

262 madda. Şahsy telekeçiniň salgytlary tölemekden boýun gaçyrylmagy

(1) Şahsy telekeçiniň girdejileri ýa-da beýleki salgyt salynýan zatlary bilkastdan ýaşyrmak ýa-da azaldyp görkezmek arkaly salgytlary tölemekden boýun gaçyrmagy, şonuň ýaly-da göz-görtele ýoýlan maglumatlary salgyt beýannamasyna, hasaby ýörediş resminamalara girizmegi uly möçberde salgytlary tölemekden boýun gaçyrmaga getiren bolsa,

zähmete häk tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň otuzysyndan ýüzüsine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyl alty aýa çenli azatlykdan mahrum etmek jesazy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger:

a) gaýtadan;
b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

ç) aýralyn uly möçberde edilen bolsa,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jesazy berilýär.

(2004-nji ýylyň 25-nji oktýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda- Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2004ý., № 4, 35-nji madda).

BELLIK:

1. Eger tölenilmedik salgydyň mukdary zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň altmyşysyndan geçýän bolsa, ol şahsy telekeçiniň uly möçberdäki salgydy tölemekden boýun gaçyrmagy diýlip hasap edilýär.

2. Eger tölenilmedik salgydyň mukdary zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň iki ýüzüsinden geçýän bolsa, ol şahsy telekeçiniň aýratyn uly möçberdäki salgydy tölemekden boýun gaçyrmagy diýlip hasap edilýär.

3. Eger şu maddada göz önünde tutulan jenaýaty ilkinji gezek eden adam jenaýatyň üstüniň açylmagyna ýardam beren bolsa we ýetirilen zeleliň öwezini dolulygyna dolsa, ol azatlykdan mahrum etmek görnüşindäki jezadan boşadylýar.

263 madda. Guramalardan salgytlary tölemekden boýun gaçyrylmagy

(1) Maliýe resminamalaryna girdejiler ýa-da çykdajylar hakynda göz-görtele ýoýlan maglumatlary girizmek ýoly bilen ýa-da maliýe resminamalaryny ýok etmek arkaly we salgyt salynýan

beýleki zatlaryň ýaşyrylmagy ýa-da başga usul bilen guramalardan salgytlary uly möçberde tölemekden boýun gaçyrylmagyna getiren bolsa,

zähmete häk tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden iki ýüzüsine çenli möçberde jerime salnyp, üç ýyla çenli möhlet bilen belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edilýär ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek, ýa bolmasa üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly etmiş, eger:

a) gaýtadan;
b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

ç) aýralyn uly möçberde edilen bolsa,
emlägini bahasyny tölemän elinden alyp ýa-da alman we üç ýyl möhlete çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen, üç ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jesazy berilýär.

(2004-nji ýylyň 25-nji oktýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2004 ý., № 4, 35-nji madda).

BELLIK:

1. Eger tölenilmedik salgydyň mukdary zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň bir ýüz ellisinden geçýän bolsa, ol guramalardan uly möçberdäki salgydy tölemekden boýun gaçyrylmagy diýlip hasap edilýär.

2. Eger tölenilmedik salgydyň mukdary zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň baş ýüzüsinden geçýän bolsa, ol guramalardan aýratyn uly möçberdäki salgydy tölemekden boýun gaçyrylmagy diýlip hasap edilýär.

3. Eger şu maddada göz önünde tutulan jenaýaty ilkinji gezek eden wezipeli adam jenaýatyň üstüni açmaga ýardam etse we ýetirilen zelesiň öwezini dolulygyna dolsa, ol azatlykdan mahrum etmek görnüşindäki jezadan boşadylýar.

264 madda. Alyjylary aldamak

(1) Harytlary ýerlemegi amala aşyrýan ýa-da ilata hyzmat edýän guramalarda, şonuň ýaly-da söwda (hyzmat) ugurlarynda şahsy telekeçiler hökmünde bellige alnan graždanlar tarapyndan

alyjylara kem ölçäp berene, kem çekip berene, hasapda aldana, harydyň (hyzmatyň) islegi ödeýiş aýratynlygy ýa-da hili babatda alyjylary aldana,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden onusyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereketer:

a) gaýtadan;
b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

w) uly möçberde edilen bolsa,
emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman we üç ýyl möhlete çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden ýokary bolan summada alyjylara ýetirilen zyýan alyjylary uly möçberde aldamak diýlip hasap edilýär.

265 madda. Söwda düzgünleriniň bozulmagy

(1) Bellenilen düzgünleri bozup, döwlet söwdasynyň we alyjylar kooperasiýasynyň kärhanalarynyň (guramalarynyň) skladlaryndan, bazalaryndan, magazinlerinden we kömekçi jaýlaryndan harytlaryň satylandygy, şonuň ýaly-da harytlaryň alyjylardan ýaşyrylandygy üçin,

üç ýyl möhlete çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek, ýa-da iki ýyl möhlete çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereketler:

a) gaýtadan;
b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan;
w) uly möçberde edilen bolsa,

üç ýyl möhlete çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden kyrkysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar, ýa-da emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji bölekleri tarapyndan göz önünde tutulan hereketleri aýratyn uly möçberde amala aşyрана, emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

1. Eger satylan ýa-da ýaşyrylan harytlaryň möçberi azyk önümleri boýunça zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýokary bolsa, beýleki harytlar boýunça bolsa zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň otuzysyndan ýokary bolsa şu maddanyň birinji bölegi ulanylýar.

2. Harytlaryň uly möçberde satylmagy ýa-da ýaşyrylmagy diýlip, azyk önümleriniň zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden az bolmadyk möçberini, beýleki harytlaryň zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden az bolmadyk möçberini hasap etmeli.

3. Harytlaryň aýratyn uly möçberde satylmagy ýa-da ýaşyrylmagy diýlip, azyk önümleriniň zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden az bolmadyk möçberini, beýleki harytlaryň zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden az bolmadyk möçberini hasap etmeli.

266 madda. Poçta töleg bellikleriniň we gatnaw dokumentleriniň galplaşdyrylmagy

Görnetin galp poçta töleg bellikleriniň, halkara gaýtargy kuponlarynyň, belgi maşynlarynyň çap basmasynyň ýa-da ştempelleriň, şonuň ýaly-da demir ýol, suw, howa ýa-da awtomobil transportynda ýolagçylary gatnatmak ýa-da ýük daşamak üçin niýetlenen biletleriniň we başga dokumentleriniň satmak maksady bilen ýasalmagy ýa-da satylmagy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli

düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

28 BAP. KOMMERSIÝA WE BEÝLEKI GURAMALARDA GULLUK BÄHBITLERINE GARŞY JENAÝATLAR

267 madda. Ygtyýarlyklardan hyýanatçylykly peýdalanylmagy

(1) Ygtyýarlyklaryndan hyýanatçylykly peýdalanana, ýagny kommersiýa ýa-da başga guramada dolandyryjy wezipeleri ýerine ýetirýän adam tarapyndan öz ygtyýarlyklaryny şu guramanyň kanuny bähbitleriniň tersine hyýanatçylykly peýdalanylmagy we özi üçin ýa-da başga adamlar üçin peýda görmek we artykmaçlyk gazanmak ýa-da beýleki adamlara zyýan ýetirmek maksady bilen edilen bolsa, eger munuň özi graždanlaryň, guramalaryň ýa-da döwletiň hukuklaryna we kanuny bähbitlerine düýpli zyýan ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigirmisinden kyrkysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Agyr netijelere getiren şonuň ýaly hereket edene, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da dört ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIKLER.

1. Şu babyň maddalaryndaky kommersiýa ýa-da başga guramada dolandyryjy wezipeleri ýerine ýetirýän adam diýlip eýeçiligiň görnüşine garamazdan kommersiýa guramasynnda, şeýle hem döwlet organy, ýerli öz-özüňi dolandyryş organy, döwlet edarasy bolmadyk kommersiýa däl guramada hemişelik, wagtlaýyn ýa-da ýörite ygtyýarlyk boýunça guramaçylyk-serenjam berijilik ýa-da administratiw-hojalyk borçlaryny ýerine ýetirýän adam hasap edilýär.

2. Eger şu maddada ýa-da şu babyň beýleki maddalarynda göz önünde tutulan hereketler diňe döwlet kärhanasy bolmadyk kommersiýa guramasynyň bähbitlerine zyýan ýetiren bolsa,

jenaýat yzarlaýyş şu guramanyň arzasy boýunça ýa-da onuň ýazmaça razylygy alnyp amala aşyrylýar.

3. Eger şu madda tarapyndan ýa-da şu babyň beýleki maddalary tarapyndan göz öňünde tutulan hereketler graždanlaryň, beýleki guramalaryň ýa-da döwletiň hukuklaryna we kanuny bähbitlerine zyýan ýetiren bolsa, jenaýat yzarlaýyş umumy esaslarda amala aşyrylýar.

268 madda. Bermit

(1) Bermit berilmegi, ýagny kommersiýa guramasynda ýa-da başga guramalarda dolandyryjy wezipäni ýerine ýetirýän adama berim-peşgeş berilmegi, puluň, gymmatly kagyzlaryň, başga hili emlägiň bikanun berilmegi, şonuň ýaly-da, zat berýäne bähbit diýip wezipeli adamyň bir işi bitirmegi ýa-da bitirmezligi, ýagny wezipeli adamyň öz gulluk ýagdaýyny peýdalanyp etmeli bolan ýa-da edip biljek şol işi üçin oňa emläk häsiýetli bikanun hyzmatyň edilendigi üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden etmiş bäsisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereket:

a) gaýtadan;

b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilen bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Şu maddada göz öňünde tutulan jenaýaty etmekde günäkär adam eger özi babatda gorkuzmak çäresiniň ulanylandygyny aýtsa ýa-da eger jenaýat işini gozgamaga hukugy bar bolan organa satyn alnanlygy hakynda meýletin habar berse jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

269 madda. Bikanun sylag alynmagy

(1) Kommersiýa guramasynda ýa-da başga guramada dolandyryjy wezipäni ýerine ýetirýän adamyň puly, gymmatly kagyzlary, başga hili emläk bikanun almagy, şonuň ýaly-da zat berýäne bähbit diýip wezipeli adamyň, bir işi bitirmegi ýa-da bitirmezligi, ýagny wezipeli adamyň özüniň gulluk ýagdaýyny peýdalanyp etmeli bolan ýa-da edip biljek şol işi üçin oňa emläk häsiýetli bikanun hyzmatyň edilmegi, munuň üçin,

üç ýyla çenli möhlet bilen belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden iki ýüzüsine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler gaýtadan ýa-da deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da gorkuzmak bilen baglanyşykly edilse,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

270 madda. Auditoryň, bitarap sudýanyň ýa-da aklawjynyň doly ygtyýarly hukuklaryny hyýanatçylykly peýdalanmagy

Auditoryň, bitarap sudýanyň ýa-da aklawjynyň özlerine berlen doly ygtyýarly hukuklaryny haýyr görmek maksady bilen we özleri üçin ýa-da başga adamlar üçin artykmaçlyklar gazanmak üçin ýa-da beýleki adamlara zyýan ýetirmek üçin öz işiniň wezipeleriniň tersine peýdalanmagy, eger bu hereket graždanlaryň, guramalaryň ýa-da döwletiň hukuklaryna ýa-da kanuny bähbitlerine düýpli zyýan ýetiren bolsa,

üç ýyla çenli möhlet bilen belli bir wezipede işlemek belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüz ellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

XII BÖLÜM. JEMGYÝETÇILIK HOWPSUZLYGyna WE ILATYŇ SAGLYGyna GARŞY JENAÝATLAR

29 BAP. JEMGYÝETÇILIK HOWPSUZLYGyna WE JEMGYÝETÇILIK TERTIBINE GARŞY JENAÝATLAR

271 madda. Terrorçylyk

(1) Terrorçylyk, ýagny partladys, otlamak ýa-da adamlaryň heläk bolmagyna getirip biljek howp döredýän başga hereketleriň amala aşyrylmagy, emläge düýpli zyýan ýetirip biljek ýa-da başga jemgyýetçilik howply wakalaryň peýda bolmagy, eger şu hereketler jemgyýetçilik howpsuzlygyny bozmak, ilaty gorkuzmak ýa-da häkimiýet organlary tarapyndan kararyň kabul edilmegine täsir etmek maksady bilen amala aşyrylan bolsa, şeýle hem şol maksatlara ýetmek üçin görkezilen hereketler bilen haýbat atmak amala aşyrylan bolsa, munuň üçin,

bäs ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereket:

a) gaýtadan;

b) ok atýan ýaragy peýdalanmak bilen;

w) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilen bolsa,

sekiz ýyldan on bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji bölekleri tarapyndan göz önünde tutulan hereketler seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölümüne elten bolsa ýa-da guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan edilen bolsa,

on ýyldan ýigrimi bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

BELLIK.

Eger terrorçylyk aktyny taýýarlamaga gatnaşan adam häkimiýet organlaryna bu barada duýdurmak arkaly ýa-da başga usul bilen terrorçylyk aktynyň önüni almaga ýardam eden bolsa we

eger şol adamyň hereketlerinde başga jenaýatyň alamatlary ýok bolsa, onda ol jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

272 madda. Terrorçylyk akty hakynda görnetin ýalan habar

Taýýarlyk görülýän partladyş, otlamak ýa-da adamlaryň heläk bolmagyna getirip biljek howp döredýän başga hereketleriň taýýarlanylýandygy, emläge düýpli zyýan ýetirip biljek ýa-da başga jemgyýetçilik howply wakalaryň peýda bolmagy hakynda görnetin ýalan habary ýaýradana,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

273 madda. Bikanun ýaragly düzümleri döretmek ýa-da şoňa gatnaşmak

(1) Türkmenistanyň kanunçylygynda göz öňünde tutulmandyk ýaragly düzümiň döredilmegi, şonuň ýaly-da şeýle düzüme ýolbaşçylyk edilmegi,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Bikanun ýaragly düzüme gatnaşana, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Bikanun ýaragly düzüme gatnaşmakdan meýletin ýüz dönderen we ýaragyny tabşyran adam, eger onuň hereketlerinde başga jenaýatyň alamatlary ýok bolsa, onda ol jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

274 madda. Banditçilik

(1) Graždanlaryň ýa-da guramalaryň üstüne çozmak maksady bilen pugta guramaçylykly ýaragly toparyň (bandanyň) döredilmegi şeýle topara (banda) ýolbaşçylyk edilmegi, şonuň ýaly-da banda taparyndan edilýän çozuşlara gatnaşylmagy,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman on ýyldan ýigrimi baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Ýaragly topara (banda) gatnaşylmagy,
emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman baş ýyldan
on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

275 madda. Jenaýatçylykly bileleşigiň guralmagy ýa-da jenaýatçylykly bileleşige gatnaşmak

(1) Agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýatlar etmek üçin jenaýatçylykly bileleşigiň döredilmegi, şonuň ýaly-da jenaýatçylykly bileleşige ýolbaşçylyk edilmegi,
emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, sekiz ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Jenaýatçylykly bileleşige gatnaşylmagy,
emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman, üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

276 madda. Köpçülikleýin bidüzgünçilikler

(1) Zorluk ulanmak, talaňçylyk, otlamak, emlägiň ýok edilmegi, ot atýan ýaragy ulanmak, partlaýjy maddalary ýa-da ýaryjy serişdeleri ulanmak bilen baglanyşykly köpçülikleýin bidüzgünçilikleriň guralmagy, şeýle hem häkimiýet wekiline ýaragly garşylyk görkezilmegi,

baş ýyldan on baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan köpçülikleýin bidüzgünçiliklere gatnaşylmagy,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

277 madda. Howa gämisiniň, suw gämisiniň ýa-da gatnadylýan demir ýol sostawynyň ogryn äkidilmegi ýa-da birugsat eýelenmegi

(1) Howa ýa-da suw gämisiniň ýa-da gatnadylýan demir ýol sostawynyň ogryn äkidilmegi, şonuň ýaly-da şeýle gämini ýa-da sostawy ogryn äkitmek maksady bilen birugsat eýeläne,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Amala aşyrylan şeýle hereket:

a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilen bolsa;

b) gaýtadan;

w) adamyň jany ýa-da saglygy üçin howply bolan zorlugy ulanmak arkaly ýa-da şeýle zorlugy ulanmak haýbatyny atyp;

g) ok atýan ýaragy ulanmak bilen edilen bolsa,

bäş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan hereketler, eger olar guramaçylykly topar tarapyndan edilen bolsa ýa-da seresapsyzlyk zerarly adamyň ölümüne getiren bolsa ýa-da başga agyr netijelere elten bolsa,

sekiz ýyldan on bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

278 madda. Transport kommunikasiýalarynyň gabalmagy

(1) Päsgeçilikleri gurmak ýa-da başga usullar arkaly demir ýol, suw, howa ýa-da awtomobil transport kommunikasiýalarynyň şeýle hem magistral turbaprowod transportynyň kommunikasiýalarynyň bilgeşleýin gabalmagy, munuň özi hereketiň kesilmegine ýa-da transportyň işiniň başga bozulmalaryna elten bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ellisine çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şoňuň ýaly hereketler, eger olar adamlaryň jany we saglygy üçin howp döredilmegi bilen edilen bolsa ýa-da deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan edilen bolsa,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji, ikinji ýa-da üçünji bölekleri tarapyndan göz öňünde tutulan hereketler, eger-de olar adamlar

bilen betbagtçylykly halatlara ýa-da başga agyr ýagdaýlara elten bolsa,

bäs ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

279 madda. Huligançylyk

(1) Huligançylyk üçin, ýagny jemgyýeti göz-görtele äsgermezlikden ybarat bolan graždanlara zorluk ulanmak ýa-da zorluk ulanmak haýbatyny atmak bilen baglanyşykly bolan, şonuň ýaly-da kesekiniň emlägini ýok etmegi ýa-da zaýalamagy bilen baglanyşykly bolan jemgyýetçilik tertibiniň gödek bozulmagy üçin, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan möçberde jerime salynýar ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerine işletmek jezasy berilýär ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şeýle hereket, eger:

a) deslap dilleşmezden iki ýa-da şondan-da köp adam tarapyndan ýa-da deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

b) häkimiýet wekiline ýa-da jemgyýetçilik tertibini goramak wezipesini ýerine ýetirýän ýa-da jemgyýetçilik tertibiniň bozulmalarynyň önüni alýan başga adama garşylyk görkezmek bilen baglanyşykly;

w) gaýtadan edilen bolsa,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Ýarag ulanmak bilen ýa-da ýarag hökmünde predmetleri ulanmak bilen amala aşyrylan huligançylyk üçin,

iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

280 madda. Dag-magdan, gurluşyk ýa-da başga işler geçirilýän mahalynda howpsuzlyk düzgünleriniň bozulmagy

(1) Dag-magdan, gurluşyk ýa-da başga işler geçirilýän mahalynda howpsuzlyk düzgünleri bozulyp, eger şolar seresapsyzlyk zerarly adamlaryň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrylykdaky zyýap ýetirilmegine elten bolsa,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär ýa-da üç ýyla çenli möhlet bilen belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereket, eger ol seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölümine ýa-da başga agyr netijelere getiren bolsa,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

281 madda. Partlama howply obýektlerde howpsuzlyk düzgünleriniň bozulmagy

(1) Partlama howply obýektlerde ýa-da partlama howply sehlerde howpsuzlygy üpjün edýän düzgünleriň bozulandygy üçin, eger bu düzgün bozma adamyň ölmegine ýa-da başga hili agyr netijelere getirip biljek bolsa,

bäs ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzsyna çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereket seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine ýa-da başga agyr netijelere getiren bolsa,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemäge ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmaga bolan hukukdan mahrum etmek ýa-da şonsuz iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

282 madda. Ýangyn howpsuzlygynyň düzgünleriniň bozulmagy

(1) Ýangyn howpsuzlygynyň düzgünlerini berjaý etmek wezipesi öz üstüne ýüklenilen adam tarapyndan onuň bozulandygy üçin, eger ol seresapsyzlyk zerarly adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrylykda zyýan ýetiren bolsa,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da belli bir wezipäni eýelemäge ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmaga bolan hukukdan

üç ýyla çenli mahrum etmek ýa-da şonsuz iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereket seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine ýa-da başga agyr netijelere getiren bolsa,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da şonsuz baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

283 madda. Radioaktiw materiallaryň bikanun ulanylmagy

(1) Radioaktiw materiallaryň bikanun edinilendigi, saklanylandygy, peýdalanylandygy, berlendigi we bozulandygy üçin,

iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

2) Şonuň ýaly hereket seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine ýa-da başga agyr netijelere getiren bolsa,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

284 madda. Radioaktiw materiallary ulanmagyň düzgünleriniň bozulmagy

Radioaktiw materiallary saklamagyň, peýdalanmagyň, hasaba almagyň, äkitmegiň düzgünleriniň we olary ulanmagyň beýleki düzgünleriniň bozulandygy üçin, eger şol hereketler agyr netijeler getiren bolsa,

iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

285 madda. Radioaktiw materiallaryň ogurlanylmagy ýa-da gorkuzyp alynmagy

(1) Radioaktiw materiallaryň ogurlanandygy ýa-da gorkuzyp alnandygy üçin,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler, eger:

a) gaýtadan;

b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

w) öz gulluk ýagdaýyndan peýdalanan adam tarapyndan;

g) jan ýa-da saglyk üçin howply bolmadyk zorlugyň ulanylmagy bilen amala aşyrylan bolsa,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Radioaktiw materiallaryň jan ýa-da saglyk üçin howply bolan zorlugyň ulanylmagy arkaly ýa-da guramaçylykly topar ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan ogurlanandygy ýa-da gorkuzyp alnandygy üçin,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman baş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Şu maddada, şeýle hem şu Kodeksiň 291 we 294 maddalarynda, eger onuň öň ýanynda şu maddada, şeýle hem şu Kodeksiň 227-233 we 274 maddalarynda göz önünde tutulan jenaýatlar bir ýa-da birnäçe gezek amala aşyrylan bolsa, ol gaýtadan edilen jenaýat diýlip ykrar edilýär.

286 madda. Partlaýjy, çalt ýanýan maddalary ýa-da pirotehniki önümleri ulanmagyň düzgünleriniň bozulmagy

Partlaýjy, çalt ýanýan maddalary ýa-da pirotehniki önümleri saklamagyň, hasaba almagyň, peýdalanmagyň we daşamagyň düzgünleriniň bozulandygy, şeýle hem bu maddalaryň ýa-da önümleriň poçta ýa-da багаž arkaly bikanun iberilendigi, eger bu hereketler seresapsyzlyk sebäpli agyr netijelere getiren bolsa,

iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

287 madda. Ýaragyň, ok-därileriň, partlaýjy maddalaryň ýa-da partladyjy enjamlaryň bikanun edinilmegi, satylmagy, saklanylmagy, äkidilmegi, iberilmegi ýa-da ýanynda göterilmegi

(1) Ok atýan ýaragyň, ok-därileriň, partlaýjy maddalaryň ýa-da partladyjy enjamlaryň bikanun edinilendigi, satylandygy,

saklanylandygy, äkidilendigi, iberilendigi ýa-da ýanynda göterendigi üçin,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketleriň deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da gaýtadan amala aşyrylandygy üçin,

iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan hereketleriň guramaçylykly topar ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan amala aşyrylandygy üçin,

bäş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Gamalaryň, fin pyçaklarynyň ýa-da beýleki sowuk ýaragyň şol sanda zyňylýan ýaragyň bikanun satylandygy ýa-da ony ýanynda göterendigi, şonuň ýaly-da gaz pistoletleriniň, ballonjyklarynyň ýa-da beýleki gaz ýaragynyň bikanun satylandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ellisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Şu maddada görkezilen predmetleri meýletin tabşyran adam, eger onuň hereketlerinde jenaýatyň başga alamaty ýok bolsa, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

288 madda. Ýaragyň bikanun ýasalmagy

(1) Ok atýan ýaragyň, ony üpjün edýän detallaryň bikanun ýasalandygy ýa-da remont edilendigi, şonuň ýaly-da ok-därileriň, partlaýjy maddalaryň ýa-da partladyjy enjamlaryň bikanun ýasalandygy üçin,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketleriň deslapdan dilleşmek boýunça adalaryň topary tarapyndan ýa-da gaýtadan amala aşyrylandygy üçin,

iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Gaz ýaragynyň, gamalaryň, fin pyçaklarynyň ýa-da beýleki sowuk ýaragyň, şol sanda zyňylýan ýaragyň bikanun ýasalandygy üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Şu maddada görkezilen predmetleri meýletin tabşyran adam, eger onuň hereketlerinde jenaýatyň başga alamaty ýok bolsa, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

289 madda. Ok atýak ýaragyň harsal saklanylmagy

Ok atýan ýaragyň harsal saklanylandygy, ony başga biriniň ulanmagyna şertleriň döredilendigi üçin, eger bu ýagdaý agyr netijelere getiren bolsa,

bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

290 madda. Ýaragy, ok-därileri, partlaýjy maddalary we partladyjy enjamlary gorap saklamak baradaky borçlaryň degişli derejede berjaý edilmezligi

Ok atýan ýaragy, ok-därileri, partlaýjy maddalary ýa-da partladyjy enjamlary gorap saklamak tabşyrylan adamyň, öz borçlaryny degişli derejede berjaý etmändigi üçin, eger bu ýagdaý olaryň ogurlanmagyna ýa-da ýok edilmegine ýa-da başga hili agyr netijelere getiren bolsa,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

291 madda. Ýaragyň, ok-därileriň, partlaýjy maddalaryň ýa-da partladyjy enjamlaryň ogurlanmagy ýa-da gorkuzyp alynmagy

(1) Ok atýan ýaragyň, ony üpjün edýän detallaryň, ok-därileriň, partlaýjy maddalaryň ýa-da partladyjy enjamlaryň ogurlanylandygy ýa-da gorkuzyp alandygy üçin,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler, eger:

a) ýarag, ok-däriler, partlaýjy maddalar ýa-da partladyjy enjamlar onuň gulluk ýagdaýy bilen baglanyşykly ýa-da gorap saklamak ynanylan adam tarapyndan;

b) gaýtadan;

w) deslapdan dilleşmek boýunça adamlar tarapyndan;

g) jan ýa-da saglyk üçin howply bolmadyk zorlugyň ulanylmagy bilen amala aşyrylan bolsa,

bäş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan hereketler üçin, eger olar jan we saglyk üçin howply zorlugyň ulanylmagy bilen guramaçylykly topar ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan amala aşyrylan bolsa,

sekiz ýyldan on bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

30 BAP. ILATYŇ SAGLYGYNYŇ GARŞYSYNA EDILEN JENAÝATLAR

292 madda. Narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň satmak maksady bilen bikanun taýýarlanylmagy gaýtadan işlenilmegi, edinilmegi, saklanylmagy, daşalmagy, iberilmegi

(1) Narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň satmak maksady bilen bikanun taýýarlanylandygy, gaýtadan işlenilendigi, edinilendigi, saklanylandygy, daşalandygy ýa-da iberilendigi, şeýle hem bikanun satylandygy üçin,

emlägini konfiskasiýa etmek bilen ýa-da konfiskasiýa etmän hem-de iki ýyldan bäş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, üç ýyldan on ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketleriň gaýtdan ýa-da deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan amala aşyrylandygy üçin ýa-da eger şol hereketleriň predmeti uly möçberdäki narkotiki serişdeler ýa-da psihotropiýa maddalary bolsa,

emlägini konfiskasiýa etmek ýa-da konfiskasiýa etmän hem-de iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, alty ýyldan on baş ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Öz gulluk ýagdaýyna görä, narkotiki serişdeler ýa-da psihotropiýa maddalary ynanylan ýa-da olary gorap saklaýan adam ýa-da guramaçylykly topar ýa-da jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan hereketleriň amala aşyrylandygy üçin, şonuň ýaly-da, eger şol hereketleriň predmeti aýratyn uly möçberdäki narkotiki serişdeler ýa-da psihotropiýa maddalary bolsa,

emlägini konfiskasiýa etmek ýa-da konfiskasiýa etmän hem-de iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän on iki ýyldan ýigirmi baş ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(1998-nji ýylyň 26-njy martyndaky we 2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 1, 11-nji madda; 2000 ý., № 1, 3-nji madda).

BELLIKLER.

1. Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny meýletin tabşyran we narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň bikanun dolanyşygy bilen baglanyşykly jenaýatlaryň üstüniň açylmagyna ýa-da önüniň alynmagyna, şol işleri amala aşyran adamlary paş etmäge, olaryň jenaýatçylykly ýol bilen gazanan emlägini ele salmaga işjeň ýardam eden adam şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan hereketleri üçin jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

2. Şu Kodeksiň 292, 294, 295, 296, 297 maddalarynda göz önünde tutulan jenaýatlaryň haýsy-da bolsa birini ön amala aşyran adam jenaýaty gaýtdan eden diýlip ykrar edilýär.

3. Narkotiki serişdeler we psihotropiýa maddalary dolanyşygy bikanun girizilende olaryň uly we aýratyn uly möçberlidigi degişli döwlet organynyň çykaran netijesi boýunça kesgitlenilýär.

293 madda. Narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň satmazlyk maksady bilen bikanun taýýalanylmagy, gaýtadan işlenilmegi, edinilmegi, saklanylmagy, daşalmagy, iberilmegi

(1) Narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň satmazlyk maksady bilen bikanun taýýarlanylandygy, gaýtadan işlenilendigi, edinilendigi, saklanylandygy, daşalandygy ýa-da iberilendigi üçin,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

2) Şonun ýaly hereketleriň gaýtadan ýa-da deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan amala aşyrylandygy üçin,

üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIKLER.

1. Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny meýletin tabşyran we narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň bikanun dolanyşygy bilen baglanyşykly jenaýatlaryň üstüniň açylmagyna ýa-da öňüniň alynmagyna, şol işleri amala aşyran adamlary paş etmäge, olaryň jenaýatçylykly ýol bilen gazanan emlägini ele salmaga işjeň ýardam eden adam şol jenaýat üçin jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

2. Şu maddadaky jenaýaty eden adam şu Kodeksiň 292, 293, 294, 295, 296, 297 maddalarynda göz öňünde tutulan jenaýatlaryň haýsy-da bolsa birini öň amala aşyran bolsa, jenaýaty gaýtalan diýlip ykrar edilýär.

294 madda. Narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň ogurlanmagy ýa-da gorkuzyp alynmagy

(1) Narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň ogurlanandygy ýa-da gorkuzyp alnandygy üçin,

emlägini konfiskasiýa etmek bilen ýa-da konfiskasiýa etmän hem-de iki ýyldan bäs ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, bäs ýyldan on ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler, eger:

a) gaýtadan;
b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

w) narkotiki serişdeler ýa-da psihotropiýa maddalary onuň gulluk ýagdaýy bilen baglanyşykly ýa-da gorap saklamak ynanylan adam tarapyndan;

g) jan ýa-da saglyk üçin howply bolmadyk zorlugyň ulanylmagy bilen amala aşyrylandygy üçin,

emlägini konfiskasiýa etmek bilen ýa-da konfiskasiýa etmän hem-de iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, alty ýyldan on iki ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan hereketler guramaçylykly topar tarapyndan, şeýle hem jan ýa-da saglyk üçin howply bolan zorlugyň ulanylmagy bilen amala aşyrylandygy üçin ýa-da eger şol hereketleriň predmeti uly möçberdäki narkotiki serişdeler ýa-da psihotropiýa maddalary bolsa,

emlägini konfiskasiýa etmek bilen ýa-da konfiskasiýa etmän hem-de iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, sekiz ýyldan on baş ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň birinji, ikinji ýa-da üçünji böleklerinde göz öňünde tutulan hereketler jenaýatçylykly bileleşik tarapyndan ýa-da eger şol hereketleriň predmeti aýratyn uly möçberlerdäki narkotiki serişdeler ýa-da psihotropiýa maddalary bolsa,

emlägini konfiskasiýa etmek bilen ýa-da konfiskasiýa etmän hem-de iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, on iki ýyldan ýirgimi baş ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

295 madda. Düzümi narkotiki maddaly gadagan edilen ösümlikleriň bikanun ösdürilip ýetişdirilmegi

(1) Göknary, kenebi ýa-da düzümi narkotiki maddaly ösdürilip ýetişdirilmegi gadagan edilen beýleki ösümlikleri ekendigi ýa-da

ösdürip ýetişdirendigi ýa-da şol ösümlikleriň sortuny ýaýradandygy üçin,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler, eger:

a) gaýtadan;

b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

w) uly möçberde amala aşyrylandygy üçin,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, üç ýyldan sekiz ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

296 madda. Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny ulanmaga yrmak

(1) Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny ulanmaga yrandygy üçin,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler, eger:

a) gaýtadan;

b) kämillik ýaşyna ýetmedik ýa-da iki ýa-da şondan hem köp adam babatda;

w) fiziki zorlugy ulanmak ýa-da şony ulanmak howpuny salmak bilen amala aşyrylandygy üçin,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, üç ýyldan on ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan hereketler, eger seresapsyzlyk sebäpli jebir çekenin ölmegine getiren bolsa ýa-da onuň saglygyna agyr zeper ýetiren bolsa,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, alty ýyldan on iki ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda).

297 madda. Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalary çekmek üçin mesgenleriň guralmagy ýa-da saklanylmagy

(1) Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny çekmek üçin mesgenleri gurandygy ýa-da saklandygy üçin,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketleriň gaýgadan amala aşyrylandygy üçin,

emlägini konfiskasiýa etmek bilen ýa-da konfiskasiýa etmän hem-de iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, baş ýyldan on ýyla çenli möhlete azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny ulanmak üçin jaýlaryň berlendigi üçin,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky we 2009-njy ýylyň 15-nji awgustyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý. № 1, 3-nji madda; 2009 ý., № 3, 59-njy madda).

298 madda. Narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň ujypsyz möçberdäkisiniň satmazlyk maksady bilen bikanun edinilmegi ýa-da saklanylmagy

Ujypsyz möçberdäki narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň satmazlyk maksady bilen bikanun edinilendigi ýa-da saklanylandygy, şonuň ýaly düzgün bozma sebäpli administratiw temmi berleninden soň hem ony bir ýylyň dowamynda gaýtadan amala aşyrandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden ellisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Özüniň satmazlyk maksady bilen edinen we saklan ujypsyz möçberdäki narkotiki serişdelerini ýa-da psihotropiýa maddalaryny meýletin tabşyran adam şol jenaýatçylygy üçin jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

(2007-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2007 ý., № 4, 36-njy madda).

299 madda. Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny öndürmegiň, edinmegiň, saklamagyň, hasaba almagyň, goýbermegiň, daşamagyň ýa-da ibermegiň, düzgünleriniň bozulmagy

Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny öndürmegiň, edinmegiň, saklamagyň, hasaba almagyň, goýbermegiň, daşamagyň ýa-da ibermegiň düzgünleriniň bozulandygy üçin, eger bu hereket görkezilen düzgünleri berjaý etmek öz borçlaryna girýän adam tarapyndan amala aşyrylan bolsa,

üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemäge ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmaga bolan hukukdan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

300 madda. Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny almaga hukuk berýän reseptleriň ýa-da beýleki dokumentleriň bikanun berilmegi ýa-da galplaşdyrylmagy

Narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalary almaga hukuk berýän reseptleriň ýa-da beýleki dokumentleriň bikanun berlendigi ýa-da galplaşdyrylandygy üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan üç ýyla

çenli mahrum edip ýa-da mahrum etmän iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

301 madda. Köpçülikleýin çäreler geçirilende narkotiki serişdeleriň ýa-da psihotropiýa maddalarynyň ulanylmagynyň guralmagy

Maşgala dabaralary, baýramçylyklar, gezelençler ýa-da beýleki köpçülikleýin çäreler geçirilende narkotiki serişdeleri ýa-da psihotropiýa maddalaryny ulanmagy gurandygy üçin,

iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüzüsinden iki ýüzüsine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyldan baş ýyla çenli möhlete belli bir ýerde ýaşamak borjuny ýüklemek bilen ýa-da ýüklemän, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2000-nji ýylyň 23-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý., № 1, 3-nji madda).

302 madda. Güýçli täsir edýän ýa-da awuly maddalaryň bikanun dolanyşygy

(1) Narkotiki serişdeler ýa-da psihotropiýa maddalary bolmadyk güýçli täsir edýän ýa-da awuly maddalaryň satmak maksady bilen bikanun taýýarlanylandygy, gaýtadan işlenilendigi, edinilendigi, saklanylandygy, daşalandygy ýa-da iberilendigi, şonuň ýaly-da bikanun satylandygy üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler, eger:

a) gaýtadan;

b) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan amala aşyrylan bolsa,

iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

303 madda. Güýçli täsir edýän ýa-da awuly maddalary ulanmagyň düzgünleriniň bozulmagy

Narkotiki serişdeler ýa-da psihotropiýa maddalary bolmadyk güýçli täsir edýän ýa-da awuly maddalary öndürmegiň, edinmegiň, saklamagyň, hasaba almagyň, goýbermegiň, daşamagyň ýa-da ibermegiň düzgünleriniň bozulandygy üçin, eger ol olaryň ogurlanmagyna ýa-da düýpli zyýan ýetirilmegine getiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden etmiş bäsine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipäni eýelemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

304 madda. Öýde öndürilen güýçli spirtli içgileriň bikanun taýýarlanylmagy we satylymagy

(1) Öýde öndürilýän güýçli spirtli içgileriň satmak maksady bilen bikanun taýýarlanylandygy ýa-da saklanylandygy ýa-da olary öndürmek üçin apparatlaryň satmak maksady bilen taýýarlanylandygy ýa-da saklanylandygy, şonuň ýaly-da görkezilen spirtli içgileriň ýa-da apparatlaryň satylyandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden bir ýüz ellisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler, gaýtadan ýa-da deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan amala aşyrylan bolsa,

emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

305 madda. İçgileri içmek üçin mesgenleriň guralmagy ýa-da saklanylmagy

Spirtli içgileri içmek üçin mesgenleriň guralandygy ýa-da saklanylandygy, şonuň ýaly-da şu maksatlar üçin jaýlaryň yzygiderli berlip gelendigi üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň bäsinden onusyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli

düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

306 madda. Ýylan zäheriniň bikanun alynmagy, edinilmegi, ýerleşdirilmegi

Ýylan zäheriniň bikanun alnandygy, edinilendigi, ýerleşdirilendigi üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň kyrkysyndan segsenisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da emlägini konfiskasiýalap ýa-da konfiskasiýalaman iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

306¹-nji madda. Nasyň satmak maksady bilen taýýarlanylmagy, edinilmegi, saklanylmagy, daşalmagy, iberilmegi¹

Nasyň satmak maksady bilen taýýarlanylmagy, edinilmegi, saklanylmagy, daşalmagy ýa-da iberilmegi, şeýle hem şonuň ýaly düzgün bozmalar sebäpli bir ýylyň dowamynda administratiw temmi çäreleri iki gezek ulanylan adam tarapyndan nasyň satylmagy üçin,

iş hakynyň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli möçberde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

Bellik.

Özünde bar bolan nasy meýletin tabsyran adam, şol jenaýat üçin jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

Kodekse 306¹ maddany goşmaly 2008-nji ýylyň 25-nji iýunyndaky Türkmenistanyň Kanuny esasynda girizildi - (Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2008 ý., № 2, 36-njy madda).

307 madda. Hususy medisina praktikasy ýa-da hususy farmasewtika işi bilen bikanun meşgullanylmagy

(1) Işiň saýlanyp alnan görnüşine ygtyýarnamasy bolmadyk adam tarapyndan hususy medisina praktikasy ýa-da hususy farmasewtika işi bilen meşgullanandygy üçin, eger şeýle işiň

netijesinde adamyň saglygyna seresapsyzlyk zerarly ýeňil zeper ýetirilen bolsa,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrlykda zyýan ýetiren şonuň ýaly hereket üçin,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan hereket seresapsyzlyk sebäpli heläkçilik çekenin ölmegine sebäp bolsa,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

308 madda. Sanitariýa-epidemiologik düzgünleriň bozulmagy

(1) Sanitariýa-epidemiologik düzgünleriň bozulmagy seresapsyzlyk sebäpli adamlaryň köpçülikleýin kesellemegine ýa-da zäherlenmegine getirendigi üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine getiren şonuň ýaly hereket üçin,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

309 madda. Adamlaryň janyna ýa-da saglygyna howp döredýän ahwalatlar hakyndaky maglumatlaryň ýaşyrylmagy

(1) Zyýanly ekologik netijeleri bolan heläkçilikler hakyndaky, töwerekdäki tebigy sredanyň zaýalanylyşynyň derejeleri baradaky, şeýle hem ilaty şeýle maglumatlar bilen habardar etmäge borçly adamlar tarapyndan amala aşyrylan, adamlaryň jany ýa-da saglygy üçin howp döredýän beýleki wakalar, faktlar ýa-da hadysalar hakyndaky maglumatlaryň ýaşyrylandygy ýa-da ýoýlandygy üçin,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmaga bolan hukukdan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Adamlaryň saglygyna zyýan ýetiren ýa-da beýleki agyr netijelere getiren şonuň ýaly hereket edilendigi üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

310 madda. Howpsuzlygyň talaplaryna laýyk gelmeýän harytlaryň goýberilmegi ýa-da satylmagy, hyzmatlaryň edilmegi

(1) Alyjylaryň jany ýa-da saglygy üçin howpsuzlygyň talaplaryna laýyk gelmeýän harytlaryň goýberilendigi ýa-da satylandygy, işleriň ýerine ýetirilendigi ýa-da hyzmatlaryň edilendigi, şonuň ýaly-da görkezilen harytlaryň, işleriň ýa-da hyzmatlaryň howpsuzlygyň talaplaryna laýyk gelýändigini tassyklaýan resmi dokumentleriň bikanun berlendigi ýa-da peýdalanylandygy üçin, eger bu hereketler seresapsyzlyk zerarly adamyň saglygyna zyýan ýetiren bolsa,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bāşisinden yetmiş bāşisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler, eger seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine getiren bolsa ýa-da seresapsyzlyk sebäpli iki ýa-da şondan hem köp adamyň saglygyna zeper ýetiren bolsa,

bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

31 BAP. EKOLOGIK JENAÝATLAR

311 madda. İşler geçirilende ekologik howpsuzlygyň düzgünleriniň bozulmagy

Senagat, oba hojalyk, ylmy we beýleki obýektler proýektirlenilende, ýerleşdirilende, gurlanda, ulanmaga berlende töwerekdäki sredany goramagyň düzgünleri olary berjan etmäge jogapkär adamlar tarapyndan bozulandygy üçin, eger şol hereket adamlaryň saglygyna zyýan ýetiren, haýwanlaryň köpçülikleýin ölmegine ýa-da beýleki agyr netijelere getiren radioaktiw ýagdaýyň düýpli üýtgemegine sebäp bolan bolsa,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

312 madda. Ekologik taýdan howply maddalary we galyndylary daşamagyň, saklamagyň hem-de gaýtadan peýdalanmagyň düzgünleriniň bozulmagy

(1) Adamyň jany ýa-da saglygy üçin zyýanly maddalaryň we galyndylaryň bellenen düzgünleri bozup daşalmagy, saklanylmagy, gömülmegi ýa-da gaýtadan peýdalanylmagy adamlaryň saglygyna ýa-da töwerekdäki sreda düýpli zyýan ýetmegine howp döretse,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Töwerekdäki sredanyň hapalanmagyna, zäherlenmegine ýa-da zaýalanmagyna, haýwanlaryň köpçülikleýin gyrylmagyna getiren ýa-da adamyň saglygyna zeper ýetiren şonuň ýaly hereketler üçin,

üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan, adamlaryň köpçülikleýin kesellemegine ýa-da adamyň ölmegine getiren hereketler üçin,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

313 madda. Suwlaryň hapalanmagy

(1) Ýerüsti we ýerasty suwlaryň, agyz suwy bilen üpjün edýän çeşmeleriň hapalanandygy, zaýalanandygy, peselendigi ýa-da olaryň tebigy özboluşlylygynyň başga hili üýtgändigini üçin, eger şol ýagdaýlar haýwanat ýa-da ösümlik dünýäsine, balyk zapaslaryna, tokaý ýa-da oba hojalygyna düýpli zelem ýetmegine sebäp bolan bolsa,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemegini ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli adamyň saglygyna zyýan ýetiren ýa-da haýwanlaryň köpçülikleýin gyrylmagyna getiren, şonuň ýaly-da goraghanalaryň ýa-da zakaznikleriň territoriýalarynda ýa-da adatdan daşary ýagdaýly zonada amala aşyrylan şonuň ýaly hereketler üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän zähmete hak tölemegini ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsşisinden ýetmiş bäsşisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan, seresapsyzlyk zerarly adamyň ölmegine getiren hereket üçin,

iki ýyldan bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

313¹ madda. Suw serişdeleriniň ogurlanylmagy

(1) Suw serişdeleriniň suwaryş akabalarynyň kenarlaryny gazyp açmak, gatlalary açmak, ýörite enjamlary ulanmak arkaly ogurlanmagy, içilýän agyz suwunyň suwarmak üçin ulanylmagy, şeýle hem suwy ogurlamagyň başga görnüşleri we usullary üçin,

zähmete hak tölemegini ortaça aýlyk möçberiniň ellisinden ýüzüsine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler suw desgasyňy goraýan adama zorluk etmek ýa-da zorlugy ulanmak howpy astynda edilen bolsa ýa-da suwaryş desgalarynyň zaýalanmagyna ýa-da adam pidalaryna, şeýle hem beýleki agyr netijelere getiren bolsa,

bäş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

Kodekse 313¹ maddany goşmaly 2004-nji ýylyň 25-nji oktyabryndaky Türkmenistanyň Kanuny esasynda girizildi - (Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2004 ý., № 4, 34-nji madda).

314 madda. Atmosferanyň hapalanmagy

(1) Ustanowkalary, desgalary ýa-da beýleki obýektleri ulanmagyň düzgünleriniň bozulmagy netijesinde bellenen normatiwleriň ýokarlanmagy bilen howanyň hapalanandygy ýa-da tebigy özboluşlylygynyň başga hili üýtgändigini üçin, eger şol hereketler töwerekdäki tebigy sreda düýpli zyýan ýetiren bolsa,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemeginiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli adamyň, saglygyna zyýan ýetiren şonuň ýaly hereketler üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz zähmete hak tölemeginiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi başisinden ýetmiş başisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan, seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölümüne getiren hereketler üçin,

iki ýyldan bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

315 madda. Deňiz sredasynyň hapalanmagy

(1) Türkmenistanyň içerki deňiz ýa-da territorial suwlarynyň şonuň ýaly-da gury ýerdäki çeşmelerden emele gelýän açyk deňiz suwlarynyň ýa-da adamyň saglygy we deňizleriň janly

baýlyklarynyň saglygy üçin zyýanly maddalary, galyndylary we materiallary gömmegiň ýa-da transport serişdelerinden ýa-da deňizde bina edilen desgalardan dökmegiň düzgünleriniň bozulmagynyň netijesinde hapalanandygy üçin,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Adamyň saglygyna, haýwanat ýa-da ösümlük dünýäsine, balyk zapaslaryna, töwerekdäki sreda, dynç alyş zonasyna ýa-da kanun tarapyndan goralýan beýleki bähbitlere düýpli zyýan ýetiren şonuň ýaly hereket üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi başisinden yetmiş başisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan, seresapsyzlyk zerarly adamyň ölmegine getiren hereket üçin,

iki ýyldan bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

316 madda. Kontinental şelf hakyndaky kanunçylygyň bozulmagy

(1) Türkmenistanyň kontinental şelflerinde desgalaryň we beýleki ustanowkalaryň bikanun gurlandygy, olaryň töwereginde ýa-da Türkmenistanyň aýratyn ykdysady zonasyn-da howpsuzlyk zonasynyň bikanun döredilendigi üçin, şonuň ýaly-da şeýle desgalary, ustanowkalary we deňiz gämi gatnawynyň howpsuzlygyny üpjün edýän serişdeleri gurmagyň, ulanmagyň, gorap saklamagyň we ýapmagyň düzgünleriniň bozulandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Türkmenistanyň kontinental şelfleriniň ýa-da Türkmenistanyň aýratyn ykdysady zonasynyň tebigy baýlyklaryna

degişli rugsady bolmazdan, barlag, gözleg, işläp taýýarlama işlerini geçirendigi üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden kyrkysyna çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

317 madda. Ýeriň zaýalanmagy

(1) Zäherli himikatlary, dökünleri, ösümlikleriň ösüşini çaltlandyryjylar we beýleki howply himiki ýa-da biologik maddalary ulanmagyň düzgünleriniň bozulmagy netijesinde zyýanly hojalyk önümleri ýa-da başga hili işler arkaly topragyň zäherlenendigi, hapalanandygy ýa-da başga hili zaýalanandygy üçin, olar saklanylanda, peýdalanylanda we daşalanda töwerekdäki tebigy sreda ýa-da oba hojalygyna zyýan ýetirilendigi üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli adamyň saglygyna zyýan ýetiren, şonuň ýaly-da ekologik taýdan howply zonada ýa-da adatdan daşary ekologik ýagdaýly zonada şonuň ýaly hereketleriň amala aşyrylandygy üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden yetmiş bäsine çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan, seresapsyzlyk zerarly adamyň ölmegine getiren hereket üçin,

iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

317¹ madda. Ýerleri özbaşdak eýelemek1

Daýhan birleşikleriniň we beýleki jemgyýetçilik birleşikleriniň, şeýle hem döwlet kärhanalarynyň, edaralarynyň, guramalarynyň peýdalanmagyndaky ýerleriň özbaşdak eýelenmegi, sürülmegi we ekilmegi üçin,

hasyly bahasyny tölemän elinden almak bilen, zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden ellisine çenli möçberde jerime salynýar ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

Kodekse 317¹ maddany goşmaly 2004-nji ýylyň 25-nji oktyabryndaky Türkmenistanyň Kanuny esasynda girizildi - (Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2004 ý., № 4, 33-nji madda).

318 madda. Suwdaky haýwanlaryň we ösümlikleriň bikanun alynmagy

(1) Balyklaryň, deňiz wagşy haýwanlarynyň we beýleki suz haýwanlarynyň ýa-da senetçilik deňiz ösümlikleriniň bellenen düzgünleri bozmak arkaly alnandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden onusyna çenli bolan çäklerde jerime salmak jezasy berilýär.

(2) Işbil (tohum) taşlanylýan ýerlerde ýa-da şoňa tarap köpçülikleýin göçülýän ýollarda özi ýöreýän transport ýüzüş serişdelerini, partlaýjy, himiki maddalary elektrik toguny ýa-da köpçülikleýin gyrşyn beýleki usullaryny ulanmak bilen amala aşyrylan şonuň ýaly hereket üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da gulluk ýagdaýyndan peýdalanmak arkaly şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan hereketleriň amala aşyrylandygy, şonuň ýaly-da uly möçberlerde zyýan ýetirilendigi üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi başisinden yetmiş başisine çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

319 madda. Ýerasty baýlyklaryny gorap saklamagyň we peýdalanmagyň düzgünleriniň bozulmagy

Gazylyn alynýan peýdaly baýlyklar bilen baglanyşygy bolmadyk magdan çykaryjy kärhanalar ýa-da ýerasty desgalar proýektirlenilende, ýerleşdirilende, gurlanda, ulanyşa girizilende we ulanylanda ýerasty baýlyklary gorap saklamagyň we peýdalanmagyň düzgünleriniň bozulandygy, şonuň ýaly-da gazylyp alynýan peýdaly baýlyklaryň ýatýan meýdanlarynda özbaşdak jaý gurandygy üçin, eger bu hereketler ep-esli zyýan ýetiren bolsa,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan otuzysyna çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

320 madda. Balyk zapaslaryny goramagyň düzgünleriniň bozulmagy

Balyk zapaslaryny goramagyň düzgünlerini bozmak bilen köprüleriň, bentleriň gurlandygy, partladys we beýleki işleriň amala aşyrylandygy üçin, şonuň ýaly-da gatlalaryň we sorduryjy mehanizmleriň ulanylandygy üçin, eger bu hereketler balyklaryň ýa-da beýleki suw haýwanlarynyň köpçülikleýin gyrylmagyna, ot-iým zapaslarynyň ep-esli mukdarda ýok edilmegine ýa-da başga hili agyr netijelere getiren bolsa,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsisinde ýetmiş bäsisine çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

321 madda. Bikanun aw

(1) Aw awlamagyň bellenilen düzgünlerini bozmak bilen haýwanlary we guşlary awlamagy amala aşyrandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisinden onusyna çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler, eger:

a) uly zyýan ýetiren bolsa;

b) mehaniki transport serişdelerini, partlaýjy maddalary, gazlary we beýleki usullary ulanmak arkaly wagşy haýwanlary we guşlary köpçülikleýin gyran bolsa;

w) goraghananyň ýa-da zakaznigiň territoriýasynda amala aşyrylan bolsa;

g) awlanylmagy бүтінleý gadagan edilen wagşy haýwanlar we guşlar babatda;

d) gulluk wezipesinden peýdalanmak bilen;

ýe) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan amala aşyrylan bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi başisinden ýetmiş başisine çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

322 madda. Agaçlaryň we gyrymsy agaçlaryň bikanun çapylmagy

(1) Birinji topara degişli tokaýlarda ýa-da ähli toparlara degişli tokaýlaryň aýratyn goralýan uçastoklarynda, şeýle hem döwlet tokaý fonduna ýa-da çapylmagy gadagan edilen fonda girmeyän agaçlaryň we gyrymsy agaçlaryň bikanun çapylandygy, şonuň ýaly-da agaçlaryň we gyrymsy agaçlaryň ösüşini bes etmegine çenli zaýalanandygy üçin, eger bu hereketler ep-esli zyýan ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň onusyndan ýigrimisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Ähli toparlara degişli, şeýle hem döwlet tokaý fonduna girmeyän agaçlaryň we gyrymsy agaçlaryň bikanun çapylandygy, şonuň ýaly-da olaryň ösüşini bes etmegine çenli zaýalanandygy üçin, eger şonuň ýaly hereketler:

a) gaýtadan;

b) öz gulluk ýagdaýyny peýdalanan adam tarapyndan;
w) uly möçberde amala aşyrylan bolsa,
zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi
bäsisinden ellisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla
çenli düzediş işlerinde işletmek jesasy berilýär.

BELLIK.

Zähmete hak tölemegiň Türkmenistanyň kanunçylygynda
bellenilen, jenaýat amala aşyrylan pursatyndaky ortaça aýlyk
möçberinden ýitginiň bellenilen nyrh boýunça hasaplanyp
çykarylanynyň baş essesinden geçýän möçberi şu maddada ep-esli
möçber, onuň ýigrimi baş essesi bolsa, uly möçber diýlip ykrar
edilýär.

323 madda. Tokaý massiwleriniň ýok edilmegi ýa-da zaýalanmagy

(1) Tokaý massiwlerini ýa-da tebigatyň beýleki obýektlerini
otlamak arkaly ýa-da umumy howpy bolan başga bir usul bilen
bilkastlaýyn ýok edendigi ýa-da zaýalandygy üçin,
iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy
berilýär.

(2) Oda ýa-da ýokary derejede howply bolan beýleki çeşmelere
seresapsyz çemeleşilmegi netijesinde tokaý massiwleriniň ýok
edilendigi ýa-da zaýalandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi
bäsisinden yetmiş bäsisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-
da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

324 madda. Aýratyn goralyp saklanylýan tebigat territoriýalarynyň we tebigat obýektleriniň düzgünleriniň bozulmagy

Goraghanalaryň, zakaznikleriň, milli parklaryň, tebigat
ýadygärlikleriniň we döwlet tarapyndan aýratyn goralyp
saklanylýan beýleki tebigat territoriýalarynyň düzgüniniň ep-esli
zyýan çekilmegine getiren bozulmasy üçin,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden kyrkysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

32 BAÏ. TRANSPORT HEREKETINIŇ WE ONY ULANMAGYŇ HOWPSUZLYGYNYŇ GARŞYSYNA EDILEN JENAÝATLAR

325 madda. Demir ýol, suw ýa-da howa transportynyň hereketiniň we ony ulanmagyň howpsuzlygynyň düzgünleriniň bozulmagy

(1) Ýerine ýetirýän işi ýa-da eýeleýän wezipesi boýunça demir ýol, howa, deňiz ýa-da derýa transportynyň hereketiniň we olary ulanmagyň howpsuzlyk düzgünleriniň berjaý edilmegini üpjün etmeli adam tarapyndan seresapsyzlyk sebäpli uly möçberde zyýan ýetirilmegi bilen şol düzgünleriň bozulandygy üçin,

bäş ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek ýa-da zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi başisinden ellisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli jebir çekeniniň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrlykda zyýan ýetiren şonuň ýaly hereket üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan hereket seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine getiren bolsa,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan hereket seresapsyzlyk zerarly iki ýa-da şondan hem köp adamyň ölmegine getiren bolsa,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän alty ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Ýetirilen zyýan zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýüz sanysyndan geçýän bolsa, ol şu maddada zyýanyň uly möçberi diýlip ykrar edilýär.

326 madda. Ýol hereketiniň we transport serişdelerini ulanmagyň düzgünleriniň bozulmagy

(1) Awtomobili, motosikli ýa-da beýleki mehaniki transport serişdelerini dolandyrýan adam tarapyndan ýol hereketiniň ýa-da transpor serişdelerini ulanmagyň düzgünleriniň bozulandygy üçin, seresapsyzlyk zerarly uly möçberde zyýan ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ellisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jesasy berilýär.

BELLIKLER.

1. Ýetirilen zyýan zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýetmiş bäsinden artyk summada bolsa, ol şu maddada zyýanyň uly möçberi diýlip ykrar edilýär.

2. Ýetirilen zyýanyň doly möçberde öwezini meýletin dolan adam şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan jenaýat jogapkärçiliginden boşadylýar.

(2) Seresapsyzlyk zerarly adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrlykda zyýan ýetiren şonuň ýaly hereket üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan, seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine getiren hereket üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan, seresapsyzlyk zerarly iki ýa-da şondan köp adamyň ölmegine getiren hereket üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän baş ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Şu maddanyň ikinji, üçünji ýa-da dördünji böleklerinde göz önünde tutulan hereketi amala aşyran adam, eger jebir çekene kömek etmek üçin mümkin bolan ähli çäreleri gören bolsa, jeza şu maddanyň degişli böleginiň sanksiýasynda göz önünde tutulan anrybaş möçberiniň ýarysyndan ýokary bolup bilmez.

327 madda. Transport serişdeleriniň ýaramaz hilli remonty we olaryň tehniki taýdan näsaz ýagdaýda ulanylmaga goýberilmegi

(1) Transport serişdeleriniň, gatnaw ýollarynyň, signalizasiýa ýa-da aragatnaşyk serişdeleriniň ýa-da transport enjamynyň ýaramaz hilli remont edilendigi üçin, şonuň ýaly-da tehniki serişdeleriň tehniki ýagdaýy boýunça jogapkär adam tarapyndan tehniki taýdan näsaz tehniki serişdeleriň ulanylmaga goýberilendigi üçin, eger bu hereketler seresapsyzlyk zerarly uly möçberde zyýan ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigirmisinden ellisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrylykda zyýan ýetiren şonuň ýaly hereketler üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum edip ýa-da mahrum etmän iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan, seresapsyzlyk zerarly adamyň ölmegine getiren hereketler üçin, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan, seresapsyzlyk sebäpli iki ýa-da şondan-da köp adamyň ölmegine getiren hereketler üçin,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

328 madda. Transport serişdeleriniň ýa-da gatnaw ýollarynyň ýaramaz hala getirilmegi

(1) Transport serişdeleriniň, gatnaw ýollarynyň signalizasiýa serişdeleriniň ýa-da beýleki transport enjamynyň bozulandygy, zaýalanandygy ýa-da başga usul arkaly ýaramsyz hala getirilendigi üçin, eger bu hereketler uly möçberli zyýan ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ellisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrlykda zyýan ýetiren şonuň ýaly hereket üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz dört ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan, seresapsyzlyk zerarly adamyň ölmegine getiren hereketler üçin,

iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan, seresapsyzlyk sebäpli iki ýa-da köp adamyň ölmegine getiren hereketler üçin,

dört ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

329 madda. Transportyň howpsuz işlemegini üpjün edýän düzgünleri bozulmagy

(1) Transport serişdeleriniň hereketiniň ýa-da ulanylmagynyň howpsuzlyk düzgünleriniň ýolagçylar, pyýadalar ýa-da herekete beýleki gatnaşyjylar şu Kodeksiň 325 we 326 maddalarynda görkezilenlerden başga adamlar tarapyndan bozulandygy üçin, eger bu hereketler seresapsyzlyk zerarly adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrlykda zyýar ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden kyrkysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine getiren şonuň ýaly hereket üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan, seresapsyzlyk sebäpli iki ýa-da köp adamyň ölmegine getiren hereket üçin,

üç ýyldan alty ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

330 madda. Magistral turbaprowodlary gurlanda, ulanylanda ýa-da remont edilende howpsuzlyk düzgünleriniň bozulmagy

(1) Magistral turbaprowodlary gurlanda, ulanylanda ýa-da remont edilende howpsuzlyk düzgünleriniň bozulandygy üçin, eger bu hereket uly möçberde zyýan ýetiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden kyrkysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrlykda zyýan ýetiren şonuň ýaly hereket üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen ýa-da şonsuz üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan, seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine getiren hereket üçin, baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan, seresapsyzlyk zerarly iki ýa-da köp adamyň ölmegine getiren hereket üçin,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

331 madda. Gäminiň kapitany tarapyndan heläkçilige uçrana kömegiň berilmezligi

Deňizde ýa-da beýleki suw ýolunda heläkçilige uçran adamlara, eger gäminiň kapitany tarapyndan şeýle kömek berilmändigi üçin, öz gämiňe, onuň ekipažyna we ýolagçylaryna uly howp döremeýän ýagdaýda kömek berip bolýan bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bāşisinden ýetmiş bāşisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

332 madda. Halkara uçuşlarynyň düzgünleriniň bozulmagy

Berlen rugsatda görkezilen marşrutlary, gonmaly ýerleri, howa derwezelerini, uçuş belentligini berjaý etmändigi ýa-da halkara uçuşlarynyň düzgünleriniň başga hili bozulandygy üçin,

üç ýyla çenli belli bir wezipede işlemek ýa-da belli bir iş bilen meşgullanmak hukugyndan mahrum etmek bilen zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bāşisinden ýetmiş bāşisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

XIII BÖLÜM. KOMPÝUTER MAGLUMATY ÇYGRYND JENAYATLAR

33 BAP. KOMPÝUTER MAGLUMATY ÇYGRYNDA JENAÝATLAR

333 madda. Elektron hasaplaýyş maşynlary (EHM) üçin algoritmleri, programmalary, integral mikroshemalaryň maglumat bazalaryny we topologiýalaryny hukuk taýdan goramak hakyndaky kanunçylygyň bozulmagy

Elektron hasaplaýyş maşynlary (EHM) üçin kesekiniň algoritmlerini, programmalaryny, integral mikroshemalaryň maglumat bazalaryny we topologiýalaryny öz ady bilen goýberendigi ýa-da şeýle önümleri bikanun täzeden işläp çykarandygy ýa-da ýaýradandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimisinden kyrkysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

334 madda. Kompýuter maglumatyna bikanun barylmagy

(1) Kanun tarapyndan goralýan kompýuter maglumatyna, ýagny maşyn tarapyndan toplanýan maglumata, EHM-ýe, EHM sistemasyna ýa-da olaryň setlerine bikanun barandygy üçin, eger bu hereket maglumatlaryň ýok edilmegine, blokirlenilmegine, modifikasiýalanmagyna ýa-da informasiýanyň göçürilmegine, EHM-niň işiniň, EHM sistemasynyň ýa-da olaryň setiniň bozulmagyna getiren bolsa,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň on bäşisinden otuzysyna çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da bir ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

(2) Deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan ýa-da öz gulluk ýagdaýyny peýdalanan adam tarapyndan, şonuň ýaly EHM-ýe, EHM sistemasyna ýa-da olaryň setine barmaga ygtyýary bar adam tarapyndan amala aşyrylan şonuň ýaly hereket üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäşisinden ýetmiş bäşisine çenli bolan çäklerde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek jezasy berilýär.

335 madda. EHM üçin zyýanly programmalaryň döredilmegi, peýdalanylmagy we ýaýradylmagy

(1) Maglumatlaryň birugsat ýok edilmegine, blokirlenilmegine we modifikasiýalanmagyna ýa-da nusgalarynyň alynmagyna görnetin alyş barýan EHM üçin programmalaryň döredilendigi ýa-da bar bolan programmalara üýtgetmeleriň girizilendigi, EHM-niň işiniň, EHM sistemasynyň ýa-da olaryň setiniň bozulandygy üçin, şonuň ýaly-da şeýle programmalaryň ýa-da şeýle maşynda saklanylýan programmalaryň peýdalanylandygy ýa-da ýaýradylandygy üçin,

zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň ýigrimi bäsinden ýetmiş bäsine çenli bolan möçberde jerime salmak ýa-da iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da bir ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli agyr netijelere getiren şonuň ýaly hereketler üçin,

iki ýyla çenli düzediş işlerinde işletmek ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

XIV BÖLÜM. HARBY JENAÝATLAR

34 BAP. HARBY JENAÝATLAR

336 madda. Harby jenaýat düşünjesi

(1) Harby jenaýatlar diýlip, harby gullugy geçmegiň bellenen tertibiniň garşysyna Ýaragly Güýçlerde, serhet goşunlarynda, Içeri işler ministrliginiň içerki goşunlarynda, milli howpsuzlyk goşunlarynda we organlarynda, kanun tarapyndan harby gulluk göz önünde tutulan beýleki ministrlikleriň we wedomstwolaryň goşunlarynda harby gullugy geçýän harby gullukçylar, şeýle hem harby ýygnanyşyklary geçýän wagtynda zapasdaky graždanlar tarapyndan amala aşyrylan şu bapda göz önünde tutulan jenaýatlar ykrar edilýär.

(2) Harby ýagdaý döwründe harby gulluga garşy edilen jenaýat üçin jenaýat jogapkärçiligi Türkmenistanyň harby döwürdäki kanunçylygy arkaly kesgitlenilýär.

337 madda. Buýrugyň ýerine ýetirilmezligi

(1) Bellenilen tertipde naçalnigiň beren buýrugyny onuň tabynlygyndaky ýerine ýetirmezligi gullugyň bähbitlerine düýpli zyýan ýetiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölüminde saklamak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan amala aşyrylan, şonuň ýaly-da agyr netijelere getiren şeýle hereket üçin,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan, söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

bäs ýyldan on bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Gulluga sowuk-sala ýa-da ynsapsyzlyk bilen garamagy netijesinde buýrugy ýerine ýetirmändigi agyr netijelere getiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby- düzediş bölüminde saklamak ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(5) Şu maddanyň dördünji böleginde göz öňünde tutulan söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereket üçin,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

338 madda. Naçalnige garşylyk görkezilmegi ýa-da harby gullugyň borçlaryny bozmaga onuň mejbur edilmegi

(1) Naçalnige, şonuň ýaly-da öz üstüne ýüklenilen harby gulluk borjuny ýerine ýetirýän başga bir adama garşylyk görkezilendigi

ýa-da zorluk ulanmak bilen ýa-da ony ulanmak howpy bilen onuň şol borçlaryny bozmaga mejbur edilendigi üçin,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölümünde saklamak ýa-da baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler:

a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan amala aşyrylan bolsa;

b) ýarag ulanmak arkaly amala aşyrylan bolsa;

w) adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrlykda zyýan ýetiren ýa-da başga agyr netijelere getiren bolsa,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan, söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

bäş ýyldan on bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda - Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

339 madda. Naçalnik babatda zorlukly hereketler

(1) Harby gulluk borçlaryny amala aşyrýan wagtynda ýa-da şol borçlary ýerine ýetirmek bilen baglanyşyklylykda naçalnigi urandygy ýa-da ol babatda başga zorlugy ulanmagy amala aşyrandygy üçin,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölümünde saklamak ýa-da baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereketler:

a) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan amala aşyrylan bolsa;

b) ýarag ulanmak arkaly amala aşyrylan bolsa;

w) adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrlykda zyýan ýetiren ýa-da başga agyr netijelere getiren bolsa,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli möhlet bilen azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleginde göz öňünde tutulan, söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

bäş ýyldan on bäş ýyla çenli möhlet bilen azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

340 madda. Harby gullukçylaryň arasynda tabynlyk gatnaşyklarynyň ýok mahalynda olaryň arasyndaky özara gatnaşyklaryň ustawlaýyn düzgünleriniň bozulmagy

(1) Harby gullukçylaryň arasynda tabynlyk gatnaşyklarynyň ýok mahalynda olaryň arasyndaky özara gatnaşyklaryň ustawlaýyn düzgünleriniň jebir çekeniniň abraýynyň we mertebesiniň, depelenmegi ýa-da onuň kemsidilmegi ýa-da zorluk edilmegi bilen baglanyşykly bozulandygy üçin,

harby-düzediş bölümünde iki ýyla çenli saklamak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Şonuň ýaly hereket:

a) gaýtadan;

b) iki ýa-da şondan-da köp adam babatda;

w) deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan;

g) saglyga ortaça agyrlykda zyýan ýetirmek bilen amala aşyrylan bolsa,

bäş ýyla çenli möhlet bilen azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz önünde tutulan ýarag ulanmak bilen ýa-da agyr netijelere getirmek bilen amala aşyrylan bolsa,

üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

341 madda. Harby gullukçynyň masgaralanmagy

(1) Harby gulluk borjuny ýerine ýetirýän wagtynda ýa-da ýerine ýetirmegi bilen baglanyşyklylykda bir harby gullukçy tarapyndan beýleki bir harby gullukçynyň kemsidilendigi üçin, ol

şonuň ýaly hereketler üçin berlen düzgün-nyzam temmisinden soň edilse,

bir ýyla çenli harby gulluk boýunça çäklendirmek ýa-da bir ýyla çenli harby-düzediş bölüminde saklamak jezasy berilýär.

(2) Harby gulluk borjuny ýerine ýetirýän mahaly ýa-da ýerine ýetirmegi bilen baglanyşyklylykda tabynlykda bolýanyň naçalnigi, şeýle hem naçalnigiň tabynlykda bolýany kemsitmegi, eger şonuň ýaly hereket üçin oň düzgün-nyzam temmisi berlen bolsa,

iki ýyla çenli harby gulluk boýunça çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölüminde saklamak jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

342 madda. Bölümiň ýa-da gulluk edilýän ýeriň birugsat taşlanyp gaýdylmagy

(1) Gulluk edýän bölümini ýa-da ýerini birugsat taşlap gidendigi, şonuň ýaly-da bölümden rugsatly goýberilende, bir ýere bellende, başga bir ýere geçirilende, komandirowkadan, rugsatdan gullugyna esasly sebäbi bolmazdan gaýdyp gelmändigi ýa-da bejeriş edarasyndan çagyryş boýunça harby gullugyny geçýän harby gullukçylaryň üç günden köp, ýöne on günden köp bolmadyk dowamlylykda gelmändigi üçin,

harby-düzediş bölüminde iki ýyla çenli saklamak jezasy berilýär.

(2) Harby- düzediş bölüminde bolýan harby gullukçylaryň amala aşyrylan şonuň ýaly hereketleri üçin,

iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Çagyryş boýunça ýa-da borçnama boýunça harby gullugyny geçýän harby gullukçylar tarapyndan harby bölümiň ýa-da gulluk edýän ýeriniň birugsat taşlanyp gidilendigi, şonuň ýaly-da gullugyna esasly sebäbi bolmazdan, öz wagtynda, on günden köp, ýöne bir aýdan köp bolmadyk dowamlylykda gaýdyp gelmändigi üçin,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da harby-düzediş bölüminde iki ýyla çenli saklamak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň üçünji böleginde göz öňünde tutulan hereketler üçin, eger birugsat galan günleriniň dowamlylygy bir aýdan geçýän bolsa,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(5) Şu maddada göz öňünde tutulan, söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin, eger birugsat galan wagtyň dowamlylygy bir gije-gündizden geçýän bolsa,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

BELLIK.

Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan hereketi birinji gezek amala aşyran harby gullukçy, eger onuň bölümi ýa-da gulluk edýän ýerini birugsat taşlap gitmegi agyr ýagdaýlaryň bolup geçmeginiň netijesinde bolan bolsa, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylyp bilner.

343 madda. Gaçgaklyk

(1) Harby gullukdan boýun gaçyrmak maksady bilen gaçgaklyk edendigi, ýagny bölümi birugsat taşlap gidendigi, şonuň ýaly-da şol maksat bilen gulluk etmäge gelmändigi üçin,

iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Gulluk boýunça ynanylan ýarag bilen gaçandygy, şonuň ýaly-da deslapdan dilleşmek boýunça adamlaryň topary tarapyndan gaçgaklyk edendigi üçin,

bäs ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Söweş ýagdaýynda amala aşyrylan gaçgaklyk üçin, sekiz ýyldan ýigrimi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

BELLIK.

Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan gaçgaklygy birinji gezek amala aşyran harby gullukçy, eger gaçgaklyk agyr ýagdaýlaryň bolup geçmegi negijesinde ýüze çykan bolsa, jenaýat jogapkärçiliginden boşadylyp bilner.

344 madda. Harby gulluk borjuny ýerine ýetirmekden jögüsiräp kesellemek ýa-da beýleki usullar bilen boýun gaçyrylmagy

(1) Harby gullukçynyň harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirmekden jögülik edip kesellän bolmak ýoly bilen ýa-da özüne nähilidir bir ýara salmak (beden agzasyna bilkastlaýyn zyýan ýetirmek) ýa-da dokumentlerini galplaşdyrmak ýa-da başga hili aldaw bilen boýun gaçyrandygy, şonuň ýaly-da harby gulluk borjuny ýerine ýetirmekden boýun gaçyrandygy üçin,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da harby-düzediş bölüminde saklamak iki ýyla çenli jezasy berilýär.

(2) Harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirmekden doly boşamak maksady bilen amala aşyrylan şonuň ýaly hereketler üçin, ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddada göz öňünde tutulan söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

bäs ýyldan on bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

345 madda. Söweş nobatçylygynda durmagyň düzgünleriniň bozulmagy

(1) Türkmenistana duýdansyz çozulmagyny öz wagtynda duýmak we ony yzyna serpikdirmek boýunça ýa-da onuň howpsulygyny üpjün etmek boýunça söweş nobatçylygynda (söweş gullugynda) durmagyň düzgünlerini bozandygy üçin, eger bu hereket döwlet howpsuzlygynyň bähbitlerine zyýan getiren ýa-da getirip biljek bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölüminde saklamak ýa-da bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Agyr netijelere getiren şonuň ýaly hereketler üçin, üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan, söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

bäs ýyldan on bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Söweş nobatçylygynda (söweş gullugynda) durmaga sowuk-sala ýa-da ynsapsyzlyk bilen garalandygy sebäpli onuň düzgünleriniň bozulmagy agyr netijelere getiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölümünde saklamak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(5) Şu maddanyň dördünji bölegi tarapyndan göz öňünde tutulan hereketler söweş ýagdaýynda amala aşyrylsa,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

346 madda. Serhet gullugynda durmagyň düzgünleriniň bozulmagy

(1) Serhet naryadynyň düzümine girýän ýa-da serhet gullugynyň beýleki borçlaryny ýerine ýetirýän adam tarapyndan serhet gullugynda durmagyň düzgünleriniň bozulandygy üçin, eger bu hereket döwlet howpsuzlygynyň bähbitlerine zyýan getiren ýa-da getirip biljek bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölümünde saklamak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Agyr netijelere getiren şeýle hereketler üçin, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Serhet gullugynda durmaga sowuk-sala ýa-da ynsapsyzlyk bilen garalandygy sebäpli onuň düzgünleriniň bozulmagy agyr netijelere getiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölümünde saklamak ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

347 madda. Garawulçylyk gullugynyň ustaw düzgünleriniň bozulmagy

(1) Garawul (wahta) düzümine girýän adam tarapyndan garawulçylyk (wahta) gullugynyň ustaw düzgünleriniň, bozulandygy üçin, eger bu hereket garawul (wahta) tarapyndan goralýan obýektlere zyýan getiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölümünde saklamak ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Agyr netijelere getiren şeýle hereket üçin, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan, söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

bäs ýyldan on bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Garawulçylyk (wahta) gullugyna sowuk-sala ýa-da ynsapsyzlyk bilen garalandygy sebäpli onuň ustawlaýyn düzgünleriniň bozulmagy agyr netijelere getiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölümünde saklamak ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(5) Şu maddanyň dördünji böleginde göz öňünde tutulan, söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

348 madda. Jemgyýetçilik tertibini goramak we jemgyýetçilik howpsuzlygyny üpjün etmek boýunça gullugy ýerine ýetirmegiň düzgünleriniň bozulmagy

(1) Jemgyýetçilik tertibini goramak we jemgyýetçilik howpsuzlygyny üpjün etmek boýunça gullugy ýerine ýetirmegiň düzgünleriniň goşun naryadynyň düzümine girýän adam tarapyndan bozulandygy üçin, eger bu hereket graždanlaryň hukuklaryna ýa-da kanuny bähbitlerine zyýan ýetiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölümünde saklamak ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Agyr netijelere getiren şonuň ýaly hereketler üçin, iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

349 madda. Içerki gullugyň ýerine ýetirmegiň we garnizonda patrullyk etmegiň ustaw düzgünleriniň bozulmagy

(1) Içerki gullugyň ustaw düzgünleriniň bölümüň (garawuldan we wahtadan başga) gije-gündizlik narýadyna girýän adam tarapyndan bozulandygy, şonuň ýaly-da, garnizonda patrullyk etmegiň ustaw düzgünleriniň patrol narýadyna girýän adam tarapyndan bozulandygy üçin, eger bu hereketler agyr netijelere getiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölümünde saklamak ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Söweş ýagdaýynda amala aşyrylan şeýle hereketler üçin, bir ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

350 madda. Heläk bolýan harby gäminiň taşlanylmagy

(1) Öz gulluk borjuny iň soňuna çenli ýerine ýetirmedik komandir tarapyndan, şonuň ýaly-da gäminiň düzüminden komandir tarapyndan buýruk berilmedik adam tarapyndan heläk bolýan harby gäminiň taşlanylandygy üçin,

üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Söweş ýagdaýynda amala aşyrylan şonuň ýaly hereket üçin,

bäş ýyldan on bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

351 madda. Harby emlägiň bilkastlaýyn ýok edilmegi ýa-da zaýalanymagy

(1) Ýaragyň, ok-däriniň ýa-da harby tehnikanyň predmetleriniň bilkastlaýyn ýok edilendigi üçin,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölüminde saklamak ýa-da bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Agyr netijelere getiren şeýle hereketler üçin, üç ýyldan sekiz ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleginde göz öňünde tutulan, söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

bäş ýyldan on bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

352 madda. Seresapsyzlyk zerarly harby emlägiň ýok edilmegi ýa-da zaýalanymagy

(1) Seresapsyzlyk sebäpli ýaragyň, ok-därileriň ýa-da harby tehnikanyň predmetleriniň ýok edilendigi ýa-da zaýalanandygy üçin, ol agyr netijelere getiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölüminde saklamak ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Söweş ýagdaýynda amala aşyrylan şeýle hereketler üçin, bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

353 madda. Harby emläge aýawsyz garalmagy

(1) Gullukda peýdalanmak üçin ynanylan ýaragy, ok-därileri ýa-da harby tehnikanyň predmetlerini aýawly saklamagyň

düzgünleriniň bozulandygy üçin, eger bu ýagdaý şolaryň ýitirmegine getiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da harby-düzediş bölümünde iki ýyla çenli saklamak ýa-da iki ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Söweş ýagdaýynda amala aşyrylan şonuň ýaly hereket üçin,

iki ýyldan ýedi ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Çagyrys boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçynyň özüniň peýdalanmagy üçin berlen predmetleri, resmi geýimini ýa-da enjamy satandygy, girewine ýa-da peýdalanmaga (harçlamaga) berendigi üçin,

harby-düzediş bölümünde bir ýyla çenli saklamak jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň üçünji böleginde göz önünde tutulan, söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

354 madda. Töwerekdäkiler üçin juda howply bolan ýaragy we predmetleri ulanmagyň düzgünleriniň bozulmagy

(1) Töwerekdäkiler üçin juda howply bolup durýan ýaragy, ok-därileri, partlaýjy ýa-da başga hili maddalary we predmetleri ulanmagyň düzgünleriniň bozulandygy üçin, eger ol seresapsyzlyk zerarly adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrlykda zyýan ýetiren bolsa, harby tehnikany ýok eden bolsa ýa-da başga hili agyr netijelere getiren bolsa,

harby-düzediş bölümünde iki ýyla çenli saklamak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine getiren şeýle hereket üçin,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji böleginde göz önünde tutulan, seresapsyzlyk sebäpli iki ýa-da şondan-da köp adamyň ölmegine getiren hereket üçin,

üç ýyldan on bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

355 madda. Maşynlary sürmegiň ýa-da ulanmagyň düzgünleriniň bozulmagy

(1) Söweş, ýörite ýa-da transport maşynlaryny sürmegiň we ulanmagyň düzgünleriniň bozulmagy seresapsyzlyk zerarly adamyň saglygyna agyr ýa-da ortaça agyrlykda zyýan ýetiren bolsa,

harby-düzediş bölüminde iki ýyla çenli saklamak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine getiren şonuň ýaly hereket üçin,

iki ýyldan bäş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji böleginde göz öňünde tutulan, seresapsyzlyk sebäpli iki ýa-da şondan-da köp adamyň ölmegine getiren hereket üçin,

dört ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

356 madda. Uçuşlaryň ýa-da olara görülýän taýýarlygyň düzgünleriniň bozulmagy

Uçuşlaryň ýa-da olara görülýän taýýarlygyň düzgünleriniň ýa-da harby uçuş apparatlaryny ulanmagyň beýleki düzgünleriniň bozulmagy seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine ýa-da başga agyr netijelere getiren bolsa,

üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

357 madda. Gämi sürmegiň düzgünleriniň bozulmagy

Gämi sürmegiň ýa-da harby gämileri ulanmagyň düzgünleriniň bozulmagy seresapsyzlyk sebäpli adamyň ölmegine ýa-da beýleki agyr netijelere getiren bolsa,

üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

358 madda. Berlen wezipe ygtyýaryndan ýa-da gulluk ýagdaýyndan hyýanatçylykly peýdalanylmagy

(1) Naçalnigiň ýa-da beýleki wezipeli adamyň berlen ygtyýaryndan ýa-da gulluk ygtyýarlaryndan hyýanatçylykly peýdalanandygy, wezipe ygtyýaryny ýa-da gulluk ygtyýarlyklaryny ýokarlandyrandygy, ygtyýarlygyň hereketsizligi üçin, eger bu hereketler betnebislik meýilleri ýa-da başga şahsy bähbit bilen amala aşyrylan bolsa ýa-da gullugyň bähbidine, harby gullukçylaryň we beýleki graždanlaryň hukuklaryna we kanuny bähbitlerine düýpli zyýan ýetiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da iki ýyla çenli harby-düzediş bölümünde saklamak ýa-da üç ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2) Zorluk bilen baglanyşykly şeýle hereket üçin,

bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddanyň birinji ýa-da ikinji böleklerinde göz öňünde tutulan, adamyň ölmegine ýa-da başga agyr netijelere getiren hereketler üçin,

üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(4) Şu maddanyň birinji, ikinji ýa-da üçünji böleginde göz öňünde tutulan söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

bäs ýyldan on bäs ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

359 madda. Gulluga biperwaý garalmagy

(1) Naçalnik ýa-da beýleki wezipeli adamlar tarapyndan öz gulluk borçlaryny, gulluga sowuk-sala ýa-da ynsapsyz garamagyň netijesinde ýerine ýetirmändigi ýa-da degişli derejede berjaý

etmändigi üçin, ol gullugyň bähbidine, harby gullukçylaryň we beýleki graždanlaryň hukuklaryna we kanuny bähbitlerine düýpli zyýan ýetiren bolsa,

harby gulluk boýunça iki ýyla çenli çäklendirmek ýa-da harby düzediş bölüminde iki ýyla çenli saklamak jezasy berilýär.

(2) Adamyň ölmegine ýa-da başga agyr netijelere getiren şonuň ýaly hereketler üçin,

iki ýyldan baş ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(3) Şu maddada göz önünde tutulan söweş ýagdaýynda amala aşyrylan hereketler üçin,

üç ýyldan on ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek jezasy berilýär.

(2002-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky we 2005-nji ýylyň 8-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda-Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2002 ý., № 4, 72-nji madda; 2005 ý., № 1, 13-nji madda).

Türkmenistanyň Jenaýat kodeksine
GOŞUNDY

**Suduň hökümi boýunça konfiskasiýa edilmäge
degişli bolmadyk emlägiň
SANAWY**

Sud edilen adama şahsy eýeçilik hukugy esasynda degişli bolup durýan ýa-da onuň umumy eýeçilikdäki paýy bolup durýan hem-de sud edilen üçin we onuň ekläp-saklamagynda durýan adamlar üçin zerur bolan emlägiň we zatlaryň şu aşakdaky görnüşleri konfiskasiýa degişli däldir:

1. Ýaşayyş jaýy, kwartirasy ýa-da onuň aýry-aýry bölekleri, eger sud edilen adam we onuň maşgalasy şolarda hemişelik ýaşayan bolsa.

2. Esasy käri oba hojalygy bolup durýan adamlar üçin hojalyk maksatly gurluşyklar we maşgalasynyň isleglerini kanagatlandyrmak üçin zerur bolan mukdardaky öý mallary, şeýle hem mallary üçin ot-iýmler.

3. Oba hojalyk ekinleriniň nobatdaky ekişi üçin zerur bolan tohumlar.

4. Öý goş-golamlary, gap-çanaklar, geýimler:

a) geým, aýakgap, içki geýmler, ýorgan-düşekler, ulanyşykdaky aşhana we naharhana enjamlary. Gymmat bahaly materallardan ýasalan şeýle hem çeperçilik gymmaty bolan predmetler konfiskasiýa edilip bilner.

b) sud edilen adama we onuň maşgala agzalaryna juda zerur bolan mebel;

w) keçeler, iki haly, iki palas;

g) çagalara degişli ähli zatlar.

5. Eger sud edilen adamyň esasy käri oba hojalygy bolup durýan bolsa, sud edilen adam we onuň maşgalasy üçin täze hasyla çenli zerur bolan mukdardaky azyk önümleri, başga halatlarda - zähmete hak tölemegiň ortaça aýlyk möçberiniň başisine çenli bolan çäklerdäki azyk önümleri we pul.

6. Nahar taýýarlamak we ýaşayyş jaýyny ýylatmak üçin niýetlenen ýangyç-odun.

7. Sud edileniň ýa-da onuň maşgala agzalarynyň professional kärlerini dowam etdirmek üçin zerur bolan inwentar (şol sanda gollanmalar we kitaplar).

8. Maýyplaryň hereket etmegi üçin ýörite niýetlenen transport serişdeleri.